

BEZBJEDNOST

Oktober 2008 • broj 4 • godina I

M A G A Z I N

www.cir.org.me

NACIONALISTI

NOVA BUKVA

SRĐAN MIČIĆ
PREDSJEDNIK SOCIJALISTIČKE
NARODNE PARTIJE

SNP za
„miroljubivi“
NATO

**Crna Gora
Ministarstvo odbrane**

Vojska Crne Gore

Nova snaga - Vojska Crne Gore

Magazin
Bezbjednost

Izdavač
**Centar za
međunarodne odnose
Crne Gore**

Osnivač i direktor
mr Savo Kentera

Glavna i odgovorna
urednica
Marijana Bojanić

Redakcija
**Dušica Tomović
Neđeljko Rudović
Siniša Luković
Danilo Mihajlović
Momir Krivačević
Marija Paović**

Uređivački odbor
**Savo Kentera
Dragan Samardžić
Petar Baucal
Jack Petri
Petar Krstajić**

Lektor
Goran Popović

Prevod
Vladimir Vulcanović

Tehnički urednik
Budimir Bukilić

Fotografije
**Aleksandar Jaređić
Risto Božović
www.nato.int
www.vcg.cg.yu
Arhiva Bezbjednosti**

Dizajn naslovne strane
Željko Krgović

Sekretar redakcije
Vera Damjanović
Tel/fax
**+382 (0)20 60 10 50
+382 (0)20 60 10 51**

e-mail:
bezbjednost@cir.org.me

Štampa
**Kolor press
Lapovo**

Top story 13

NACIONALISTI U NOKDAUNU

Crna Gora 18

MANJI TROŠAK, BOLJI IMIDŽ

U OVOM BROJU

TURIZAM I NATO

34

42

VINO UMJESTO AVIONA

Region 48

RAME UZ RAME SA NAJBOLJIMA

54 Global

RAT U GRUZIJI ODMJERAVANJE SNAGA

Projekat je realizovan uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Ambasade Republike Slovačke iz Beograda

Čekali smo i dočekali! Crna Gora je priznala nezavisnu državu Kosovo. Sada mnogi u Crnoj Gori tvrde kako je momenat kada je Vlada Crne Gore to uradila pogrešan. Smatraju da je trebalo sačekati da se međunarodni sud izjasni o proglašenju nezavisnosti Kosova. Postavlja se pitanje što bi time Crna Gora dobila, ili bolje reći izgubila. Da li bi i sama Srbija od toga imala koristi, ili bi agonija koja i sada postoji, bila dodatno produžena i od strane Crne Gore? O ovome će, i u narednom periodu, biti spekulacija. Jedno je činjenica – kada god Crna Gora da je priznala Kosovo kao nezavisnu državu, ili da to nije nikada ni uradila, status Kosova kao nezavisne države ne bi se promijenio. Na takav status neće uticati ni mišljenje međunarodnog suda od koga Srbija očekuje da se izjasni naredne godine. Postoji nešto što se zove međunarodno pravo, ali postoji i nešto što je faktičko stanje, koje se u slučaju Kosova svakako mora prihvatiti. Ako se sve to uzme u obzir, postavlja se logično pitanje zašto bi Crna Gora čekala sa donošenjem odluke o priznanju Kosova. I dok se na jednoj strani mogu čuti argumenti da bi kasnili sa ulaskom u NATO i EU (što u jednom dijelu ima smisla), sa druge strane samo priznanje neće doprinijeti bržem ulasku Crne Gore u ove dvije organizacije. Ne treba niko da misli da ćemo zbog ovog čina biti korak bliže NATO savezu ili Evropi. Niko nas neće nagraditi ni za šta, ukoliko to zaista i ne zaslužimo. Onda se postavlja pitanje zašto smo uopšte i priznavali Kosovo, ako nas već toliko toga kroz čitavu istoriju veže za Srbiju, ako ima toliko Crnogoraca koji žive u Srbiji, ali i na Kosovu, ako se zna da su te veze toliko jake i isprepletane. Mislim da osnovni razlog leži u tome što je takva odluka trebala biti donijeta sada, ako ne i ranije, radi nas samih i naše budućnosti. Da li iko može zamisliti zemlju koja treba da se razvija, bude bezbjedna, želi postati dio modernog svijeta, a da pri tome nema dobre odnose sa svojim prvim komšijama. I ne samo dobre odnose već i saradnju na državnom nivou, privrednom i svakom drugom koji je neophodan za normalno funkcionisanje dvije susjedne države. Neko će reći da smo zabili nož u leđa Srbiji. Ako tako posmatramo stvari, onda treba reći i da je Rusija to isto uradila nakon svih obećanja datih Srbiji da neće dozvoliti da Kosovo proglasi nezavisnost, pa opet danas to niko i ne pominje.

Sva je prilika da je Rusija profitirala od kosovske nezavisnosti. Nakon demonstracije vojne sile nad Gruzijom, Rusija je priznala Južnu Osetiju i Abhaziju kao samostalne države i na prvi pogled zauzela kontrolu nad ovim područjem i povratila kontrolu nad gasvodima. Svi oni koji su bolje upućeni u ovu problematiku znaju da koliko god Rusija u ovom momentu izgledala jaka i moćna, u stvari je mnogo više ranjiva nego što je do sada bila. I pored činjenice što je Amerika ušla duboko u recesiju, iz koje će vjerujem izaći mnogo brže nego tridesetih godina prošlog vijeka, glavnu i dominantnu ulogu na svetskoj političkoj sceni ima i dalje upravo ova zemlja. Izborom novog predsjednika, za kojeg bi većina Evropljana voljela da vidi demokratskog kandidata Obama, jer bi jedino on bio u stanju promijeniti imidž Amerike u svijetu, Amerika će napraviti preokret u spoljnoj politici, a posebno prema Rusiji. Ukoliko pobjedi republikanski kandidat McCain, zašto postoji velika vjerovatnoća, može se očekivati mnogo oštira i agresivnija politika prema Rusiji, što će svakako dovesti do toga da se Rusija ponovo vrati, na međunarodnoj političkoj sceni, na poziciju koja joj zaista i pripada. Ovakvo zauzimanje mjesto koje je samo privid moći i rezultat lošeg vođenja trenutne spoljne politike Amerike. Ne čine zemlju jakom ličnosti koje su na najvišim državnim funkcijama, već institucionalizovan sistem vrijednosti koji mora postojati. Ukoliko njega nema, nema ni jake i moćne države. I pored izjava ruskih visokih funkcionera da se Rusija neće miješati u unutrašnja pitanja drugih zemalja kada se govori o njihovom u članjenju u NATO, ipak, sigurno je da će Rusija itekako htjeti da utiče na ova pitanja, što je pokazala i na nedavnim primjerima Hrvatske, Albanije, Ukrajine i naravno Gruzije. Ostaje pitanje kako će reagovati u slučaju Crne Gore gdje je ruski kapital, u mnogo većoj mjeri zastupljen nego u slučajevima Albanije i Hrvatske.

Sa druge strane, odluka Vlade o priznanju Kosova stavlja pečat na tu priču i jasno pokazuje da je Crna Gora odabrala svoj put prema zapadu.

Danilo Rakočević,

student specijalističkih studija Političkih nauka

Sumirajući na kraju utiske mogu da kažem da sam veoma zadovoljan i da su se moja očekivanja u potpunosti ispunila. Škola za mene predstavlja jedno novo i veoma korisno iskustvo jer kao polaznik prvi put prisustvujem jednom takvom skupu. Predavanja su bila jako zanimljiva i inspirativna, a svi predavači su se potrudili da animiraju učesnike i otpočnu zajedničku raspravu o temama koje su bitne u procesu evroatlantskih integracija za našu zemlju. Predavači su potpuno otvoreno i argumentovano govorili o tom procesu, prenosili nam iskustva i ukazivali na moguće izazove s kojima su se njihove zemlje suočavale na putu do punopravnog članstva u NATO-a. Prisustvo velikog broja učesnika koji dolaze iz vladinog i nevladinog

Amadeo Watkins, predavač u Školi za međunarodnu bezbjednost

sektora ukazuje na veliki značaj koji je imala škola, kao i na zainteresovanost gotovo svih društvenih sfera da se uključe i objektivno informišu o tome šta zapravo znači proces evroatlantskih integracija. To smatram posebno značajnim i korisnim jer je to jedini način da se razbliče sve predrasude i stereotipi kada je u pitanju proces evroatlantskih integracija, partnerstvo i punopravno članstvo Crne Gore u NATO-u. Kao osoba koja u potpunosti podržava ulazak Crne Gore u NATO, posebno mi je zadovoljstvo sto su i učesnici koji su na početku škole bili apsolutno protiv ulaska Crne Gore u NATO shvatili na kraju značaj i neminovnost takvog procesa i bili mnogo manje rezervisani kada je u pitanju pristupanje naše zemlje NATO-u.

Potpukovnik
Terje Haaverstad

Reforma sektora bezbjednosti **obaveza i iskušenje**

Centar za međunarodne odnose organizovao je tokom ljeta Treću školu za međunarodnu bezbjednost. Neki od učesnika seminara među kojima su bili studenti, zaposleni u javnoj upravi, predstavnici političkih partija, medija za čitaoce magazina *Bezbjednost*, prenose utiske iz škole

Jovana Adžić

studentkinja specijalističkih studija
Političkih nauka

Pohađajući Treću školu za međunarodnu bezbjednost pružila mi se prilika da osnove stečene na fakultetu dopunim novim saznanjima. Kroz iscrpna izlaganja predavača i aktivno učešće polaznika škole rasvijetlili smo "mit" o obavještajnim službama, upoznali se sa ostvarenim i planiranim na polju bezbjednosnih reformi, kao i mnogim drugim pitanjima od velike važnosti za Crnu Goru i njen buduće korake na putu evroatlantskih integracija. Posebno ističem prenesena iskustva o načinu dostizanja standarda neophodnih za članstvo u NATO, kao i konkretnim primjerima potkrijepljeno izlaganje o mirovnim misijama, uz pomoć kojeg sam stekla detaljan uvid u čitav proces- od potrebne obuke vojnika do funkcionisanja na terenu.

Emil Durumbašić

(predstavnik SDP-a na Trećoj školi za međunarodnu bezbjednost)

Tema koja zaokuplja crnogorsku javnost je eventualno učešće crnogorskih građana u mirovnim misijama i njoj je na seminaru posvećena posebna pažnja. Zahvaljujući **Zvonimiru Mahečiću**, predavaču koji je bio direktno uključen u sva dešavanja vezana za tu problematiku, a koji je iz nama susjedne zemlje (koja je imala svoje pripadnike u mirovnim misijama širom svijeta), bili smo u prilici da čujemo kakva zakonska regulativa prati tu problematiku, ali i o praktičnim detaljima, benefitima i izazovima koji su sastavni dio tog procesa.

Posebno važno bilo je predavanje gospodina **Jack Petria** sa Jefferson instituta, o članstvu u NATO-u i njegovim benefitima, koji je dobar dio svog radnog vijeka proveo upravo u NATO strukturama.

Čuli smo i dosta podataka o tome šta bi trebalo uraditi u narednom periodu u Crnoj Gori, uspjesima koje su postigle zemlje u okruženju na putu reformi, ali smo bili uskraćeni da čujemo predstavnike institucija iz Crne Gore koji bi nas upoznali sa tim koliko je Crna Gora napredovala u

Emil Durumbašić

procesu reforme sektora bezbjednosti. No, kako su među učesnicima bili prisutne i zaposleni u raznim crnogorskim institucijama kroz diskusiju smo mogli, dijelom, sagledati do kojeg je nivoa došla Crna Gora u procesu reformi ovog sektora. Posebna vrijednost koju je seminar imao ogleda se u tome što su učesnici koji su dolazili gotovo iz svih političkih partija i institucija relevantnih za sektor bezbjednosti, pokušali i u dobroj mjeri uspjeli, da ostave iza sebe svoje političke i profesionalne profilacije i na što objektivniji i neposredniji način se upoznavali sa realnim izazovima koji prate proces reforme sistema odbrane i evroatlantskih integracija.

MERITUM INTERNATIONAL
MANAGEMENT EDUCATION & CONSULTANCY

DA POSTANETE PRVI MEĐU VODEĆIMA?

Može vam omogućiti MERITUM International, prvi centar takve vrste u jugoistočnoj Evropi koji ima akreditaciju od strane britanskog Instituta za liderstvo i menadžment – ILM.

Ako želite da svoje menadžerske veštine i znanja unapredite prema najvišim evropskim standardima, pruža vam se mogućnost da pohađanjem naših programa steknete diplomu ove najpoznatije institucije za obrazovanje profesionalnih menadžera u Evropi sa preko 80,000 studenata godišnje.

Prednosti pohađanja programa:

- Izvođenje nastave bazirane prvenstveno na praktičnim metodama rada iz delokruga rada vaše organizacije
- Nastava, ocenjivanje i celokupni program izvode se na srpskom jeziku
- Prilikom upisa svaki student dobija registracioni broj na osnovu koga postaje član ILM-a u Londonu
- Diplome, prepoznate i priznate sirom Evrope - Programi namenjeni privatnom i javnom sektoru

Datumi početka programa:

Introductory Certificate in Management - ponedeljak 27. oktobar 2008. u Beogradu
Introductory Diploma in Management – ponedeljak 22. decembar 2008. u Beogradu

(Datumi za Hrvatsku i Crnu Goru biće poznati u Novembru 2008.)

Posetite naš web sajt: www.meritum-international.org

Za više informacija pozovite : +381 65 602 3322 ili nam pišite : office@meritum-international.org

SRĐAN MILIĆ

INTERVJU

Razgovarao:
**Neđeljko
Rudović**

SNP za „miroljubivi“ NATO

Ako ulazak u NATO znači da od učlanjenja mi nemamo prijetnje od organizovanog kriminala, terorizma, diverzija, hajde da budemo tamo

NAKON što je Socijalistička narodna partija Crne Gore na izborima u septembru 2006. pala na niske grane, preuzeo je kormilo i, po svim istraživanjima javnog mnjenja, uspio SNP-u da vrati dostojno mjesto u političkoj areni. Osim stranačkom reorganizacijom, najviše se bavi putem Crne Gore ka potencijalnom članstvu u EU, od jula ove godine i kao predsjednik Nacionalnog savjeta za evropske integracije. Za razliku od većine ostalih kolega iz opozicije, ne podilazi javnom mnjenju kada je riječ o mogućem pridruživanju Crne Gore NATO-u.

Smatra da bi trebalo raspisati referendum prije odluke o ulasku Crne Gore u NATO i da bi Crna Gora trebalo da uđe u NATO ako to dominantno bude politički savez, ali i da joj to ne bi bio interes ako bi se NATO profilisao mahom kao vojna alijansa.

Prije nego što to pitanje dođe na dnevni red, vođa SNP-a Srđan Milić, u razgovoru za «Bezbjednost», upozorava na probleme održavanja stabilnosti u regionu, akcentujući da su joj najveće prijetnje kriminalne grupe koje bi mogle biti povezane sa terorističkim organizacijama.

Kako gledate na situaciju u regionu nakon proglašenja nezavisnosti Kosova i činjenice da su sve susjedne zemlje priznale Kosovo?

Pitanje Kosova i Metohije u bezbjednosnom smislu opterećuje region u zadnjih nekoliko desetina godina i još smo daleko od toga da se može smatrati da situacija ulazi u mirne vode. To vidimo po incidentima koji se dešavaju na prostoru Kosova i Metohije, ali i u kompletnom regionu jugoistočne Evrope. Za sada ima vrlo malo kvalitetnih rezultata da se opravda strategija Međunarodne zajednice da se kosovskom nezavisnošću riješi to, kako su ga oni nazvali, bezbjednosno žarište jugoistočne Evrope. I dalje se bavimo osnovnim problemima, a to je da teško može biti uvezenih rješenja. Ako neko zaista želi da počne sanacija onoga što je danas problem na Kosovu i Metohiji, ta sanacija ne može uspjeti ako ne bude rezultanta zajedničkih volja onih

koji žive jedni pored drugih. U ovom slučaju Srba i Albanaca.

Što mislite o argumentima da je samo nezavisnost Kosova uslov za sprečavanje daljih oružanih sukoba?

Ti argumenti će završiti u nekim birokratskim fiokama da bi opravdali sve ono što je investirano u pokušaju da se obezbijedi sigurnost i mir na tom prostoru. Ako se uzme u obzir da nema više ratnih operacija, onda možemo da kažemo da je odlična situacija. Ali, da li imamo unutrašnju sigurnost, da li možemo da kažemo da vlasti Kosova i Metohije mogu voditi računa o problemima koji se dešavaju na njoj teritoriji, da li kontrolišu sve djelove teritorije.

Kosovo je i dalje demografska bomba, postoji ogroman stepen nezaposlenosti, pokrivenost uvoza izvozom je oko 11 odsto. Eto, 49 zemalja je priznalo nezavisnost Kosova i Metohije, a možemo li danas reći, Kosovo i Metohija ima više državnosti nego što je nudila Srbija. Obezbeđivanje evropske perspektive ovom regionu predstavlja kvalitetno rješenje za prevazilaženje krize po pitanju Kosova i Metohije..

Kako?

Ako ćemo da govorimo o sigurnosti na ovom prostoru, to znači da granice moraju biti propusne, moramo imati intenzivan protok ljudi, roba, usluga i kapitala. Sada 70 odsto ljudi koji žive na Kosovu i Metohiji nikada nijesu bili u Srbiji, ali mrze Srbe, a 70 odsto

Sedam dana nakon što je Crna Gora priznala Kosovo predsjednik Srbije Boris Tadić založio se za normalizaciju odnosa sa Crnom Gorom? Kako to tumačite?

Poslije priznavanja kosovske nezavisnosti, ja sam rekao da je to uradila Vlada, a ne narod Crne Gore, i ponosan sam na tu izjavu. Ta odluka je destabilizovala Crnu Goru i vratila je nekoliko koraka unazad. A predsjednik Srbije gospodin Tadić govori o normalizaciji odnosa između naroda Srbije i Crne Gore. Njemu je značajno da pošalje tu poruku zbog toga što ne želi da niko Srbiju dovede u vezu sa nedavnim događajima u Podgorici. Potpuno je jasno, da nije dosadašnja državna politika Srbije učinila da 80 odsto ljudi u Crnoj Gori ne podržava nezavisnost Kosova i Metohije.

.. nastavak sa prethodne strani ..
 ljudi iz Srbije nikad nijesu bili na Kosovu i Metohiji, ali mrze Albance. Mislim da smo dovoljno pametni da počnemo da rješavamo te probleme, ali se to ne može deklaracijom Skupštine Kosova, već sprovođenjem obećanog na terenu. Danas u Evropi svi Njemci žive u jednoj državi, pa mogu i svi Albanci i svi Srbi da žive u jednoj državi koja se zove Evropa. Ovdje više ne postoji izražena namjera bilo koje od država regiona da vojnom silom pokuša da rješava probleme, ali to nije dovoljno da možemo da kažemo da je bezbjednosna situacija u regionu mirna.

A kako može biti mirna?

Tako što će Kosovo i Metohija odgovarati za unutrašnje prilike. Da li mi u Crnoj Gori, koja je jedina država u regionu u kojoj postoji ogromno nezadovoljstvo priznanjem kosovske nezavisnosti, možemo da kažemo da zaista kontrolišemo situaciju na granici prema Srbiji ili prema Albaniji. To je pitanje na koje treba da odgovori Uprava policije, ja sam to i pitao gospodina Veljovića, jer želim da znam kako Crna Gora može da se zaštiti od toga da joj Kosovo i Metohija, Albanija ili Srbija ne izvezu nestabilnost.

Moram da priznam da sam jedini od predsjedničkih kandidata, odgovarajući na upitnik projekta Inicijative mladih za ljudska prava, da li smatram da li postoji kod mene strah od susjeda, rekao da postoji.

Zašto?

Zato što sumnjam u sposobnost nekih susjednih država da mogu da kontrolišu sigurnosnu situaciju u svom prostoru. Da li znaju što imaju na svom prostoru i kakve su im namjere.

Mislite na kriminalne i terorističke grupe?

Smatram da terorizam nikada nije vezan samo za ideju. Više je vezan za organizovani kriminal i za neke mnogo pragmatičnije „ciljeve“ koji im obezbjeđuju novac za kupovinu oružja i svega ostalog. Vrlo je

tanka linija razdvajanja između terorističkih grupa i organizovanog kriminala. Nosio organizovanog kriminala na prostoru jugoistočne Evrope perfektno saraduju. Zli jezici kažu da na prostoru jugoistočne Evrope postoje mafijaška udruženja koja imaju svoje države. Jasno je da tim grupama odgovara ovakva situacija i da su spremne da proizvode krizu i nestabilnost.

Kako ocjenjujete dosadašnji proces reforme sektora bezbjednosti – policije i vojske Crne Gore?

Kod Uprave policije imate mnogo lakše indikatore mjerenja njihove uspješnosti, dok se kod Ministarstva odbrane, nažalost, u narodu javlja uvjerenje da se ovaj državni organ do sada, više ponašao kao Agencija za nekretnine. Pročitao sam u izjavi ministra Bora Vučinića da je slaba podrška integraciji Crne Gore u NATO rezultanta loše komunikacione strategije. Vjerovatno u nekoj drugoj zemlji, jer nakon tih ocjena slijedila bi još jedna rečenica - shodno tome ja podnosim ostavku. Ovdje treba postaviti pitanje, što se zna o Vojsci.

Znamo za višak naoružanja, a ne znamo gdje ćemo da ga uništavamo; nijesmo raspodijeli imovinu bivše JNA; imamo V.D. načelnika Generalštaba koji nema političku podršku značajnog partnera u vlasti kao što je SDP; znamo da je bivši načelnik Generalštaba smijenjen zbog određenih mimoilaženja, kojima ne želim da se bavim. Protivnici ovakvog načina vođenja odbrambene politike više napadaju pojedince nego pojave, i zbog toga ne možemo govoriti o sprovođenju kvalitetnih reformi u vojno-bezbjednosnom sektoru.

Što je, po Vašem mišljenju, glavna mana Vojske Crne Gore?

To što ne postoji spoznaja zašto nam treba Vojska Crne Gore i čak mislim da ne postoji spoznaja o tome da li se nadležnosti crnogorske Vojske i policije preklapaju. Pitanje je da li ćemo zbog učestvovanja u misijama UN ili drugim misijama u inostranstvu imati uvoz

terorizma, i zato treba neko da se zamisli i kaže - čekajte da vidimo zašto nama treba vojska. Da li je sama činjenica da ćemo biti u sistemu bezbjednosti na jedan ili drugi način dovoljna.

Kada sam govorio da imam strah od susjeda, govorio sam to, ne zbog toga da Crna Gora mora da ima veliku vojsku, jer je ne može spasiti ni vojska od 100.000 vojnika, s obzirom na to da je najmanja u regionu. Ali ona može da dominira u regionu demokratskim postulatima i jačanjem vladavine prava u svakom njenom segmentu.

Na što konkretno mislite?

Reforma bezbjednosti ne podrazumijeva samo usvajanje zakona i strategija, već, recimo, i otvaranje svih tajnih dosijea. Zašto se ne bi otvorili dosijei? Vrlo je lako kontrolisati sistem vlasti u situaciji kao što je u Crnoj Gori danas, da još nijesmo spremni, zahvaljujući ovoj vlasti, otvoriti sve tabu teme iz prošlosti. U suštini, treba nam mnogo više rada, a manje pokušaja da se objasni zašto nešto nije završeno.

Vi ste ranije rekli da podržavate ulazak Crne Gore u NATO. Da li ostajete pri tom stavu?

Mnogo je kontroverzi izazvala moja izjava, vjerovatno sam i dosta rubikona prešao. Moram da kažem da u Deklaraciji o evropskim integracijama od 8. juna 2005. stoji da je strateški cilj Crne Gore članstvo u EU i Partnerstvu za mir NATO-a.

I kada sam bio u Briselu, u sjedištu NATO-a, postavio sam pitanje koja je funkcija NATO-a u budućnosti. Da li će to biti politička ili vojna organizacija. Ako bude dominantno politička organizacija zaista smatram da Crna Gora treba da bude članica NATO-a jer je, po

meni, NATO širi kontekst evropskih integracija u političkom smislu.

Imali ste u prošlosti NATO kao vojni savez i odgovor na Varšavski pakt, a nakon raspada Sovjetskog saveza i Varšavskog pakta NATO pokušava da bude sve više i više politička organizacija. Nasuprot tome, u EU se primjenjuje drugi proces, govori se o sopstvenoj bezbjednosnoj politici EU i njenim zajedničkim oružanim snagama. Da li će doći do sukobljavanja ova dva koncepta u budućnosti, ostaje da se vidi. Sve u svemu, moja poruka je jasna, narod treba da se pita. I narodu treba dati informaciju, sa svim prednostima i nedostacima procesa ulaska u NATO, ne zbog toga što ćemo mi napraviti grešku, jer mi ćemo napraviti grešku u svakom slučaju ako ne budemo znali što hoćemo od tog procesa.

Šta ćete Vi propagirati uoči tog mogućeg referenduma?

Prvo, mislim da nećemo u skorije vrijeme raspravljati o ovome. Drugo, bojim se da po slovenačkom modelu, pitanje ne bude: «Da li ste za to da Crna Gora postane član EU i NATO». Na način kako se sada govori o NATO-u u Crnoj Gori, sigurno ne bih pozvao građane da glasaju ZA.

To je priča o nama i priča gdje ćemo morati da kažemo što nam to treba ili ne treba. Kod mojih prijatelja iz Narodne stranke ne vidim argumente zašto biti protiv, a ne vidim ni argumente kod onih koji se apriori zalažu za NATO. Podsjetiću na izjavu predsjednika Crne Gore i potpredsjednika DPS-a gospodina Filipa Vujanovića, koja mi izgleda vrlo racionalno i predstavlja dobru najavu, a u kojoj, između ostalog, kaže, ..."da je on bez dileme oko potrebe raspisivanja referenduma oko članstva Crne Gore u NATO..."

Što je, po Vašem mišljenju, glavna prednost, a što mana ulaska u NATO?

Ovdje još nijesmo ustanovili zašto nam treba ili ne treba NATO. Da li mi znamo da Žirinovski sjedi u Parlamentarnoj skupštini NATO-a. To je bio šok za mene. Što mi znamo o tome kada je Rusija potpisala prvi sporazum sa NATO-om?

Ajmo da dozvolimo da ljudi čuju što nam donosi NATO. Ako nam donosi sigurnost, hoću da znam u kom obliku je donosi. Ako je to sigurnost da danom članstva u NATO-u mi nemamo prijetnje od organizovanog kriminala, terorizma, diverzija, hajde da budemo tamo. Ako nam NATO bude izazvao unutrašnju destabilizaciju, bez obzira jesmo li članice ili ne, imamo problem u Crnoj Gori. Siguran sam da 99 odsto političara u Crnoj Gori ne zna što su evroatlantske integracije, uključujući i mene.

Nacionalisti u nokdaunu

Protesti na
ulicama
Podgorice
protiv
priznavanja
kosovske
nezavisnosti

Piše:
**Neđeljko
Rudović**

Ostalo je da prođe neko vrijeme i da se još jednom definitivno potvrde procjene da će u regionu sve ostati kao i zadnjih nekoliko godina - nema turbulencija i nema naznaka ni da će ih biti skorije zbog kosovskog pitanja

NA PRILIČNO kompleksno pitanje da li su Crna Gora i Makedonija odlukom da 9. oktobra priznaju nezavisnost Kosova učvrstile ili ugrozile stabilnost u regionu jugoistočne Evrope prvi odgovor dao je predsjednik Srbije **Boris Tadić** 14 dana nakon sinhronizovanog poteza Podgorice i Skoplja. Umjesto oštarih zapaljivih poruka koje su očekivale prosrpske stranke u Crnoj Gori Tadić je mirno saopštio da je to bila legitimna odluka Vlade Crne Gore donešena u skladu sa onim što je vlast u Podgorici procijenila da je njen interes. I tu je sva buka o mogućem zaoštavanju odnosa Beograda sa Podgoricom i Skopljem, koju su podgrajvali nacionalistički krugovi, prestala. Ostalo je da prođe neko vrijeme i da se još jednom definitivno potvrde procjene da će u regionu sve ostati kao i zadnjih nekoliko godina - nema turbulencija i nema naznaka ni da će ih biti skorije zbog kosovskog pitanja.

Uz to, svi idu ka istim ciljevima – članstvu u NATO-u i Evropskoj uniji. To znači da je mogućnost bilo kakvih težih konflikata, pod uslovom da sastav vlada zemalja regiona ostane prozapadno orjentisan, svedena na najmanju mjeru. Ono što, međutim, ostaje kao upozorenje je reakcija dijela domaće javnosti u Srbiji i Crnoj Gori koja pokazuje da su manje ili više ekstremne nacionalističke prosrpske snage i dalje izuzetno prisutne. Zato će domaći akteri političke scene i javnost okrenuta zapadnim vrijednostim suživota i tolerancije još dugo trebati razne vidove podrške Zapada. Jer, koliko god se u zadnjih 15 godina čini da je pobijeđen, srpski nacionalizam se pokazuje izuzetno žilavim.

Činjenica da je bolno i toliko puta brutalno zloupotrebavano pitanje Kosova skinuto sa dnevnog reda moglo bi značiti da su krila ekstremnoj srpskoj desnici skresana. Ali, da bi se na kraju došlo do preduslova za istinski suživot na Zapadnom Balkanu, on mora biti potpuno rasterećen od raznih pretenzija ekstremističkih grupa. Da li je to tako danas?

Činjenica da je bolno i toliko puta brutalno zloupotrebavano pitanje Kosova skinuto sa dnevnog reda moglo bi značiti da su krila ekstremnoj srpskoj desnici skresana. Ali, da bi se na kraju došlo do preduslova za istinski suživot na Zapadnom Balkanu, on mora biti potpuno rasterećen od raznih pretenzija ekstremističkih grupa

Ako se pogleda situacija u Srbiji, u kojoj su u posljednjih nekoliko izbornih ciklusa, proevropske snage jedva uspijevale da prevagnu, još se ne može uzeti zdravo za gotovo da srpski brod mirno plovi ka društvu stabilnih prosperitetnih zemalja, bez opasnosti da usput okrzne ili potopi one manje koji mu se nađu blizu. Dva Vojislava, **Šešelji i Koštunica**, potpomognuti plejadom «patriotskih» pjesnika, književnika, profesora i podmladkom okupljenim u «Obrazu» i sličnim organizacijama, još vrebaju svoju priliku. Dobar znak je da su se iz tog društva otrgli bivši Šešeljev zamjenik **Tomislav Nikolić** i vođa Socijalističke partije Srbije **Ivica Dačić**. Cifre ipak govore da iza ideologije dva Vojislava stoji oko dva miliona birača u Srbiji.

U Crnoj Gori je situacija mnogo sigurnija već od 1998, kada je na majskim parlamentarnim izborima «srpska opcija» pretrpjela težak poraz. Od tada se nikad nije uspjela vratiti do nivoa koji bi značio da

može preuzeti vlast, ali je i dalje ostala respektabilan faktor koji makar može stvarati buku i, makar, ometati ili usporavati ostale.

Kako se nacionalizam uvijek mora nečim hraniti, najčešće nerazriješenim teritorijalnim pitanjima začinjanim raznim strahovima, potez vlada Crne Gore i Makedonije mogao bi se smatrati ključnim doprinosom uvođenju regiona u mirnije vode. Jer, nakon što su sve susjedne države priznale Kosovo kao samostalnu državu, malo po malo će i oni koji se u Srbiji još nadaju povratku srpske uprave na Kosovo shvatati da to postaje pusti san. Kao što im je nakon obnove državnosti Crne Gore u maju 2006. postalo jasno da je vrijeme dominacije Beograda

Umjesto oštrih zapaljivih poruka koje su očekivale prosrpske stranke u Crnoj Gori predsjednik Srbije Boris Tadić mirno je saopštio kako priznavanje kosovske nezavisnosti bila legitimna odluka Vlade Crne Gore donešena u skladu sa onim što je vlast u Podgorici procijenila da je njen interes. I tu je sva buka o mogućem zaostavanju odnosa Beograda sa Podgoricom i Skopljem, koju su podgrijavali nacionalistički krugovi, prestala

Status quo nije bio održiv

Od jednostranog proglašenja nezavisnosti, u februaru, susjedi Kosova (da se i ne spominje priličan broj zemalja Evropske unije (EU) i islamskih država) veoma oprezno su postupali u vezi sa pitanjem formalnog priznanja bivše srpske južne provincije. Ovo pitanje je stvorilo značajne probleme za Crnu Goru i posebno za Makedoniju.

Pi še:
Dr Kenneth Morrison

(Birkbeck College, University of London)

PRIZNANJE Kosova postavilo je značajnu dilemu pred crnogorsku Vladu. Bilo je jasno da će priznanje ove nove političke realnosti u regionu imati neke specifične implikacije za Crnu Goru. U znatnoj mjeri, vlasti u Podgorici su se našle između čekića i nakovnja, pod stalnim udarom suprotstavljenih i nepomirljivih zahtjeva svoje srpske i albanske manjine. Veliki dio državljana Crne Gore, otprilike jedna trećina, izjašnjavaju se kao Srbi, dok etnički Albanci čine većinu na području Tuzi, i u južnom primorskom gradu, Ulcinju. Međutim, bez obzira na unutrašnje prilike i probleme u Crnoj Gori, sa stanovišta EU i SAD, očkivano je bilo da zvanična Podgorica prizna Kosovo što prije.

Prepoznatljiva ikonografija na skupovima prosrpske opozicije

Priznanje Kosova od zvanične Podgorice izazvalo je oštru kritiku prosrpskih partija, ali i pozdravljeno od albanske zajednice u Crnoj Gori. Nepriznavanje bi izazvalo obratne reakcije. Srbi koji žive u Crnoj Gori su se zrekli da nikada neće priznati nezavisno Kosovo. Oni se još uvijek teško mire sa činjenicom da se Crna Gora odvojila od Srbije, poslije referenduma o nezavisnosti, u maju 2006, kao i sa posljedicama toga, kao što je debata o pitanju dvojnog državljanstva, nacionalnim simbolima, jeziku i detaljima prvog crnogorskog Ustava...

Ovi problemi su se i tako pokazali kao teški za prevazi- laženje, ali problem Kosova, sa svim svojim emotivnim i is- torijskim konotacijama, jednako je problematičan (ako ne i više).

Nezadovoljstvo su Srbi koji žive u Crnoj Gori jasno pokazali i pred samo proglašenje kosovske nezavisnosti. Demon- stracije, koje su organizovale prosrpske partije, održane su u Podgorici, a neki lideri crnogorskih Srba, kao što je An- drija Mandić iz SNS-a, govorili su na okupljanjima u sjever-

nad Podgoricom prošlo, pa «srpska Crna Gora» više nije na dnevnom redu.

Ipak, oprez onih koji imaju moć da donose strateške odluke i tako određuju pravac kretanja i ovog dijela planete mora ostati visok jer se postavlja pitanje što je sa jednim drugim nacional- izmom – albanskim. On za sada miruje, neko će reći i da se povlači jer na javnoj sceni nema onih

Proevropski pokreti u svim zemljama regiona trebaju rezultate kojima će zadržati većinsku podršku. A ti rezultati, osim investicijama, novim radnim mjestima, čišćenjem svih struktura društva od korup- cije i stajanjem za vrat moćnim kriminalnim klanovima, mjeriće se napredovanjem ka potencijalnom članstvu u NATO i Evropskoj uniji. U suprotnom, pitanje je koliko će oktobarska odluka Podgorice i Skoplja imati efekta na duge staze

koji glasno podsjećaju na planove o stvaranju tzv. «velike Albanije». Nije, međutim, sigurno da je zamro, a ako se probudi, u još većoj mjeri će se oglasiti njihova braća po razmišljanju u Srbiji, Re- publici Srpskoj, Crnoj Gori. Vrlo jasan stav najviših državnih zvaničnika Albanije i Kosova da nema gov- ora o ujedinjenju dvije albanske države mora iz- držati probu vremena.

Nakon svega, izuzetno je važno i Makedoniju oslo- boditi tenzija. Tamo je skoro jedna trećina Al- banaca, a najave da će i oni htjeti mnogo veću autonomiju od Skoplja mogle bi biti sve glasnije.

nom dijelu Kosovske Mitrovice, kako bi pokazali solidarnost sa kosovskim Srbima. Lideri iz svih dijelova Srpske liste (koalicija prosrpskih partija u Crnoj Gori) pozvali su crnogorsku Vladu da se obaveže da nikada neće priznati nezavisno Kosovo, izjavljujući da bi takvo priznanje pred- stavljalo „istorijsku grešku“. Mandić je takođe zauzeo tvrd stav prema Kosovu i tokom svoje nedavne predsjedničke kampanje, često povezujući nezavisnost Kosova sa zahtje- vima crnogorskih Albanaca za većom autonomijom u Crnoj Gori, te upozoravajući da će kosovska nezavisnost samo još više ohrabriti Albance u njihovim separatističkim zahtje- vima.

Sa druge strane, Albanci u Crnoj Gori su dobro integrisani u crnogorsko društvo i lojalni su državi Crnoj Gori. Uprkos, često pretjeranim, tvrdnjama i uvjeravanjima u suprotno, ni- jedan lider crnogorskih Albanaca, i pored svoje podrške nezavisnom Kosovu, nije javno pozvao Albance na separati- zam.

Uz to - crnogorska Vlada se susrijetala sa jednako jakim spoljnim pritiskom evroatlantskih struktura. Bilo je jasno da,

nastavak sa prethodne strani " Jasno je da Makedonija, onako ekonomski nejaka, ne može sama izići na kraj sa takvom, na momente, agresivnom manjinom.

I ostaje još jedna potencijalno opasna tačka Balkana – Bosna i Hercegovina, odnosno Republika Srpska. BiH još pokušava da pronađe svoj put, jedni traže centralizaciju i reviziju Dejtonskog sporazuma, drugi najavljuju otcjepljenje, a korupcija i organizovani kriminal stoluju i kod jednih i kod drugih. Republika Srpska ostaje posljednja nada onima koji su u Knez Mihajlovoj u Beogradu osmišljavali u drugoj polovini

iako će proglašenje priznavanja Kosova, izazati poteškoće u Crnoj Gori, crnogorsko priznanje Kosova doprinosi stabilnosti regiona. Izjave američkog ambasadora u Crnoj Gori, Roderika Mura, i specijalnog predstavnika EU, Pitera Fejta, predstavljale su jasnu poruku zvaničnoj Podgorici u tom smislu.

Piter Fejt je, u intervjuu za crnogorsku državnu televiziju, izjavio da očekuje da Crna Gora prizna Kosovo „što je prije moguće“, iako je uvažio činjenicu da bi takav gest u Beogradu mogao da bude protumačen kao neprijateljski akt. Ali stav da priznanje Kosova još više učvršćava regionalnu stabilnost ne dijeli većina Crnogoraca. Nebojša Medojević, iz Pokreta za promjene, na primjer, stalno je potencirao stav da pritisci spolja ne bi trebalo da dovedu Crnu Goru u situaciju da ozbiljno ugrozi svoje odnose sa Srbijom. U svakom slučaju, kaže on, rezultati istraživanja javnog mnjenja (koja su sprovele i njegova PZP i vladajuća DPS) pokazuju da većina stanovnika Crne Gore ne podržava to što Vlada priznaje Kosovo.

80-tih prekrajanje granica i ujedinjenje svih Srba u bivšoj SFR Jugoslaviji. Malo ko je tada naslućivao da će takav apetit progutati preko 200.000 žrtava. A ta glad je ostala neutoljena. I ima još čemu da se nada. Jer, kako reče sredinom oktobra mitropolit Crnogorsko-pri-morski Amfilohije, jedan od pretendena na prijesto patrijarha Srpske pravoslavne crkve, ovakvo rješavanje kosovskog pitanja moglo bi biti uzrok novih sukoba na Balkanu.

Zaključak je jasan – Vašington i Brisel, na čije su insistiranje kabineti Mila Đukanovića i Nikole Grujevskog odlučili da us-

postave pune diplomatske odnose sa Prištinom, moraju u narednom periodu još više upotrijebiti svoj uticaj. Proevropski pokreti u svim zemljama regiona trebaju rezultate kojima će zadržati većinsku podršku.

A ti rezultati, osim investicijama, novim radnim mjestima, čišćenjem svih struktura društva od korupcije i stajanjem za vrat moćnim kriminalnim klanovima, mjeriće se napredovanjem ka potencijalnom članstvu u NATO i Evropskoj uniji. U suprotnom, pitanje je koliko će oktobarska odluka Podgorice i Skoplja imati efekta na duge staze.

Crnogorska Vlada, sa svoje strane, istrajno je tvrdila da će definisati svoj pristup pitanju nezavisnosti Kosova na osnovu svojih državnih i nacionalnih interesa, istovremeno poštujući strateški opredjeljenje da se postane dio evropskih i evroatlantskih integracija. Takođe insistiraju na tome da nisu bili izloženi nikakvom pretjeranom pritisku iz EU ili SAD. Uprkos ovome, Svetozar Marović, potpredsjednik vladajućeg DPS-a, izjavio je da su crnogorsko priznanje Kosova i proces pridruživanja EU neraskidivo povezani i da su Crnogorci morali da odluče da li će priznati Kosovo ili privremeno zamrznuti proces pridruživanja EU. Neizbježno je bilo da crnogorska Vlada prizna formalnu nezavisnost Kosova u isto vrijeme kad i Makedonija. Status quo nije mogao da se održi.

Dr Kenneth Morrison je predavač iz oblasti nacionalizma i etničke politike na Birkbeck koledžu, Univerzitet Londona i Direktor SEER Nexus (Southeast European Research Nexus) konsultantske agencije.

Dosta nam je Partnerstvo za mir

Demokratska srpska stranka tvrdi da je Partnerstvo za mir sasvim dovoljan bezbjednosni okvir i da Crna Gora sa svojim oskudnim vojnim potencijalom nema šta da traži u NATO-u. Posebno skrećemo pažnju javnosti i svih koji odlučuju o ovom pitanju na najjednostavniju demokratsku činjenicu- da je manje od trećine građana Crne Gore za takozvane atlantske integracije. To je osnovno pitanje od koga treba krenuti

Demokratska srpska stranka je prije više od godinu prva predvidjela da će uskoro jedna od najvažnijih političkih akcija režima biti da Crnu Goru povede na put integracija u NATO. Zato je na Skupštini Demokratske srpske stranke donijeta Deklaracija u kojoj je jedna od tri tačke protivljenje stranke ulasku Crne Gore u Sjevernoatlantsku vojnu alijansu, a u program je uništeno da će se DSS svim demokratskim sredstvima boriti da Crna Gora ostane van ove vojne organizacije. Ove odluke apsolutno odlikavaju raspoloženje članova, simpatizera i funkcionera naše stranke.

Već negdje početkom ove godine vidjeli smo da se sprema političko tumbanje koje se sastojalo od kombinatorike da tadašnjeg premijera Šturanovića zamijeni Milo Đukanović, a da se Filip Vujanović pojavi kao predsjednički kandidat režima. Bilo nam je jasno da su najvažnije političke odluke, koje premijer u nekoliko mandata, Milo Đukanović treba da sprovede, ulazak Crne Gore u NATO i priznanje lažne države Kosovo i na to smo takođe prvi skrenuli pažnju javnosti. Demokratska srpska stranka tvrdi da je Partnerstvo za mir sasvim dovoljan bezbjednosni okvir i da Crna Gora sa svojim oskudnim vojnim potencijalom nema šta da traži u NATO-u. Posebno skrećemo pažnju javnosti i svih koji odlučuju o ovom pitanju na najjednostavniju demokratsku činjenicu- da je manje od trećine građana Crne Gore za takozvane atlantske integracije. To je osnovno pitanje od koga treba krenuti.

Drugo, NATO vrlo teško može biti simpatičan našim građanima, imajući u vidu njegovu ulogu u raspadu Jugoslavije i bombardovanju ne samo Crne Gore već i nešto ranije dijelova Bosne i Hercegovine na kojima je živjelo srpsko stanovništvo.

Ova vojna organizacija je obje intervencije izvršila bez bilo kakve odluke Savjeta bezbjednosti, iako se predstavljala kao dobrotvor i mirotvorac. Naši građani su posebno osjetljivi na NATO-ovog „milosrdnog anđela“ koji je ubijao djecu na mostovima u Crnoj Gori, civile po gradovima tadašnje SRJ, koji je bezobzirno razarao privredne gigante na koje se oslanjalo naše društvo, a jedna od sramnijih stranica je bilo bombardovanje televizije u centru Beograda, gađanje i uništavanje vozova prepunih putnika. Upravo ovo divljačko bombardovanje SRJ je utrlo put za nelegalno proglašenje nezavisnosti Kosova i sve probleme koje sobom nosi- od presedana da se otima dio teritorije jedne suverene države članice Ujedinjenih nacija što znači da više nijedna država ne može biti sigurna, do naraslih tenzija i nestabilnosti u cijelom regionu.

Zagovornici pristupanja NATO-u ne objašnjavaju našim

Dr Ranko Kadić

građanima zašto je baš Vojska Crne Gore potrebna toj alijansi. Mi ne znamo, ali je lako pretpostaviti da je ideja da crnogorska mladost gine u pijesku Iraka ili Avganistana zbog tuđih strateških interesa ili puke potrebe za naftom. Ta ideja treba da, očigledno, pretvori naše vojnike u agresore koji će u tuđim državama raditi ono što su vojnici NATO-u radili u našoj.

Ono za šta smo NATO-u ipak važniji jeste položaj Crne Gore koja bi mogla biti alternativni pravac za NATO snage do njihove najveće baze Bondstil na Kosmetu. Luka Bar, kao i crnogorski putevi bi u tom slučaju bili korišćeni bez saglasnosti naših

građana, bez nadoknada, a da ne govorimo koliko bi bilo priyatno kada bi se najveća ratna mašinerija „šetala“ našim gradovima.

Dalje, ova vizija režima da je NATO interes Crne Gore je najbláže rečeno sumnjiva ukoliko znamo da je turizam Vlada predstavila kao najvažniju razvojnu granu kad nas. Ne čini nam se, a teško da neko to može demantovati, da će turisti biti oduševljeni dok pored njih budu prolazili vojnici u oklopnim transporterima, sa dugim cijevima, a dok se u Bokokotorskom zalivu budu šepurili NATO-ovi razarači. Imali smo prilike da vidimo reakcije građana u Tivtu kada se nekoliko ratnih brodova Sjevernoatlantske alijanse ukotvilo ispred obale najmanje bokeljske opštine. Nisu bile nimalo prijatne niti prijateljske.

I na kraju, crnogorska privreda je odveć slabašna da bi mogla da zadovolji ogromne apetite NATO-a. Ukoliko budemo odvajali za usaglašavanje sa NATO standardima onaj procenat koji je za to određen, to će za nas biti ogroman izdatak, a za NATO kap u moru.

Demokratska srpska stranka je iznijela ideju da se formira jedno Koordinaciono tijelo u kojem bi bili svi predstavnici organizacija koje se protive učlanjenju u NATO. To tijelo bi trebalo da smišlja i konkretizuje političke akcije koje bi imale za cilj afirmaciju našeg pogleda na ovaj problem. Ta ideja je proglašena kao dobra, te ostaje da se konkretizuje.

Takođe, vidimo da nas režimski činovnici svakodnevno zatrpavaju „blagodetima“ NATO-a. Ono što smo tražili jeste da se o ovom pitanju sprovede referendum, i da svi politički subjekti dobiju mogućnost da objasne građanima svoje viđenje situacije - dakle ne kao do sada što režim zloupotrebljava novac državnih obveznika propagirajući isključivo svoje viđenje, već i da oni politički subjekti koji se bore za suprotne stavove dobiju podjednake finansijske mogućnosti, pristup medijima i slično. Mi u DSS smo sigurni da, ukoliko bi ovaj proces bio demokratski i transparentan, da bi ishod bio po volji građana, a protiv NATO-a.

Manji trošak, bolji imidž

Piše: **Igor Lukšić**,
ministar finansija
u Vladi Crne Gore

Crna Gora bi konceptom kolektivne bezbjednosti u okviru NATO-a postala sigurnije i bezbjednije tržište za strana ulaganja. Članstvo u ovom savezu donosi imidž stabilne i perspektivne zemlje u kojoj ne postoji rizik za investiranje

PORED političkih i bezbjednosnih, pristupanje najmoćnijem političko-vojnom savezu donijelo bi Crnoj Gori brojne ekonomske koristi. To je jedan od razloga zbog kojih je Crna Gora učlanjenje u NATO definisala kao osnovni spoljnopolitički i bezbjednosni prioritet. Poznato je da NATO promovise osnovne vrijednosti na kojima se temelje moderna društva, kao što su demokratija, lične slobode i tržišna ekonomija, čijim vrijednostima teži i Crna Gora. Pristupanje Alijansi po-drazumijeva da je zemlja postigla šire reforme i demokratske standarde od vojno-odbrambenih. Stabilna i bezbjedna Crna Gora, u okviru NATO-a, predstavlja povoljan ambijent za razvoj ekonomskih aktivnosti i privlačenje stranih investicija, kao i za do-bijanje pomoći partnerskih zemalja da bolje, jeftinije i brže reformišu svoj bezbjednosno-odbrambeni sistem.

Procijenjeno je da bi ulazak u NATO donio realne prednosti Crnoj Gori za brži ekonomski rast. Iskustva većine od deset novih članica iz centralne i istočne Evrope, koje su u NATO primljene 1999. i 2003. go-dine, ukazuju na benefite koje su dobile učlanjenjem u savez, odnosno da su bezbjednost i demokratizacija društva izuzetno važne i za ekonomski rast. U svim ovim zemljama, osim u Poljskoj, koja je svoj razvoj bazirala na lošim strukturnim osnovama, došlo je do snažnog rasta BDP-a. Ove zemlje su, nakon pristu-panja NATO-u, zabilježile i značajan rast stranih direktnih investicija, naročito Češka i Poljska, u kojima su investicije duplirane u odnosu na godinu prije pristu-panja, i one su se najvećim dijelom odnosile na osni-vanje novih preduzeća. Takođe, slično je iskustvo i Mađarske, koja je doživjela bum tzv. greenfield inves-ticija.

Iskustva ovih zemalja jasno pokazuju da bi Crna Gora konceptom kolektivne bezbjednosti u okviru NATO-a postala sigurnije i bezbjednije tržište za strana ula-ganja, imajući u vidu da članstvo u ovom savezu donosi imidž stabilne i perspektivne zemlje u kojoj ne postoji rizik za investiranje. Takođe, za jednu malu zemlju kao što je Crna Gora, kada su u pitanju reforme sistema odbrane i troškovi za postizanje potrebnog nivoa bezbjednosti, jeftinije je ući u NATO, nego ostati van njega.

Zašto bi za Crnu Goru bilo jeftinije da pristupi NATO-u, odnosno zašto bi nepristupanje koštalo mnogo više?

Vlada Crne Gore je u Presentacionom dokumentu za Partnerstvo za mir izrazila nastojanje da izdvajanja za odbranu budu na nivou od 2% BDP-a, što bi trebalo da omogući dalje sprovođenje reformi i nesmetano funkcionisanje odbrambenog sistema, a ne bi ugrozilo

standard građana i ekonomski razvoj. Takođe, državni budžet bi bio jedini izvor finansiranja odbrane, što je sve u skladu sa standardima i preporukama NATO-a.

U uslovima ograničenih budžetskih sredstava ostanak izvan kolektivnog sistema odbrane koštao bi mnogo više, jer bi Crna Gora morala da razvija veoma skupe kapacitete i sisteme odbrane, kao što su avijacija, protivvazдушna odbrana, jačanje mornarice i sl. Crna Gora bi morala sama da garantuje svoju bezbjednost i sprovodi reforme svog odbrambenog sistema, koje bi bile značajno ograničene, a sistem odbrane u cjelini inferioran u odnosu na zemlje u okruženju.

Ulazak u sistem kolektivne bezbjednosti podrazumijeva užu profesionalizaciju i optimizaciju Vojske Crne Gore, manje troškove, s obzirom na to da ne treba ulagati u skupa borbena sredstva i kapacitete, što sistem odbrane čini jeftinijim i interoperabilnim sa zemljama članicama. Ukoliko ne postane članica NATO-a, Crna Gora bi u budućnosti bila potpuno okružena zemljama -članicama NATO-a. Albanija i Hrvatska su pozvane da pristupe članstvu u NATO, Bosna i Hercegovina je u Partnerstvu za mir, potpuno orijentisana ka punopravnom članstvu što je, pretpostavljam, i orijentacija Srbije, imajući u vidu sadašnje političke prilike.

U uslovima ograničenih budžetskih sredstava ostanak izvan kolektivnog sistema odbrane koštao bi mnogo više, jer bi Crna Gora morala da razvija veoma skupe kapacitete i sisteme odbrane, kao što su avijacija, protivvazдушna odbrana, jačanje mornarice i sl. Crna Gora bi morala sama da garantuje svoju bezbjednost i sprovodi reforme svog odbrambenog sistema, koje bi bile značajno ograničene, a sistem odbrane u cjelini inferioran u odnosu na zemlje u okruženju

Prijemom u program NATO – Partnerstvo za mir i pristupanje NATO savezu neće zahtijevati da Crna Gora izdvaja za odbranu više sredstava od 2% BDP-a, tako da će ovim sredstvima izvršiti reformu sistema odbrane i osigurati svoju bezbjednost. Crna Gora bi bila u obavezi da iz ovih sredstava finansira međunarodnu vojnu saradnju, što se odnosi na vojno-diplo-

matska predstavništva, međunarodne mirovne misije u obimu koji je primjeren za Crnu Goru, pod uslovom da za takvo angažovanje odgovarajuću odluku donese Skupština Crne Gore, kao i da plaća članarinu koja bi bila određena prema utvrđenoj formuli o podjeli troškova u odnosu na visinu BDP-a i mogućnost plaćanja male zemlje kao što je Crna Gora.

Takođe, Crna Gora bi dobila mnogo više u pogledu pomoći u reformi sistema odbrane, oslobađanja od viška naoružanja, zaštite vazdušnog prostora i dr. Ovo znači da bi Crna Gora, kao članica Partnerstva za mir, ulaskom u NATO sa istim nivoom izdvajanja za odbranu, ostvarila veći i brži obim reformi sistema odbrane nego da ostane van toga saveza.

Neutralnost košta. U svijetu je za vojne svrhe u 2007. godini zvanično izdvojeno više od 1.000 mlrd USD, od čega se 90% odnosilo na deset najmoćnijih svjetskih sila. Neutralne zemlje, takođe, izdvajaju izuzetno velika sredstva za odbranu. Švedska je npr. za te svrhe u 2007. godini izdvojila 5,5 mlrd USD, Finska 2,8 mlrd USD, Švajcarska 2,5 mlrd USD i Austrija 2,3 mlrd USD. Ove zemlje se po nivou izdvajanja za vojne svrhe nalaze između 25. i 40. mjesta u svijetu, dok se nove članice NATO-a (Češka, Mađarska, Rumunija, Slovačka, Bugarska, Latvija) po izdvajanjima za odbranu nalaze iza ovih neutralnih zemalja. Visoka izdvajanja za odbranu u 2007. godini imale su i ostale neutralne zemlje (Irska – 700 mil. USD, Kipar 384 mil. USD i Malta 44 mil. USD).

Svakako, interes Crne Gore je da restrukturira odbrambene snage koje će biti održive u okviru budžetskih sredstava i koje će omogućiti realizaciju ciljeva partnerstva. To podrazumijeva postizanje potpune saglasnosti unutar Crne Gore o tome kakve i kolike snage bezbjednosti treba da imamo, da bi izbjegli dupliranje odbrambenih kapaciteta i neracionalno trošenje sredstava.

ammounition
for guns
and pistols

mortar
shells

small
caliber
ammunition

police
program

equiupment initial
devices light
armament

MDI MONTENEGRO DEFENCE INDUSTRY

Miljana Vukova bb. P.O.BOX 141; 81000 Podgorica, Montenegro
Phones: (+382) 20 24 24 00, 24 24 07, 24 24 15; Fax: (+382) 20 24 25 09
www.mdipg.com; E-mail: yumontpg@cg.yu

U CRNOJ GORI
SVE VEĆA POTREBA
ZA PRIVATNIM
OBEZBJEĐENJEM
KAO VAŽNIM
SEGMENTNOM
BEZBJEDNOSTI

Ozbiljan posao

Ogroman priliv stranog kapitala, luksuzni hotelski kompleksi, posebno na primorju, sve više novca u bankarskim tokovima ili velikim kompanijama za koji je neophodan saobraćajni transport, stvorili su potrebu za sve značajnijim angažovanjem službi za privatno obezbjeđenje

Piše:
Dušica Tomović

BILO da je riječ o pružanju fizičkog ili tehničkog obezbjeđenja, posljednjih godina se u Crnoj Gori mnogostruko povećao broj firmi koje nude takve usluge. Prema procjenama policije, jer je pravi broj teško utvrditi, u Crnoj Gori je više od 1.700 ljudi angažovano na tim poslovima. Brojka koja je samo neznatno manja od broja profesionalnih pripadnika Vojske Crne Gore. Većina njih nema potrebne dozvole za pružanje usluga

privatnog obezbjeđenja, ali osim manjkavosti u zakonskoj regulativi za adekvatno sankcionisanje, problem je i nedovoljan kapacitet Policijske akademije u Danilovgradu da obuči sve koji su zainteresovani za taj posao, jer je uslov za dobijanje dozvole završen kurs u toj ustanovi.

„Naglim prilivom inostranog kapitala, značajnih investicija, bogatih ljudi koji dolaze iz inostranstva, arapskih

nastavak na sljedećoj strani ...

zemalja, Rusije, zapadne Evrope, sve je veća potreba za takvim vidom zaštite, jer oni traže da budu adekvatno obezbijeđeni na Crnogorskom primorju, ali u svuda u Crnoj Gori", kaže za magazin „Bezbjednost“ **Veljko Kustudić**, rukovodilac Odsjeka sektora policije za opšte nadležnosti u Upravi policije(UP).

Policija ne može svima izaći u susret, jer osim redovnih zaduženja, obezbjeđuje samo zvanične strane delegacije.

„Ne može svakog biznismena ili investitora da obezbjeđuje policija. Nama je bitno da ta osoba bude zaštićena, ali mu privatno obezbjeđenje mora pružati takve usluge“, dodaje Kustudić, i pojašnjava da angažovani na tom poslu moraju biti iz Crne Gore, jer zakon ne omogućava strancima da koriste obezbjeđenje koje zvanično nije registrovano u Crnoj Gori.

Zakonom o zaštiti lica i imovine, koji je stupio na snagu 2005. godine, prvi put je ta oblast regulisana, i propisani uslovi i način obavljanja te djelatnosti.

Predviđeno je da svi objekti od vitalnog značaja za Crnu Goru i njene građane, ali i oni koji mogu predstavljati prijetnju po život i zdravlje ljudi, moraju imati organizovanu službu zaštite. Zakon im omogućava da ili formiraju svoju unutrašnju službu zaštite, ili da angažuju agenciju koja ima odobrenje za obavljanje te djelatnosti. To se odnosi i na saobraćajnu infrastrukturu, kopneni, vazdušni ili pomorski saobraćaj, vodoprivredu, elektroprivredu, banke, trezore, kazina... Takođe, sistem zaštite moraju imati i objekti u kojima se čuvaju stvari od velikog značaja za kulturu, nauku i umjetnost, odnosno muzeji i galerije.

Strogi uslovi za dobijanje dozvola

Uprava policije daje saglasnost i izdaje dozvole za organizovanje unutrašnje službe zaštite za kompanije, institucije i druga pravna lica koje ne obezbjeđuje policija. Kustudić pojašnjava da je osim tehničkih uslova koji se odnose na poseban prostor za čuvanje oružja i municije, neophodno minimum pet zaposlenih. Osim toga, zaposleni u tim unutrašnjim službama moraju imati odgovarajuću dozvolu za obavljanje poslova koju takođe izdaje Policija.

Za unutrašnja obezbjeđenja UP traži elaborat o ispunjenosti uslova za dobijanje dozvole za poslove ličnog obezbjeđenja, dok po zakonu MUP izdaje dozvole za oružje. Pet pravnih lica, među kojima su tri kompanije i lokalna samouprava u Nikšiću i Podgorici, ispunili su uslove i dobili dozvolu da organizuju svoju privatnu zaštitu.

„Tako opštine imaju pravo na zaštitu policije, oni su organizovali svoju službu zaštite. Osim toga, postoji dosta firmi koje su organizovali taj sektor, ali su još u fazi dobijanja odobrenja. To ide vrlo sporo, jer moraju imati najmanje pet zaposlenih sa pojedinačnom dozvolom“, pojašnjava Kustudić.

Kod dobijanja pojedinačnih dozvola, kaže Kustudić, uslovi su dosta rigorozni. Zakonom je propisano da je, između ostalog, uslov za dobijanje dozvole za vršenje poslova zaštite da je osoba državljanin i nastanjen u Crnoj Gori, da je prošla provjere kroz policijsku evidenciju da nije osuđivana za krivična djela koja se gone po

„GUARDIAN SECURITY“ IZ BUDVE ZADUŽEN ZA SIGURNOST

Darko Perović,
vlasnik
agencije
„Guardian
security“

KLJUČNA stvar za obavljanje djelatnosti privatnog obezbjeđenja je profesionalizam i visok kvalitet pružanja usluga, kaže na početku razgovora **Darko Perović**, vlasnik agencije „Guardian security“ iz Budve. Odgovarajući na pitanje koje sve to kriterijume mora da ispuni firma koja se bavi zaštitom imovine i lica, on je kazao da su ključni elementi kvalitet, profesionalizam i diskrecija, ali je jako važan i timski rad.

Upravo je agencija „Guardian security“ u vrlo oštroj konkurenciji dobila posao obezbjeđivanja koncertna Madone na Jazu. Perović kaže da to nije prvi put da ta firma dobije povjerenje

Profesionalizam i kvalitet **prioritet**

Veljko Kustudić

službenoj dužnosti ili da u posljednje tri godine nije kažnjavana za prekršaje za koje je predviđena kazna zatvora.

Takođe, mora da prođe i posebnu provjeru za koju svako lice potpisuje saglasnost, a odnosi se na njegove privatne navike i stil života.

„Riječ je o provjerama koje praktično zadiru u intimu, i zato je potrebna pisana saglasnost – da li je osoba sklona prekomjernom uživanju alkohola, psihoaktivnih supstanci, nedoličnom ponašanju, da li ima poremećene porodične ili komšijske odnose, da li je konfliktna osoba... Ukoliko ne potpiše tu saglasnost, u startu je odbijena za dozvolu, mada je svi zainteresovani kandidati potpišu“, kaže sagovornik magazina „Bezbjednost“, i dodaje da se te provjere brzo završavaju ako su osobe rođene u Crnoj Gori, te da je procedura duža ako je kandidat rođen u inostranstvu, jer većina evropskih zemalja ima stroge zakone o zaštiti ličnih podataka.

Obuka na akademiji u Danilovgradu

Kustudić kaže da je Uprava policije sa izdavanjem dozvola otpočela u julu 2007. godine, ali da je taj proces „dosta dug i spor“. Ključni uslov za to je završen kurs u Danilovgradu, u Policijskoj akademiji i položen stručni ispit. „Zbog malih kapaciteta to vrlo sporo ide, i to je jedini problem koji nijesmo uspjeli da riješimo“, kaže Kustudić. On pojašnjava da je kapacitet akademije da obuči 20 ljudi mjesečno, a kako ne radi dva mjeseca u godini,

nastavak na sljedećoj strani ...

CRNA GORA

NA KONCERTU MADONE

države i organizatora velikih spektakla na Jazu, i podsjeća da su obezbjeđivali i koncert „Roling Stonsa“ prošle godine, kao i ljetošnji spektakl takođe na Jazu, kada su nastupali Leni Kraviz, Zdravko Čolić, Goran Bregović...

Govoreći o konkretnom planu bezbjednosti za nastup Madone, Perović je kazao da je koncertni prostor na Jazu obezbjeđivalo oko 500 pripadnika agencije „Guardian security“. Takođe, ukazano im je veliko povjerenje američkih organizatora Madonine turneje i šefa njenog obezbjeđenja, pa su Budvani bili zaduženi za ličnu sigurnost te velike muzičke zvijezde, ali i njene porodice i kruga najbližih saradnika. Osim toga, i pripremne radnje, 15 dana prije koncerta, montiranje tehike i opreme, kao i demontiranje nakon koncerta, sprovedeno je pod budnom okom pripadnika agencije „Guardian security“.

„Pored obezbjeđivanja koncertnog prostora na dan održavanja koncerta, nama je povjeren i prvi krug obezbjeđenja Madone, odnosno tog tzv. A prstena. To znači briga za sigurnost Madone i njene porodice

od momenta kada je stupila na tlo Crne Gore, do napuštanja naše države nakon koncerta“, kazao je Perović.

Komentarišući dosadašnju saradnju sa Upravom policije, posebno u obezbjeđivanju velikih događaja, Perović je kazao da sa MUP-om i UP imaju izuzetnu saradnju. Prisutno je veliko razumijevanje, dodaje on, s obzirom da je djelatnost privatnog obezbjeđenja u Crnoj Gori još u povoju.

„Riječ je o vrlo tijesnoj saradnji, jer sama obuka pripadnika obezbjeđenja odvija se na Policijskoj akademiji u Danilovgradu, nakon čega se izdaje sertifikat o uspješno završenoj obuci. Stručni ispit se takođe prolazi pred državnom komisijom, pred ovlašćenim službenicima UP, nakon čega se dobija uvjerenje o položenom stručnom ispitu, i uz ispunjavanje ostalih uslova predviđenih zakonom, izdaje dozvola za rad“, kazao je Perović, objašnjavajući potrebnu proceduru za dobijanje saglasnosti za rad. Na pitanje koji su ključni nedostaci u zakonskoj regulativi za oblast privatnog obezbjeđenja, Perović kaže da s obzirom na to da je zakon stupio na snagu u maju

tako je na godišnjem nivou moguće obučiti svega 200 ljudi.

„Zato smo predložili da se zakon u tom dijelu izmijeni, te da se i drugim pravnim subjektima, uz stroge uslove, naravno, omogući da sprovedu obuku“, kazao je Kustudić. Od stupanja na snagu zakona, svega 594 osobe su uspješno završile kurs.

Od toga je 510 položilo stručni ispit, ali je dozvole za obavljanje poslova zaštite dobilo 314 ljudi.

Kustudić naglašava da je kao uslov potrebno i posebno ljekarsko uvjerenje, slično onom koje se traži za zapošljavanje u vojsci ili policiji, jer je riječ o osobama koje nose oružje i oni moraju da prođu detaljniji ljekarski pregled. Osim pojedinačnih dozvola i kompanija koje imaju svoje unutrašnje službe, do sada su u Crnoj Gori registrovane i 23 firme koje se bave poslovima pružanja usluga zaštite. Za većinu njih, dodaje Kustudić, primarni su poslovi pružanja fizičke zaštite, mada imaju i segment tehničke zaštite. Takođe, registrovane su i četiri kompanije koje se iskućivo bave tehničkom zaštitom.

Veliki broj onih koji rade na crno

Prema procjenama policije, u Crnoj Gori je na poslovima privatne zaštite firmama koje pružaju te usluge, zaposleno najmanje 1.700 ljudi.

Na konstataciju da je ukupan broj pojedinačnih dozvola oko 300, Kustudić kaže da se cifra tih koji rade bez dozvola

praktično svakodnevno mijenja, i da to niko ne može tačno da definiše.

„Ranije, kada je to bila društvena samozaštita, imali samo vrlo precizan broj. Danas je to teško pratiti, iako su oni u obavezi da nadležnom organu prijave svaku promjenu. Međutim taj segment bezbjednosti još nije zaživio tim kapacitetom da bismo mogli baratati preciznim ciframa“, kaže Kustudić, i to ilustruje primjerom da UP od neke privatne kompanije dobije podatke da je 70 zaposlenih, a onda se na nekom događaju koji obezbjeđuju vidi da ih ima 350. Procjene su, kaže Kustudić, da će u narednih nekoliko godina u tom segmentu bezbjednosti biti zaposleno i do 3.000 ljudi.

S običom na brz razvoj crnogorskog društva, dodaje on, posebno na primorju, jer svaki turistički kompleks traži takvo nešto, razvijaće se i služba tjelohranitelja, odnosno obezbjeđenja lica.

„Iako oni ne nose oružje, propisi nalažu da takođe moraju da završe kurs u Danilovgradu, jer u suprotnom svoju primjenu ovlašćenja nemaju čime da pravdaju“, kaže Kustudić.

Ipak, najviše izražen problem u sektoru privatne zaštite je svakako činjenica da većina onih koji obezbjeđuju diskoteke i druge ugostiteljske objekte nemaju nikakvu dozvolu za to, niti su zaposleni u privatnim kompanijama koje pružaju takve usluge.

„Taj problem ni malo nije zanemarljiv. Diskoteke i neke privatne ugostiteljske objekte obezbjeđuju momci koji nemaju nikakvih dodirnih tačaka sa ovom službom, niti uslove koje mi tražimo - da su posebno provjereni, da ni-

„GUARDIAN SECURITY“ IZ BUDVE ZADUŽEN ZA SIGURNOST

2005. godine, a reguliše neke društvene odnose koji se prvi put dešavaju u Crnoj Gori, taj propis mora da pretrpi neke promjene. „Formirana je i radna grupa, i radi se na izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti lica i imovine. Smatram da je zakon generalno dobar, ali da postoje neke finese koje moraju da se dorade, kako bi u potpunosti funkcionisao sistem privatnog obezbjeđenja“, kazao je sagovornik magazina „Bezbjednost“.

Perović navodi da ukoliko Crna Gora ozbiljno planira da te agencije zažive u budućnosti, jer one predstavljaju treći stepen zaštite u jednoj državi, poslije vojske i policije, trebalo bi formirati akademiju koja će da regrutuje onoliko broj pripadnika pri-

jesu alokoholičari, narkomani, agresivni. Naprotiv, često se dešava da upravo takve angažuju. Da bi zastrašivali goste, unosili neki strah", kaže Kustudić.

On dodaje da se aktivno radi na suzbijanju toga, ali da se za kratak period ta pojava nije mogla sasvim sasjeci. Kustudić je najavio da će u narednom periodu Uprava policije tom problemu posvetiti veliku pažnju.

„Rad na crno prije svega ugrožava egzistenciju onih koji rade legalno, ali i ne doprinosi boljoj bezbjednosti“, dodao je on.

Kazne velike, kažnjenih malo

Kustudić pojašnjava da je nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave da sankcioniše rad na crno. Kazne za privatne firme obezbjeđenja za kršenje Zakona o zaštiti imovine i lica, i drugih propisa su veoma visoke.

Novčanom kaznom od stotrukog do tristotrukog iznosa minimalne zarade u republici kažnjava se privredno društvo ili preduzetnik koji obavlja djelatnost zaštite, a nije registrovan niti ima odobrenje. Novčana kazna od pedesetotrukog do stotrukog iznosa minimalne zarade predviđena je, između ostalog, za obavljanje poslova bez sklopljenog ugovora ili ukoliko je uniforma koju nose čuvari po boji, kroju i oznakama ista ili slična uniformi pripadnika policije, vojske ili drugih državnih službi.

„Nadležnost je MUP-a da sprovodi kontrolu i nadzor nad radom tih firmi. UP izdaje odobrenja, dozvole za obavljanje

tih poslova, i za pravna i za fizička lica sprovodi provjere ispunjenosti uslova za dobijanje dozvola i odobrenja, ali i daje ocjenu zakonitosti primjene ovlaštenja. Sve ostalo je u nadležnosti MUP-a“, pojašnjava on.

S obzirom na to da MUP još nije u punom kapacitetu preuzeo te poslove, kaže Kustudić, dio poslova za njih radi Policija, odnosno ono što je minimalno neophodno da se ne bi ugasila ova djelatnost. On dodaje da UP organizuje i obuku tih kadrova, iako je to u nadležnosti MUP-a.

„Oni ne mogu da kontrolišu plan obezbjeđenja i projekat tehničke zaštite, to mora da radi tim stručnjaka. Kako da nadzor odradi neko ko se nikada nije bavio policijskim ili bezbjednosnim poslovima, već činovničkim poslom u državnoj upravi. Zato je i to manjkavost postojećeg zakona, jer to jedino može da radi policija zato što ima tehničke i kadrovske potencijale za taj posao“, dodao je Kustudić.

Ipak, zaključuje on, u Upravi policije su jako zadovoljni kako taj sektor za sada funkcioniše, s obzirom na kratak period od kada postoji.

„Srećom, ljudi koju su se opredjelili za tu vrstu djelatnosti krajnje ozbiljno rade svoj posao. Od kada je zakon stupio na snagu nemamo primjer nijednog ozbiljnijeg incidenta u toj oblasti. A znamo za primjere da su države u okruženju, koje imaju dužu tradiciju od nas, imale vrlo ozbiljne probleme sa privatnim obezbjeđenjem. I prekomjernom upotrebom sile, pa čak i primjere ubistava“, kaže sagovornik magazina „Bezbjednost“.

NA KONCERTU MADONE

vatnog obezbjeđenja koliko je potrebno.

„Kapaciteti Policijske akademije trenutno su vrlo ograničeni, i nemoguće je da svi koji se bave zaštitom lica i imovine tom dinamikom koju predviđa zakon, mogu dobiti dozvole i legalno obavljati svoj posao“, naglasio je Perović.

Komentarišući veliki broj firmi i pojedinaca koji rade bez odgovarajućih dozvola, Perović je kazao da rad na crno predstavlja crnu tačku u cijelom sistemu privatnog obezbjeđenja u Crnoj Gori.

„To je veliki problem jer stvara nelojalnu konkurenciju zbog niske cijene rada. Takve firme i pojedinci obaraju cijenu rada, a nama i ostalim agencijama koje ovaj posao rade profesionalno i ozbiljno, značajno otežavaju rad“, kazao je Perović.

On navodi da neke kompanije koje po zakonu moraju da angažuju obezbjeđenje, često zbog manjih cijena unajmljuju takve ljudi, ali da jake kompanije koje posluju u Crnoj Gori, koje zahtijevaju profesionalizam i ozbiljno pristupaju poslovima obezbjeđenja, angažuju legalne firme.

„Osim toga, trenutno ne postoji ni granski ugovor, odnosno asocijacija poslodavaca koji se bave tom djelatnošću. A to je vrlo važno za uspostavljanje cijene ispod koje se ne može ići. Da bi uopšte agencije koje poštuju legalističke principe mogle da posluju, moraju nekako da se odbrane od nelegalnih agencija, a za to je najbolje formiranjem minimalne cijene za te usluge koja će važiti sa sve“, kazao je Perović.

Na pitanje koliki uticaj imaju agencije za privatno obezbjeđenje na smanjenje broja krivičnih djela u Crnoj Gori, Perović je kazao da s obzirom na to da je osnovna djelatnost tih firmi zaštita imovine i lica, pojavom takvih agencija dolazi do znatnog smanjenja obima krivičnih djela. To se posebno odnosi na ona djela koja su vezana za imovinu.

„Radi se o krađama, i teškim i lakšim, kao i smanjenju krivičnih djela razbojništava i razbojničkih krađa. Primjera radi, naša služba je angažovana na nekim mjestima u pružanju obezbjeđenja 24 časa dnevno. Posebno je to važno noću, a obično se takva teža krivična djela dešavaju u tom periodu“, pojasnio je Perović.

Bezbjednost prije svega

Piše:
Marijana
Bojanić

Kolona tamnih automobila kojima prethodi vozilo ili motor sa rotacionim svjetlima – znak je da neko bitan prolazi gradom. U Crnoj Gori o VIP ličnostima koje se po zakonu štite i imaju pravo na obezbjeđenje – brine se poseban sektor koji radi u okviru Uprave policije. U pitanju je - Sektor za obezbjeđivanje ličnosti i objekata

Sektor za obezbjeđivanje ličnosti i objekata, dio crnogorske Uprave policije pod tim imenom, kao poseban sektor, postoji od januara 2007. godine. Preko šest stotina službenika koji se na različite načine bave bezbjednošću štice ličnosti. Jedni su u neposrednom obezbjeđenju domaćih štice ličnosti među kojima su predsjednik Države, predsjednik Vlade, predsjednik Skupštine, ministri unutrašnjih poslova, odbrane, inostranih poslova, državni tužilac i specijalni tužilac za borbu protiv organizovanog kriminala. "Taj spisak ljudi koji se štite je standardan u regionu i uglavnom i u cijeloj Evropi. U nekim država kao npr. u Italiji, duži je spisak štice ličnosti zbog njihove stalne borbe sa organizovanim kriminalom" objašnjava u razgovoru za naš magazin Miljan

Policajci uz pomoć dresiranih pasa, pronalaze minsko eksplozivne naprave

Miljan Perović, rukovodilac Sektora za obezbjeđivanje ličnosti i objekata

Perović prvi čovjek te službe. No, sem domaćih, oni se brinu i o stranim štice ličnostima – onima koji žive u Crnoj Gori i imaju diplomatski status, ali i onima koji nam dođu u goste u okviru zvaničnih delegacija.

"Svi segmenti posla su nam od velikog značaja ali se posebno brinemo za strane štice ličnosti, jer je njihov prvi susret sa našom zemljom upravo susret sa našim službenicima" objašnjava Perović. Tu je i odsjek za antiterorističke preglede. "Radimo i protivdiverzionu zaštitu za kompletnu Upravu policije, štice ličnosti objekata u kojima borave stalno ili u njima rade. Ako neko od onih koje mi obezbjeđujemo privremeno boravi na nekom drugom mjestu sem onoga gdje radi ili živi – simpozijumu, kongresu, radnom ručku i sl - provjeravamo da li u tim objektima ima eksploziva, bio-

Specijalistička oprema za antiteroristički pregled

hemijskog, odnosno radiološkog zračenja i da li su voda i hrana i piće koji se tamo služe ispravni" kaže Perović.

On pojašnjava da su biohemijske analize vrlo važan dio njihovog rada.

"To su poslovi koji se odnose na zaštitu i kontrolu

ica, Toplišu, Meljinama. Dva puta mjesečno provjeravamo te objekte i radimo laboratorijske analize namirnica, provjeru kuhinjskih aparata ali i zdravstveno stanje zaposlenih. Uzimamo im i bris sa ruku, ali se i provjeravaju njihove sanitarne knjižice". Sem rezidencijalnih objekata – kontrolišu i hotele i restorane u kojima često borave štićene ličnosti i gosti. Jednom mjesečno. No kada državni protokol najavi posjetu neke VIP ličnosti odmah kreću vanredne kontrole svih ugostiteljskih objekata koji će oni posjetiti.

"Dan prije najavljenog događaja radi se kompletan pregled u koji spada i onaj protivdiverzion. Nakon što pregledamo objekat u njemu ostaje naš službenik i preuzima ga na čuvanje sve do dolaska VIP ličnosti i konačno do njihovog odlaska" tvrdi Perović. Za potrebe državnog protokola već su nabavljena nova vozila ali tek bi trebao biti obnovljen cijeli vojni park. Uskoro će ovaj sektor Uprave policije, tvrdi Perović, dobiti novu – najsavremeniju antidiverzionu opremu.

Pored svih aktivnosti – rade i na otkrivanju vinovnika lažnih dojava o bombama kojih je u posljednje vrijeme bilo poprilično. Perović naglašava da imaju i odličnu saradnju sa Vojskom Crne Gore.

Bezbjednosni eskort

namirnica koje koriste štićene ličnosti - strane ili domaće. U mnogim objektima gdje borave oni o čijoj bezbjednosti brinemo postoje restorani - kao što je to u zgradama Skupštine, vlade, predsjednika, u vili Gor-

76. generalna skupština Interpola, Maroko: Dejan Đurović i Zoran Miličković, predstavnici crnogorskog Interpola

Bez granica

Piše:
Marijana Bojanić

Crnogorski biro Interpola je među prvima u Evropi implementirao projekat širenja Interpolovih servisa na granične prelaze, kroz primjenu tzv. MIND sistema (Mobile Interpol Network Database) koji predstavlja sistem pristupa Interpolovim bazama podataka i za službenike Sektora granične policije

U INTERPOLOVOJ bazi podataka trenutno postoji 110 potjernica, koje je raspisala crnogorska policija, a na izručenje crnogorskim pravosudnim organima u inostranstvu trenutno čeka 14 osoba.

Samo u protekla tri mjeseca, kaže Dejan Đurović, prvi čovjek crnogorskog Interpola, u inostranstvu su uhapšene četiri osobe za kojima je tragala crnogorska policija, od kojih je jedna već izručena Crnoj Gori, dok je još jedna osoba deportovana. Đurović je naveo da je crnogorska policija u protekla tri mjeseca uhapsila pet osoba sa potjernica Interpola.

Crnogorski Interpol postoji od septembra 2006. godine kada je na 75. Generalnoj skupštini INTERPOLA, održanoj u Rio de Žaneiru crnogorska policija, kao 185. članica, primljena u punopravno

članstvo Međunarodne organizacije kriminalističkih policija INTERPOL-a.

U okviru Nacionalnog centralnog biroa Interpol-a, postoje tri organizacione jedinice: Grupa za međunarodne potrage, ekstradiciju i identifikaciju lica, grupa za suzbijanje međunarodnog kriminala i grupa za opsluživanje i podršku sistemu I-24/7.

Za period od 19. septembra 2006. godine, do danas, rezultati Uprave policije Crne Gore, i Nacionalnog centralnog biroa Interpola Podgorica, na polju međunarodne policijske saradnje i razmjene podataka u cilju suzbijanja međunarodnog organizovanog kriminala i hvatanja počinitelja teških krivičnih djela, pokazali su punu opravdanost prijema Crne Gore u članstvo Interpola.

„Članstvom Crne Gore u Interpolu, Upravi policije Crne Gore se otvorila mogućnost da u istragama krivičnih djela koristi sve raspoložive baze podataka, što naš Nacionalni centralni biro i radi. Svakodnevno provjeravamo Interpol-ove baze - lica koja se tražuju, i registrovanih lica za počinjena krivična djela, ukradenih motornih vozila, ukradenih i izgubljenih putnih isprava, daktiloskopskog materijala registrovanih lica, DNK profila registrovanih lica, ukradenih umjetnina, falsifikovanih kreditnih kartica i novčanica.

Tokom prošle godine NCB Interpol Podgorica je obrađivao ukupno 17.886 predmeta. NCB Interpol Podgorica je u najznačajnijim segmentima rada, ostvario višestruko bolje rezultate nego tokom 2006. godine, kada se Interpolova saradnja obavljala posredstvom Interpol-a Beograd!

Nacionalni centralni biro Interpol-a je među prvima u Evropi implementirao projekat širenja Interpol-ovih servisa na granične prelaze, kroz primjenu tzv. MIND sistema. MIND (Mobile Interpol Network Database) predstavlja sistem pristupa Interpol-ovim bazama podataka na korisnike van Nacionalnog centralnog biroa Interpol-a. Ovdje se prvenstveno misli na službenike Sektora granične policije, na graničnim prelazima.

MIND predstavlja provjere Interpolove baze podataka, prilikom prelaska (ulaska-izlaska) lica preko graničnog prelaza. Provjere se odnose na:

Glavna polja rada Interpola su kriminalne organizacije i narkotici, finansijski i high-tech kriminal, javna bezbjednost i terorizam, trgovina ljudskim bićima, traganje za licima za kojima postoje međunarodne potjernice i traganje za predmetima krivičnih djela kao što su motorna vozila, umjetnine, itd.

Interpol primjenjuje globalni policijski komunikacioni sistem, tzv. I-24/7, koji omogućava policijskim službama širom svijeta zajedničku platformu putem koje mogu da razmjenjuju bitne informacije o kriminalu i počiniocima krivičnih djela, 24 sata dnevno, sedam dana u nedjelji.

Koristeći I-24/7, svaki nacionalni centralni biro može da pretražuje u realnom vremenu Interpolove baze, direktnim upitom i uvidom u informacije koje sadrže tražena lica, osumnjčene teroriste, otiske prstiju, DNK profile, ukradene i izgubljene putne isprave, ukradena motorna vozila, ukradena umjetnička djela, itd. Sistem Interpolove komunikacije I-24/7 je siguran – kriptovan sistem komunikacije, za čiju se bezbjednost stara Odjeljenje za informacione sisteme Generalnog sekretarijata Interpola,

dok za njegovu adekvatnu primjenu od strane svih država članica, odnosno od strane nacionalnih centralnih biroa Interpola, stara se oficir za bezbjednost sistema, koji je ujedno i službenik NCB-a, odnosno Nacionalne policije. Na današnji dan, Međunarodna organizacija kriminalističkih policija Interpol broji 186 država članica.

Sjedište
Interpola:
Lion

provjere putnih isprava i provjere motornih vozila. „Prema tome, službenici granične policije na ovaj način automatski i autonomno provjeravaju Interpol-ove baze koje se tiču kradenih i izgubljenih putnih isprava, registracionih oznaka vozila, ukradenih vozila, što uz postojeću nacionalnu bazu podataka za licima koja se potražuju na međunarodnom nivou, predstavlja sveobuhvatnu provjeru na graničnom prelazu, u skladu sa međunarodnim standardima“, kaže Đurović.

Objašnjava kako je realizacija prve faze MIND projekta izvršena, i sistem je operativan na nekoliko graničnih prelaza. „Planirano je da se na navedeni način opreme svi crnogorski granični prelazi, što će biti urađeno kroz nekoliko faza“, kaže Đurović.

Do sada je u okviru Interpola u čitavom svijetu, svega 25 država implementiralo MIND/FIND tehnologiju, a Crna Gora je među 15 država koje su implementirale MIND sistem, i prva u Jugoistočnoj Evropi gdje je taj sistem postao operativan.

Đurović i Miličković sa generalnim sekretarom Interpola Ronaldom K. Nobleom

Nacionalni centralni biro Interpola je implementirao projekat mobilnog pristupa Interpolovim bazama podataka. Na ovaj način, službenicima NCB Interpol-a Podgorica, omogućen je on-line direktan pristup svim Interpol-ovim bazama podataka, radi vršenja svih potrebnih provjera, putem prenosnih računara, koji se povezuju na Interpolovu mrežu koristeći mrežu mobilne telefonije. Na isti način omogućen je pristup Interpol-ovim bazama podataka putem mobilnih telefona.

Ovakvim pristupom Interpolovoj bazi, stvaraju se uslovi za tzv. terenske provjere, koje će omogućiti provjere vozila, lica i dokumenata bilo gdje u Crnoj Gori, bilo kada, i na bilo kom mjestu. Inače, svega dvije države, Hrvatska i Crna Gora usvojile su sistem mobilnog pristupa Interpol-ovim bazama podataka.

U SVIM BOJAMA

Najpoznatije Interpolove potjernice su one crvene. Sem njih postoje još i žute, narandžaste, plave i crne potjernice.

CRVENE potjernice: raspisuju se u cilju lišenja slobode lica radi nje-gove ekstradicije državi koja ga potražuje. Ovo su ujedno i najzastupljenije potjernice u Interpolovoj bazi podataka. Izdaju se na bazi važećeg nacionalnog naloga za lišenje slobode ili pravosnažne sudske presude

PLAVE potjernice: raspisuju se radi utvrđivanja identiteta određene osobe kao i za otkrivanje mjesta boravka

ZELENE potjernice: raspisuju se zbog upozorenja i informisanja o osobama koje su izvršile krivična djela i moguće je da će ih ponoviti na teritoriji više država

ŽUTE potjernice: raspisuju se radi tra-ganja za nestalim osobama ili osoba nesposobnih da se identifikuju, kao i za djecu otetu od strane roditelja

CRNE potjernice: raspisuju se u cilju utvrđivanja identiteta neidentifikovanih tijela

NARANDŽASTE potjernice: raspisuju se u cilju obavještanja o mogućoj prijetnji od skrivenog oružja i naprava, te kriminalnog djelovanja koje može ugroziti javnu bezbjednost

UN specijalne potjernice: raspisuju se zbog obavještanja policije o grupama i licima koji su povezani sa terorističkim organizacijama Al Kaide i talibana

Jorge Garcia

Jefferson institut, Crna Gora

Podijeljena kuća

Tri nedavno sprovedene ankete pokazale su da postoje značajne razlike u odgovorima na pitanje o tome da li Crna Gora treba da postane članica NATO-a. Zamolili smo Jorgea Garciju, iz Jefferson instituta u Crnoj Gori, koji ima iskustva sa sprovođenjem anketa i njihovom analizom, da nam pomogne da razumijemo rezultate sprovedenih anketa

ANKETE pokazuju da je javnost svjesna prednosti članstva u NATO-u. Pa ipak, stalni manjak informacija o NATO-u i emocije vezane za NATO intervenciju 1999. g. ostaju ključni faktor u formiranju javnog mnjenja.

Rezultati: Početne kontradikcije

Rezultati ankete koju je sproveo CEMI ukazuju na to da je broj onih koji podržavaju učlanjenje Crne Gore u NATO veći od broja onih koji se tome protive, dok posljednja anketa, koju je sproveo NDI, pokazuje da su ove dvije cifre gotovo izjednačene. Međutim, posljednji rezultati ankete koju je sproveo CEDEM ukazuju na to da je javna podrška učlanjenju Crne Gore u NATO slaba i da se nalazi na najnižem nivou, otkako je CEDEM sproveo svoju prvu anketu, juna 2006. g. Sinteza: Protivnici učlanjenja u NATO su u vođstvu, ali gotovo da su izjednačeni sa onima koji ga podržavaju, dok se neodlučni lagano približavaju NATO-u. Posmatrajući sve rezultate zajedno, može se vidjeti da je podrška učlanjenju u NATO veća nego što to

pokazuje CEDEM-ova anketa i da u postocima skoro dostiže broj onih koji se tom učlanjenju protive. Ali uzmimo u obzir postavljeno pitanje. Kada je ispitanicima ostavljen izbor da ne iskažu neki konkretan stav u vezi sa pitanjem pridruživanja NATO-u oni ga neće ni zauzeti, kao što se to može vidjeti u anketama CEDEM-a i CEMI-ja. Ali kada im takav izbor nije ostavljen, imaju tendenciju da se makar načelno opredijele za učlanjenje ili protiv učlanjenja, kao što se i vidi iz NDI-jeve ankete.

Činjenica da NDI-jevi rezultati prikazuju gotovo izjednačene procenete podrške (48%) i protivljenja (52%) članstvu u NATO-u, što je slično nivou podrške učlanjenju od 45% (29% + 16%) koji se može naći u CEMI-jevoj anketi, podržava tezu da veći dio onih ispitanika koji „nemaju stav“, koji su „neodlučni“ ili ih to sve „ne zanima“ u stvari gravitiraju ka podršci učlanjenju Crne Gore u NATO. Kad se uzmu u obzir intimna opredjeljenja onih koji su nevoljni da daju direktan odgovor, umjesto da se prihvati rezultat CEDEM-ove ankete od 26% prema 47% u korist protivnika učlanjenja u NATO, realnija procjena bi bila da se radi o odnosu od 45% ZA prema 55% PROTIV. Važno je napomenuti da će opozicija učlanjenju u NATO vjerovatno i dalje biti znatno (ali ne i ubjedljivo) veća od podrške, s obzirom na to da NDI-jeva anketa nije obuhvatila područje Herceg Novog, bastiona političke opozicije, i na metodologiju koju primjenjuje CEMI, za koji lokalni politički komentatori tvrde da je naklonjen vlastima.

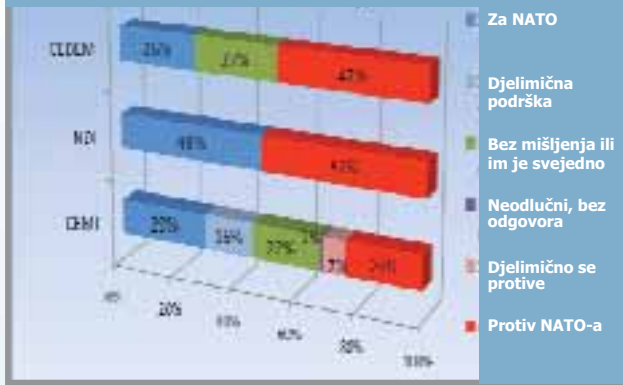
Javnost gravitira ka NATO-u u ključnim pitanjima. Rezultati CEMI-jeve ankete jasno pokazuju da veći broj ispitanika vjeruje da članstvo u NATO ima smisla za Crnu Goru čak iako se ne deklariraju kao oni koji podržavaju NATO, što bi činilo 45% (29% + 16%) ispitanika. Velika većina ispitanika u potpunosti ili djelimično vjeruje da bi članstvo u NATO-u imalo

Podrška za NATO 2006-2008

Izvor: CEDEM

Javno mnjenje o ulasku Crne Gore u NATO Posljednja istraživanja Maj/Jun 2008

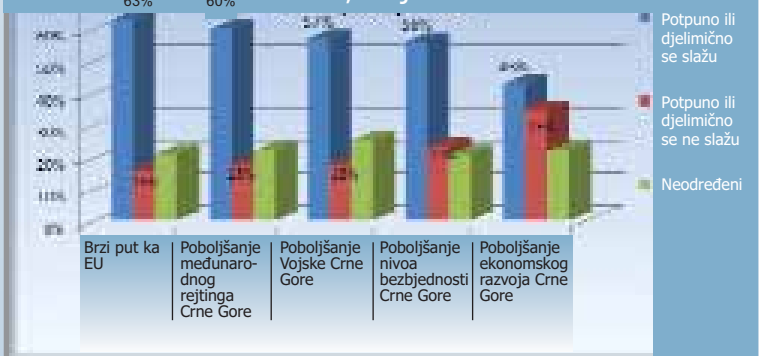

mnoge prednosti za Crnu Goru i da bi ubrzalo proces pridruživanja EU. U četiri od pet dolje navedenih slučajeva procenat onih koji se sa ovim slažu prevazilazi nivo od 45% eksplicitne podrške i, u nekim slučajevima, uključuje gotovo čitavu grupu ispitanika koji tvrde da ih ova tema „ne interesuje“ ili „ne mogu da se odluče“, koji zajedno čine 23% uzorka.

Slično tome, u mnogim od ovih slučajeva, nivo neslaganja oko ranije navedenih pitanja je niži od nivoa opozicije učlanjenju u NATO, koji iznosi 31% (24% + 7%). Odgovori na ova pitanja podržavaju tezu da mnogi ispitanici koji se mogu smatrati neodlučnima izgleda zauzimaju stav podrške NATO-u dok mnogi od onih koji su bili protiv učlanjenja u NATO polako popuštaju u svom stavu i prelaze u grupu „indiferentnih“. Jedini izuzetak, od gore navedenih primjera, tiče se mogućih efekata na ekonomske prilike, gdje su brojeve slične onima koje se odnose na sveukupnu podršku, tj. opoziciju učlanjenju u NATO. Čak i ako je turizam bio u porastu u novim zemljama članicama, ideja o članstvu u NATO-u kao prijetnji turizmu predstavlja glavni razlog za zabrinutost na crnogorskoj obali, gdje je turizam od kritičnog značaja i gdje živi veliki broj ljudi koji se izjašnjavaju kao Srbi.

Javno mnjenje o Uticajima NATO-a

CEMI, Maj 2008

Efekti Komunikacione strategije i informisanja o NATO-u

To što ispitanici naginju ka podršci NATO-u vjerovatno je rezultat Vladine i kampanje nevladinih organizacija da informišu javnost o NATO-u. Ispitanici koji su bolje informisani o NATO-u spremniji su da podrže učlanjenje u tu organizaciju. Jedna anketa je otkrila da je gotovo četiri puta veća šansa da oni koji su protiv učlanjenja u NATO ne mogu da opravdaju svoj stav o tom pitanju, u odnosu na one koji to učlanjenje podržavaju (18% prema 5%). Prosto se nameće zaključak da onaj dio javnosti koji podržava pridruživanje NATO-u u mnogo većem broju slučajeva zna o čemu govori i, kao što se vidi u prethodnom dijelu teksta, da se argumentacija u korist učlanjenja u NATO sreće i kod onih koji tvrde da o ovom pitanju nemaju mišljenje. Pa ipak, rezultati CEMI-jeve ankete su u izvjesnoj mjeri kontradiktorni i u suprotnosti sa gore navedenim zapažanjem, pošto 47% onih koji podržavaju NATO nisu bili u stanju da imenuju glavni razlog svoje podrške pristupanju ovom savezu. Lokalni analitičari pretpostavljaju da je razlog tome taj što je većina onih koji podržavaju NATO lojalna DPS-u, te samim tim podržava politiku Vlade po ovom pitanju. U svakom slučaju, ovo nagovještava potrebu da se građani koji podržavaju ulazak u NATO moraju konstantno informisati kako bi se unaprijedilo njihovo poznavanje svih prednosti članstva u NATO-u.

Tvrdokornija opozicija

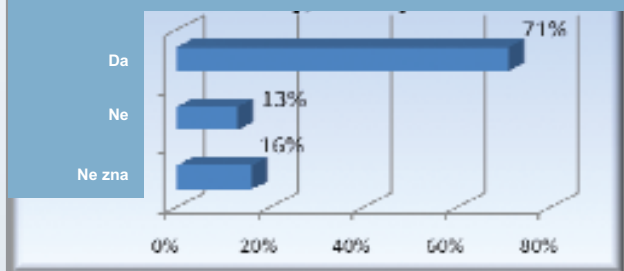
Pa ipak, uporedbe, takođe otkrivaju da se ispitanici koji se protive ulasku u NATO tvrdoglavije drže svojih ubjeđenja nego oni koji podržavaju NATO. Ovo je jasno velikom broju ispitanika koji, i pored toga što u načelu podržavaju NATO u ključnim pitanjima, ipak ne žele otvoreno da izraze svoju podršku NATO-u nego radije zauzimaju neutralan stav. Šta više, u CEMI-jevoj anketi je omjer među ispitanicima koji potpuno podržavaju NATO i onima koji ga djelimično podržavaju (1,81) mnogo manji nego među onima koji ga u potpunosti ne podržavaju i onima koji ga djelimično ne podržavaju (3,4). Uprkos jakim argumentima u korist NATO-a, kod mnogih ispitanika ideja pružanja otvorene podrške učlanjenju u NATO još izaziva nelagodu.

Pridobijanje srca ljudi: Posljedice bombardovanja i NATO tabu

Rastuća svijest o tome da je podrška NATO-u logična ne može da odnese prevagu nad anti-NATO tabuom, kao posljedice 50 godina komunističke retorike i traumatičnog iskustva iz 1999. Anketa CEMI-ja pokazuje većinsko neodobravanje NATO

intervencije u SRJ, tokom krize na Kosovu, tako da je 39% posto ispitanika u anketi izjavilo da bi postupci NATO-a tokom 1999. imali uticaja na njihov stav o NATO-u, dok ih je 36% posto izjavilo da to ne bi uticalo na njihov stav, a 25% „nije imalo mišljenje“ o tome. Šta više, 48% ispitanika u CEMI-jevoj anketi je izjavilo da bombardovanje iz 1999. treba da bude razlog zbog kojeg Crna Gora ne treba da traži punopravno članstvo u NATO-u. Pridobijanje

Da li je NATO intervencija na SRJ 1999 bila opravdana? (CEMI MAJ, 2008)

srca i pridobijanje umova ljudi su različite stvari, tako da će za pridobijanje njihovih srca zahtijevati taktičniji pristup ovom pitanju i zahtijevaće strpljenje, kao i pojačan senzibilitet, kako od Crnogoraca tako i od ljudi sa strane.

Obezbijediti dobru informaciju

U anketi CEMI-ja, na primjer, 37% ispitanika nije moglo da navede ni jednu članicu NATO sa liste od devet ponuđenih zemalja regiona. Samo 44% ih je bilo u stanju da istakne Sloveniju kao članicu NATO-a, a samo 21% ih je bilo u satnju to da učini za Bugarsku i 16% za Rumuniju. Što se tiče rodne strukture, žene su bile daleko manje sposobne da identifikuju NATO članice nego muškarci. U okviru CEMI-jeve ankete, 47% ispitanika smatra da je nivo informisanosti loš ili jako loš. Samo 21% ispitanika vjeruje da su dobro informisani o procesu Partnerstva za mir.

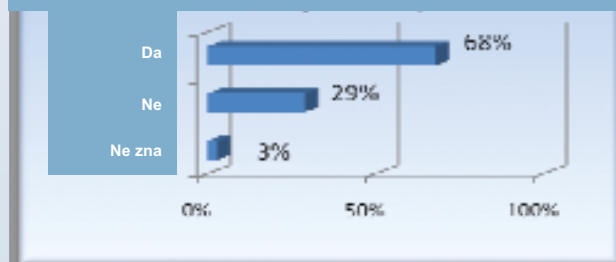
Objašnjavanje razloga za učlanjenje

Mora se planirati i produbljena diskusija o prednostima i manama članstva u NATO-u, s obzirom na činjenicu da protivnici NATO-a u jednoj od anketa kao glavne razloge za svoje protivljenje ističu to što će Crna Gora, priključenjem NATO-u, postati obavezna da šalje svoje vojnike da po svijetu vode tuđe ratove (29%), da će trošiti previše novca na odbranu (22%) ili će njen turizam pretrpjeti štetu (17%), te da će članstvom narušiti odnose sa ključnim

saveznicima. Ovo su sve legitimni razlozi za zabrinutost, ali neophodno je obezbijediti produbljene informacije o ovim oblastima kako bi se objasnile stvarne razmjere obaveza i posljedica članstva u NATO-u. Rezultati iz CEDEM-ove ankete pokazali su da ispitanici vjeruju da je Crna Gora izložena prijetnjama ali da, iako bi članstvo u NATO-u učinilo zemlju dovoljno jakom da se nosi sa ovim prijetnjama, smatraju da je rizik od tih prijetnji ipak zanemarljiv (80%). Dakle, prisutna logika je: „Zašto bismo bili još bezbjedniji ako smo već bezbjedni?“

Javnost mora da razumije na koji način organizacije kao što je NATO, koji je i odbrambena i politička organizacija, mogu da akumuliraju resurse kako bi smanjili nivo izloženosti čitavom spektru prijetnji i tako daju doprinos tome da bezbjedne zemlje ostanu bezbjedne. Javnost, takođe, mora da razumije da bezbjednost i mir nisu prosto stanja odsustva konflikta ili rata, već stanja koja su plod aktivnog napora da se izgrade povjerenje i saradnja među susjedima i potencijalnim protivnicima.

Može li se Crna Gora sama braniti? (CEMI MAJ, 2008)

Zaključak

Vlada Crne Gore je shvatila da ne može olako da shvati stav javnosti prema evroatlantskim integracijama. Važnost koju NATO pridaje javnom mnjenju je veoma ohrabrujuća i odražava kontinuitet u procesu pridruživanja u posljednjih deset godina. Organizacije koje sprovode ankete moraće da održe trend konkurentnog anketiranja kako bi nam obezbijedili najbolji uvid u javno mnjenje i razvile solidnu bazu statističkih podataka. Izbor ponuđenih odgovora u anketi mora da se popravi, posebno kroz odvojeno posmatranje ispitanikovog stava o određenom pitanju od toga koliko je njemu ili njoj lično stalo do tog pitanja. Svi mi zaista moramo da saslušamo šta narod Crne Gore ima da kaže. Dodatna poboljšanja, kao podrška procesu anketiranja, kao i njihov kontinuitet, na najbolji mogući način će obezbijediti to da crnogorska javnost zaista ima riječ u aktuelnim događanjima.

Mirno more

Računica je jasna - zemlje koje su pristupile NATO-u doživjele su turistički bum i povećao im se broj elitnih gostiju. Uz to, ne treba zaboraviti, nije se desio nijedan teroristički napad u bilo kojoj od ovih zemalja u periodu kada su imale svoje vojnike u misijama u inostranstvu. Da li bi i Crna Gora članstvom u NATO-u mogla uploviti u „sigurne“ turističke vode?

Piše:
Marija Paović

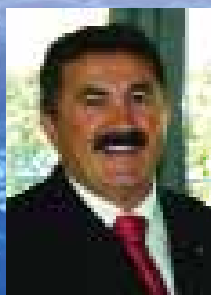
U TRENUCIMA postavljanja čvrstih temelja na kojima Crna Gora treba da bude izgrađena kao prepoznatljiva i primamljiva turistička destinacija, nameće se pitanje kako bi se eventualno članstvo u NATO-u odrazilo na zacrtani razvoj elitnog turizma. Magazin „Bezbjednost“ pitao je za mišljenje ljude koji su poznati i priznati autoriteti u Crnoj Gori, kada je turizam u pitanju.

Iz ugla univerzitetskog profesora sa višedecenijskim predavačkim iskustvom govori prof. dr **Rade Ratković**, predavač ekonomije turizma, dok sa pozicije vlasnika elitnog hotela koji zna da ugosti brojne pripadnike javnog života iz cijelog regiona, ali i jednu od najvećih svjetskih zvijezda, proslavljenog muzičara Lennya Kravitzu, za „Bezbjednost“ govori **Dragan Purko Ivančević**, vlasnik hotela The Queen of Montenegro. Ivančević je, istovremeno, i visoki funkcioner Liberalnog saveza.

„Turizam uspijeva u sigurnim, a ne uzburkanim vodama. Članstvom u NATO-u, Crna Gora bi sigurno dobila na osjećaju sigurnosti“, slikovito objašnjava profesor ekonomije turizma Rade Ratković.

„Podatak da sve međunarodne članice NATO-a imaju velike prihode i važe za lidere u turističkom privredivanju, pokazuje da razvoj turizma u njima nije ometan. Naprotiv, sa aspekta turizma vrlo je važna i kolektivna bezbjednost koju bi Crna Gora imala kao članica NATO-a. Ne smijemo zaboraviti da turisti koji dolaze iz zemalja članica NATO-a najviše povjerenja imaju baš u članice tog saveza, i njih najradije biraju za mjesto odmora“, ističe Ratković.

„Moramo zaboraviti ulogu NATO -a u bivšoj Jugoslaviji kada je turistička privreda bila zamrznuta“, kaže Ratković i dalje napominje da se treba ugledati na zemlje iz okruženja u kojima se kasarne sada pretvaraju univerzitetske centre. On smatra da bi bilo vrlo

DRAGAN IVANČEVIĆ,
vlasnik hotela The Queen of
Montenegro i visoki funkcioner
Liberalne partije:

„Eventualnu odluku
Vlade kojom bi Crna
Gora u budućnosti
postala članica NATO-a

– liberali će podržati. Čak i u

slučaju da Crna Gora ne bude demilitarizovana država, sa NATO-om treba njegovati dobru saradnju i uspješne partnerske odnose. Ovom prilikom naglašavam da liberali nisu protiv ulaska Crne Gore u NATO

”

Prof. dr RADE RATKOVIĆ,
predavač ekonomije
turizma

„Turizam uspijeva u sigurnim, a ne uzburkanim vodama. Članstvom u NATO-u, Crna Gora bi

sigurno dobila na osjećaju

sigurnosti. Ne smijemo zaboraviti da turisti koji dolaze iz zemalja članica NATO-a najviše povjerenja imaju baš u članice tog saveza, i njih najradije biraju za mjesto odmora

”

Detalj sa crnogorske obale

štetno ukoliko bi se u turističkim zonama gradile nove vojne baze.

Jasno je da je bezbjednost jedan od najvažnijih preduslova za razvoj turizma jedne zemlje. Ipak, javlja se bojazan da bi članice NATO-a mogle imati slabiju turističku posjetu jer su zbog vojnih formacija izložene mogućim terorističkim napadima.

„Ne može se poreći da je terorizam prijetnja zemljama koje posjećuje veliki broj inostranih turista, ali je činjenica da poslije intervencije u Avganistanu i invazije na Irak, nije bilo terorističkih napada u novim NATO članicama“, piše u izvještaju iz januara ove godine. Štaviše, porast broja stranih turista u tim zemljama dokazuje da ih politika koju vode povodom pitanja globalne bezbjednosti, ne čini manje sigurnim za one koji u njih putuju.

„Crna Gora ima šansu da dalje razvija turizam i kao članica NATO-a. Ipak, mislim da je jedan od pre-

ČEŠKI SLUČAJ: NIJE NATO, VEĆ POPLAVE

Osjetnom padu turističke posjete Češkoj u 2002. godini nije doprinijela njena politika prema Avganistanu, kako se obično misli, već velike poplave tokom proljeća i ljeta. Poređenja radi – Hrvatska, Estonija, Mađarska i Rumunija imale su slične stavove o Avganistanu, ali kod njih nije bilo razaranja od strane poplava i njihov turistički proizvod nastavio je da raste. „Nivo posjete stranaca Češkoj iz 2001. godine (prije poplava) dostignut je 2004. godine, tj. godinu dana pošto je ta zemlja podržala rat u Iraku“, piše u izvještaju .

duslova za to da budemo demilitarizovana zemlja“, kaže za „Bezbjednost“ funkcioner crnogorske Liberalne partije i vlasnik ekskluzivnog hotela „The Queen of Montenegro“ Dragan Ivančević.

Ivančević smatra da se sredstva koja su Crnoj Gori neophodna za finansiranje vojske i te kako imaju gdje uložiti u ovako maloj zemlji. Brojne kasarne po primorju volio bi da vidi, kaže, preuređene u turističke objekte. „Time bi Crna Gora“, objašnjava Ivančević, „dobila šansu da poveća bezbjednost i unaprijedi turizam“.

Ivančević smatra da je demilitarizacija jedan od važnih koraka ka uspješnom turizmu. „Po mom mišljenju negativan je primjer Turske koja i dalje ima problem da povрати povjerenje turista koji nisu uvijek sasvim sigurni u svoju bezbjednost u toj zemlji. To turski turizam košta stotine miliona eura“, tvrdi Ivančević.

Ivančević, sem sa turističkog, o NATO-u priča i sa stanovišta političara i stranačkog funkcionera. „Eventualnu odluku Vlade kojom bi Crna Gora u budućnosti postala članica NATO-a – liberali će podržati. Čak i u slučaju da Crna Gora ne bude demilitarizovana država, sa NATO-om treba njegovati dobru saradnju i uspješne partnerske odnose. Ovom prilikom naglašavam da liberali nisu protiv ulaska Crne Gore u NATO.“, pojašnjava Ivančević.

Prema podacima, po kojima su zemlje koje su pristupile NATO-u doživjele ili turistički bum ili povećanje broja elitnih turista, kao i da se nijedan teroristički napad nije dogodio u bilo kojoj od ovih zemalja u periodu kada su imale svoje vojnike u misijama u inostranstvu, zaključuje se da bi članstvom u NATO-u i Crna Gora mogla uploviti u sigurne turističke vode.

Vraćeno povjerenje

Piše: Dušica Tomović

KOMPANIJA Montenegro Defence Industry (MDI) osnovana je kako bi se pomoglo fabrikama namjenske industrije u Crnoj Gori da nakon dugogodišnje izolacije i stagnacije u proizvodnji, pronađu drugačiji proizvodni asortiman koji može da se plasira na cijelo svjetsko tržište. U godinama koje su nailazile, obim posla se povećavao tako da je trenutno kompanija MDI ključni nabavljač naoružanja i opreme za Vojsku Crne Gore, glavni partner Ministarstva odbrane u poslu rješavanja viškova naoružanja i municije, a vojne fabrike u Crnoj Gori kompletan izvoz obavljaju preko te kompanije.

Izvršni direktor kompanije MDI **Zoran Damjanović** kaže da je u poslu sa naoružanjem najvažnije pridobiti povjerenje kupaca.

„Da bi se ono steklo, potrebno je veliko znanje, poštenje i mukotrpan rad. Možemo da se pohvalimo da niko od kupaca MDI ne traži bankarsku garanciju

Zoran Damjanović, izvršni direktor MDI

Strogo kontrolisan posao

Podatak da je glavni partner MDI upravo SAD govori o tome da je riječ o strogo kontrolisanom poslu. Damjanović kaže da promet naoružanje nije nešto što može da se odvija mimo državne kontrole, te da je riječ o najviše kontrolisanoj trgovini.

„Nijedan spoljno-trgovinski posao se ne može raditi bez izvozne dozvole, a da bi se ona dobila neophodan je validan sertifikat o krajnjem korisniku koji daje vlada određene države. To je dokaz da to oružje neće završiti u pogrešnim rukama“, pojašnjava Damjanović i dodaje da je za izdavanja dozvole nadležno Ministarstvo za ekonomski razvoj, koje pribavlja saglasnost ministarstava odbrane, inostranih poslova, i unutrašnjih poslova i javne uprave.

„Svaki milimetar kretanja oružja mora biti strogo kontrolisan od nadležnih resora u Vladi, carine... Nijedan avionski transport, a uglavnom se tako i odvija promet, ne može da se obavi bez dozvole za vazdušni saobraćaj koju izdaje Uprava za civilno vazduhoplovstvo, koja opet pribavlja saglasnost od nekoliko ministarstava“, pojašnjava direktor MDI.

Takođe, Direktor je dužan da istovremeno obavještava EU kontrolu leta, kao i sve države preko kojih će biti obavljani preleti sa tom robom. Sve države moraju da znaju šta se vozi, u kojoj količini, kako je upakovano, koja je klasa opasnosti, te da daju saglasnost za takav let.

„Nemoguće je i pomisliti da jedan komad naoružanja i vojne opreme može da se negdje transferiše mimo znanja svih nadležnih, i državnih i međunarodnih institucija koje su zadužene za kontrolu tog prometa“, naglašava Damjanović.

Lista naoružanja sa kojim se može trgovati je takođe precizno definisana i strogo kontrolisana.

„Postoji kontrolna lista koju mora da utvrdi Vlada. Pored naoružanja, pod apsolutnom kontrolom je i roba dvostruke namjene, jer to je nešto što može da se upotrijebi i u vojne i u civilne svrhe“, dodaje sagovornik magazina „Bezbjednost“.

za dati avans, a vrlo često dobijamo avanse u iznosu do pet miliona dolara. To govori o ozbiljnosti ove Vladine kompanije", kaže Damjanović. MDI je pravni sljedbenik Društva sa ograničenom odgovornošću YugoimportMont, osnovanog 1997. godine, kao zajedničko privredno društvo Yugoimport SDPR-a iz Beograda, koji je bio vlasnik 60 odsto, i Vlade Crne Gore koja je bila vlasnik 40 odsto. Od samog osnivanja crnogorske kompanije poslovali su samostano, a uprkos malom osnivačkom ulogu od svega nekoliko hiljada tadašnjih njemačkih maraka, danas kompanija vrijedi više od šest miliona eura.

Prve tri godine, kaže na početku razgovora za magazin „Bezbjednost“ direktor kompanije Zoran Damjanović, praktično su samo radili civilne poslove. Namjera je bila da se osposobi kadar za spoljno-trgovinsko poslovanje. Tek od 2000. godine su počeli da rade ono zbog čega su osnovani – upravljanje fabrikama namjenske proizvodnje u Crnoj Gori i obavljanje spoljnotrgovinskog prometa za njihove potrebe.

OD VELIKE POMOĆI MINISTARSTVU ODBRANE

Damjanović tvrdi da je kompanija MDI u potpunosti spremna da servisira potrebe crnogorskog Ministarstva odbrane, bilo za kupovinu nove oprema putem povjerljivih nabavki, ali i u smislu prodaje viškova naoružanja i municije. „U pogledu povjerljivih nabavki, po najpovoljnijim uslovima i u najkraćim mogućim rokovima pribavljamo opremu i naoružanje za potrebe MO“, kaže on.

Značajne rezultate, dodaje Damjanović, postigli su i u prodaji viškova naoružanja i vojne opreme VCG, iako u tom poslu, ali samo na papiru, imaju žestoku konkurenciju. Formalno, ima 17 registrovanih kompanija koje se bave tom djelatnošću u Crnoj Gori, ali to, kaže Damjanović, govori o očiglednom neskladu između propisa i onoga šta je stvarnost. Većina tih kompanija ima jednog ili dva zaposlena, i uglavnom se bavi uvozom lovačke i sportske municije za prodaju na domaćem tržištu.

Na pitanje na koji način na prenatrpanom svjetskom tržištu novim tehnologijama uspijevaju da prodaju naoružanje i opremu staru i po 30 godina, Damjanović kaže da to svakako nije jednostavno. „Nije lako prodati naoružanje koje je po svojoj konstrukciji staro 40 godina, a proizvedeno prije 35 godina. To znači da smo dobro upoznali tržište i da znamo gdje šta može da se proda“, kaže sagovornik magazina „Bezbjednost“.

„Na taj način su fabrike spasene od sigurne propasti“, kaže Damjanović i dodaje da su od četiri tadašnje fabrike namjenske proizvodnje, tri opstale jer su želejele da sarađuju sa YugoimportMontom. To su „Poliex“ iz Berana, koji je djelimično privatizovan, zatim tadašnji „4.novembar“ iz Mojkovca, koji je dobio značajnog stranog partnera iz Švajcarske i sada su to dvije fabrike: „Tara Aerospace and Defence Products“ i »Tara Precision Works«.

Damjanović kaže da je do sada u tu fabriku uloženo oko četiri miliona eura, a za samo sedam mjeseci, obim proizvodnje i izvoza se povećao deset puta.

**Povećana proizvodnja i izvoz:
Sa sajma naoružanja u Francuskoj**

Zajedno sa Vladom CG i Ministarstvom odbrane tadašnje SRJ napravljen je program podrške tim fabrikama. Vlada je kupila repromaterijal, plaćeni su računi za telefon, struju... To je iznosilo 50 odsto od ugovorene vrijednosti poslova, a nakon završene isporuke, te fabrike su od Ministarstva odbrane SRJ dobile ostalih 50 odsto sredstava.

Crnogorska vojna industrija na sajmu naoružanja "Eurosatory" u Parizu

Crnogorska vojna industrija koju su predstavljali "Montenegro Defence Industry", "Tara Aerospace and Defence" i "Tara Precision Works" imala je svoj štand i veoma zapažen nastup na najvećem sajmu naoružanja i vojne opreme u Evropi "Eurosatory", koji je održan krajem juna 2008. godine.

Na prvom predstavljanju crnogorske vojne industrije na tom značajnom međunarodnom sajmu, pored velikog broja posjetilaca iz cijelog svijeta, čitav jedan dan je provela i gospođa Milica Pejanović Đurišić, ambasador Crne Gore u Parizu.

U crnogorskoj delegaciji, koja je ostvarila brojne susrete sa predstavnicima vlada, proizvođača i kupaca iz velikog broja zemalja, bili su i predstavnici Ministarstva za ekonomski razvoj Crne Gore, Ministarstva odbrane, Generalštaba Vojske Crne Gore i Brigade za specijalne operacije Crne Gore.

Značajan rezultat ovog nastupa je veliki broj potpisanih ugovora, kako za izvoz proizvoda crnogorske vojne industrije, tako i za uvoz najmodernijeg naoružanja i vojne opreme za potrebe Vojske Crne Gore.

Sa velikim proizvođačima iz ove oblasti dogovoreni su modaliteti industrijske kooperacije za koju je u skladu sa standardima NATO crnogorska vojna industrija spremna.

Uspješan nastup u Parizu:
Crnogorska industrija na sajmu naoružanja

U grupi namjenskih fabrika je i „Optel“ iz Pljevalja, bivši „1. decembar“, koja je takođe sačuvana, ali u nedostatku kadrova nije mogla ozbiljnije da uđe u razvoj. Upravo kada je završila razvoj proizvoda za potrebe Vojske SCG, došlo je do razdvajanja Srbije i Crne Gore, i ostala je bez tog tržišta. Ta fabrika je sada privatizovana, pojašnjava Damjanović, i tvrdi da je siguran da će ona naći „svoju šansu u proizvodnji sistema za nadzor teritorije“.

„Oni su jedina fabrika koja ima opremu za proizvodnju i testiranje radarskih uređaja do frekvencije 40 GHz na cijelom Balkanu“, dodaje on.

„Blagovremeno smo se pripremili za ono što je došlo 2006. godine, nakon referenduma, tako da smo samo nastavili sa ranije započetim poslovima“, kaže direktor MDI.

Značajan dio posla te kompanije se odnosi na izvoz asortimana crnogorskih fabrika namjenske proizvodnje. Sav plasman privrednog eksploziva iz „Poliexa“

iz Berana, i sav izvoz fabrike „Tara“ iz Mojkovca ide preko MDI.

„Ponosni smo na naše rezultate, fabrike u Beranama i Mojkovcu su ozdravile, poboljšale proizvodnju. Fabrika „Tara“ 95 odsto proizvodnje izvozi. To je značajan devizni priliv za državu, a tek se pravi efekti očekuju nakon okončanja procesa investiranja u tu fabriku. Iz nje ćemo izvoziti cijevi za puške i gotove pištolje 9mm kalibra“, najavljuje Damjanović.

I pored izvoza iz crnogorskih fabrika namjenske industrije, u MDI kažu da imaju izuzetno dobru saradnju sa svim fabrikama u okruženju - u Srbiji, BiH, Hrvatskoj i Makedoniji.

Na pitanje ko su kupci onoga što MDI prodaje, s obzirom na vrlo zahtjevno tržište u toj oblasti, Damjanović kaže da je trenutno najveći kupac SAD.

„Značajna je podrška Vlade SAD razvoju kapaciteta lokalnih vlasti, vojske i policije u Avganistanu i Iraku. Tu pružamo značajan dopinos pune četiri godine“, kazao je direktor MDI.

On podsjeća da kada je prošle godine Vlada Crne Gore donirala puške Avganistanu, i MDI je donirala uslugu komisionog izvoza. Nijesu željeli da to naplate, jer je to bio gest dobre volje i podrške tom projektu.

Damjanović je najavio da se uskoro očekuje značajnija kooperaciju sa firmama iz Švajcarske i Njemačke u domenu proizvodnje upaljača za minobacačku i artiljerijsku municiju, koja će biti realizovana sa fabrikom iz Mojkovca.

**NAMA
VJERUJU**

GUARDIAN
security

Budva, Jadranski put - zgrada "BSP"
tel/fax: +382 33 456 040 +382 40 241 001
cell: +382 67 301 333 +382 69 309 250
e-mail: guardian@cg.yu

www.guardiansecuritycg.com

Povratak starog sjaja

Piše:
**Marija
PAOVIĆ**

Za magazin „Bezbjednost“ o tome kako je to danas nositi uniformu govore – tri profesionalca. Jedan vojnik drugi policajac, treći - bivši oficir, sada šef kabineta direktora Uprave policije. Svaki iz svog ugla ponosan je na odoru i epoleta na njoj. Ali ne kriju ni onu drugu stranu nošenja uniforme

IAKO je crnogorska tradicija idealizovanja uniforme i svega onoga što ona sobom nosi – duga vjekovima – zbivanja posljednjih decenija bacila su sjenku sumnje – da li je ona izgubila značaj iz prošlih vremena. Te – kako nakon svih dešavanja na Balkanu vratiti uniformi onaj stari sjaj.

To lijepo skrojeno odijelo bilo je svjedočanstvo dostojanstva profesije pa je svaki oficir podoficir ili vojnik već na prvi pogled bio cijenjen. A od vizuelnog utiska još značajnije je bilo uniformisano lice koje su pored činova i epoleta krasile i brojne vrline. Međutim ratovi koji su plamtjeli početkom devedesetih prošlog vijeka na prostorima bivše Jugoslavije uzeli su svoj danak pa je uniforma, posebno mlađoj generaciji, postala strana i daleka.

Crnogorska vojska i policija danas imaju nove uniforme. Sa

državnim obilježjima. Obije službe se trude da im vrate značaj i draž koju su nekada imale. I daju im novu dimenziju. Dimenziju humanosti. Dimenziju čovječnosti ali i sigurnosti.

Jer – uniforme su tu da štite od zla, ne da ga nanose.

Za magazin „Bezbjednost“ o tome kako je to danas nositi uniformu govore – tri profesionalca. Jedan vojnik drugi policajac, treći - bivši vojnik, sada visoki činovnik Uprave policije. Svaki iz svog ugla ponosan je na odoru i epoleta na njoj. Ali ne kriju ni onu drugu stranu nošenja uniforme.

Prvi podoficir vojske Crne Gore **Vladan Kojić** već trinaest godina bori se sa izazovima služenja u uniformi : „U nekadašnjoj Crnoj Gori vjekovima svakodnevni život – bio

je vojnički. Cijela zemlja je bila jedna velika kasarna. Nadam se da više nikada nećemo živjeti tako jer se danas okrećemo profesionalizmu i trudimo da vojni poziv čovjeku pruži priliku da se bavi poslom koji voli.

Nažalost negativni trendovi u vojsci vezani su za ratne godine. Čak i velike vojne formacije kao što su SAD imale su sličnih problema poslije rata u Vijetnamu“.

U Crnoj Gori, smatra Kojić muškarci su od najranijeg djetinjstva spremni za ulogu vojnika. Volio bi, objašnjava on, i da svoje sinove vidi u uniformi. „I pored teških ratnih godina uniformu sam uvijek nosio sa ponosom i tako će biti i ubuduće“ dodao je Kojić.

Kojić ističe da su devedesete godine samo još jedan razlog da društvo

„**Ia organizaciji vojske Crne Gore danas radi mladi kadar. U skladu sa tendencijama koje donosi novo vrijeme u toj instituciji ulažu se naponi da se uniforma vrati na nekadašnji pijedestal. Uniforma će se opet nositi sa ponosom jer se vojnicima pruža šansa da budu i dio nekadašnje tradicije i istovremeno obrazovani, perspektivni i emancipovani**

Vladan Kojić,
prvi podoficir Vojske Crne Gore

sagleda greške i izvuče zaključke jer je po njegovim riječima i uniforma vremenom postala dio negativnih trendova koji su do skoro vladali u Crnoj Gori. „Do 21. maja 2006. godine takav imidž pratio je cijelo naše društvo. Međutim, stvari su se tada iskristalisale i krenuli smo novim putem ka svjetlijoj budućnosti“ objašnjava Kojić.

„Na organizaciji Vojske Crne Gore danas radi mladi kadar. U skladu sa tendencijama koje donosi novo vrijeme u toj instituciji ulažu se naponi da se uniforma vrati na nekadašnji pijedestal. Uniforma će se opet nositi sa ponosom jer se vojnicima pruža šansa da budu i dio nekadašnje tradicije i istovremeno obrazovani perspektivni i emancipovani“ zaključio je Kojić.

Uniforma je vjekovima bila statusni simbol jer se u njoj najjasnije ogledao razvoj države i društva. Međutim, danas sve više postaje garderoba čiji tradicionalni imidž služi kao reklamno sredstvo vojnog ili nekog drugog marketinga.

„Danas je teže nego ikada nositi uniformu. Kada sam počeo da se bavim ovim poslom, nisam razmišljao o njegovim prednostima i manama ali svaki poziv u uniformi sam po sebi je težak. I najmanja greška jasno se vidi“ – kaže

Miodrag Marović
vođa smjene u Interventnom
vodu crnogorske policije

Miodrag Marović vođa smjene u Interventnom vodu crnogorske policije. Marović navodi da je kao posljedica toga što se uniforma danas sve manje cijeni stvarna situacija da sve više ljudi u policiji teži da služi u civilu.

„U civilnoj garderobi posmatrač, a u uniformi si posmatran - u tom segmentu ona nas sputava. Iako sve više ljudi uniformu oblači samo kao radnu garderobu. Nadam se da će moje kolege vratiti dostojanstvo profesiji i uniformu opet nositi sa ponosom“ priča Marović.

Marović pozitivnim smatra to što se policija vremenom sve više približava građanima. U Policijskoj akademiji u Danilovgradu već je organizovano nekoliko edukativnih seminara posvećenih toj temi pa će, po njegovom mišljenju, uniforma u budućnosti zablizati starim sjajem.

Činjenica je da uniforma mora da djeluje tokom izvjesnog vremenskog razdoblja da bi uspostavila identitet i autoritet jednog društva ali iako odijelo ne čini čovjeka moramo biti svjesni da budućnost uniforme zavisi isključivo od ljudi koji je nose.

PETAR KRSTAJIĆ, ŠEF KABINETA DIREKTORA UPRAVE POLICIJE

Lična i društvena odgovornost

Crnogorski policajci su, prvi put dobili svoju, originalnu, uniformu - 2. oktobra. Njena posebnost ogleda se u kombinaciji tradicionalnih, istorijskih i profesionalnih obilježja.

Uniforma je oduvijek bila simbol, nečega važnog, ukazivala na poštovanje svih koji je nose. No, sem toga, oblačenje uniforme treba da podrazumijeva i nove odgovornosti i obaveze. Upravo od toga se kreće u izazove pobjeda ili poraze. Početak je, kao i svaki, težak i treba uložiti puno truda i rada da se izazov služenja u uniformi učini dostupnim onima koji posjeduju znanja i sposobnosti da mogu na pravi način da mu odgovore. Razvoj služenja u uniformi je složen proces, koji zahtijeva stalno praćenje i to je način na koji država može da dobije jedan od važnih sistem vrijednosti. Taj sistem vrijednosti u kojem služenje u uniformi ima mjesto i ulogu je okvir koji građanima daje sigurnost, slobodu kretanja, a društvu garant demokratije sa kojim dolaze ekonomski razvoj i međunarodni kreditet.

Oni koji oblače uniformu treba tome da teže jer je to odgovor profesionalnoj pripadnosti i odgovornosti. Iza

ovog izazova se krije snaga, organizacija, hijerarhija, disciplina, motivisanost i ljubav.

Sto je najvažnije, poziv uniforme nije samo struka i profesija već nešto mnogo šire, a to je strast.

Na ovom putu tranzicije služenja u uniformi, spoja demokratije i uniforme, mnoga uređenja su padala na ispit. Nedostatak odgovornosti i druga prekorčenja utiču da misija dobije i drugu stranu medalje. Otvaranje novih grupa i podgrupa u sistemu dovodi do novih teorija. Jedna od njih je militarizacija društva, dok je druga postojanje neutralnih demilitarizovanih društava koje rade na istraživanju mogućnosti izgradnje trajnog mira. Ko je u pravu, pokazaće vrijeme koje dolazi.

Istorija nas uči da je bilo dosta pobjeda i poraza, da je do "originalnosti služenja u uniformi" dug i težak put. Traži transformaciju ne samo uniformisanog, nego i državnog, pravnog i političkog sistema. Na nama je velika odgovornost.

Vino umjesto aviona

Piše:
**Marija
Paović**

**Posjetio ci vino podruma Šipčanik uživaju u di-
vnom ambijentu, odličnom vinu, ali i pričama o
Šipčaniku i njegovim pređašnjim životima**

U SRCU Ćemovskog polja, nadomak Podgorice, iza kapija vinarije, u buradima i flašama, čuva se dva miliona litara vina u gotovo idealnim klimatskim i tehnološkim uslovima. Vinski podrum Šipčanik koji rado obilaze turisti, ali i ovdašnji ljubitelji dobrog vina - otvoren je krajem 2007. godine. Nakon prve faze rekonstrukcije, koja je trajala nešto više od godinu dana.

Kako je nekada izgledao?

„Sam objekat Šipčanik napravljen je 1970. godine i u prvom redu bio je namijenjen za zaštitu aviona koji su se tu nalazili. Objekat površine 4.725 kvadratnih metara, 350 metara dužine, 13,5 metara širine i sedam metara visine imao je dva ulaza sa čeličnim pokretnim vratima, kao i

svodove i podlogu od armiranog betona, napravljene u svrhu zaštite od mogućeg urušavanja ili osipanja”, objašnjava u razgovoru za Bezbjednost načelnik logistike vazduhoplovne baze Vojske Crne Gore, **Željko Fuštić**.

U okolini tunela tada je napravljena i poletno - slijetna staza za avione, a u samom objektu dio namijenjen za smještaj posade, vazduhoplova i učionice. Sve do 1999. godine, iza kapija Šipčanika nalazio se prostor, isključivo korišten za čuvanje aviona i obavljanje vojnih vježbi.

U momentu izgradnje, Šipčanik je obezbjeđivao kvalitetnu zaštitu vazduhoplova i ljudi, koji su u njemu boravili - od naoružanja koje je u to vrijeme postojalo. Napretkom tehnike i tehnologije, njegove zaštitne sposobnosti su slabile, a pogotovo nakon raketa, koje su tokom NATO bombardovanja 1999. godine, pogodile vrata i svodove objekta i uništile dio vazduhoplova u njemu.

Još u vrijeme bivše zajednice Srbije i Crne Gore, odlukom Savjeta ministara, Šipčanik je proglašen viškom, neracionalnim za dalje korištenje u vojne svrhe.

Prema mišljenju g. Fuštića, razlog za proglašenje viškom leži u opredjeljenju crnogorske Vlade, da u svom vazduhoplovstvu posjeduje, u prvom redu, helikoptere, kao vaz-

Idealni klimatski i tehnološki uslovi: Podrum Šipčanik

Drvena burad unijeta su na mjesto sa kojeg su, prije toga, uklonjeni SMB rekviziti.

Tako je vojni objekat, čiji je službeni naziv bio Zeta, nakon 35 godina postojanja pretvoren u reprezentativno zdanje kompanije "Plantaže".

VINSKI PODRUM ŠIPČANIK

duhoplove namijenjene potrebama bezbjedonosnih snaga Crne Gore. "Sklanjati helikoptere u takav objekat, bilo bi i nerazumljivo i neracionalno"- ističe načelnik logistike vazduhoplovne baze Vojske Crne Gore, Željko Fušić.

Raspadom zajednice Srbije i Crne Gore, sudbina Šipčanika postala je neizvjesna, a 2006. godine Vlada Crne Gore donijela je odluku da objekat preda „Plantažama“. Valorizacijom Šipčanika, akcionarsko društvo „Plantaže“, značajno je povećalo vrijednost u strukturi kapitala, u kojoj je država ionako bila većinski vlasnik.

Nakon odluke Vlade o dokapitalizaciji, „Plantaže“ su sa Aerodromima Crne Gore, potpisale ugovor o korištenju Šipčanika na period od trideset godina. Prenamjena samog objekta u specijalan vinski podrum i pretvaranje vojno-vazduhoplovnog poligona u savremene vinograde, „Plantaže“ je koštala blizu dva miliona eura.

„Sam proces prenamjene, predstavljao je izuzetno težak posao. Svjedoci smo događaja na prostoru bivše državne zajednice, kada je 1999. godine, u napadu NATO snaga na odabrane ciljeve vojno-strateškog značaja, pogođen i Šipčanik, uništena tehnika vojske i kasarna u neposrednoj blizini, pa je prije same rekonstrukcije bilo neophodno angažovati ekotoksikološki zavod, koji je nakon ispitivanja potvrdio da je objekat u potpunosti zaštićen od prisustva radio-aktivnih elemenata. Nakon toga, angažovali smo tim renomiranih stručnjaka, radi određivanja idealnih parametara za čuvanje vina, pa danas u tunelu, tokom cijele godine, temperatura vazduha iznosi između 17 i 19 stepeni“, kaže direktor proizvodnje preduzeća „Plantaže“

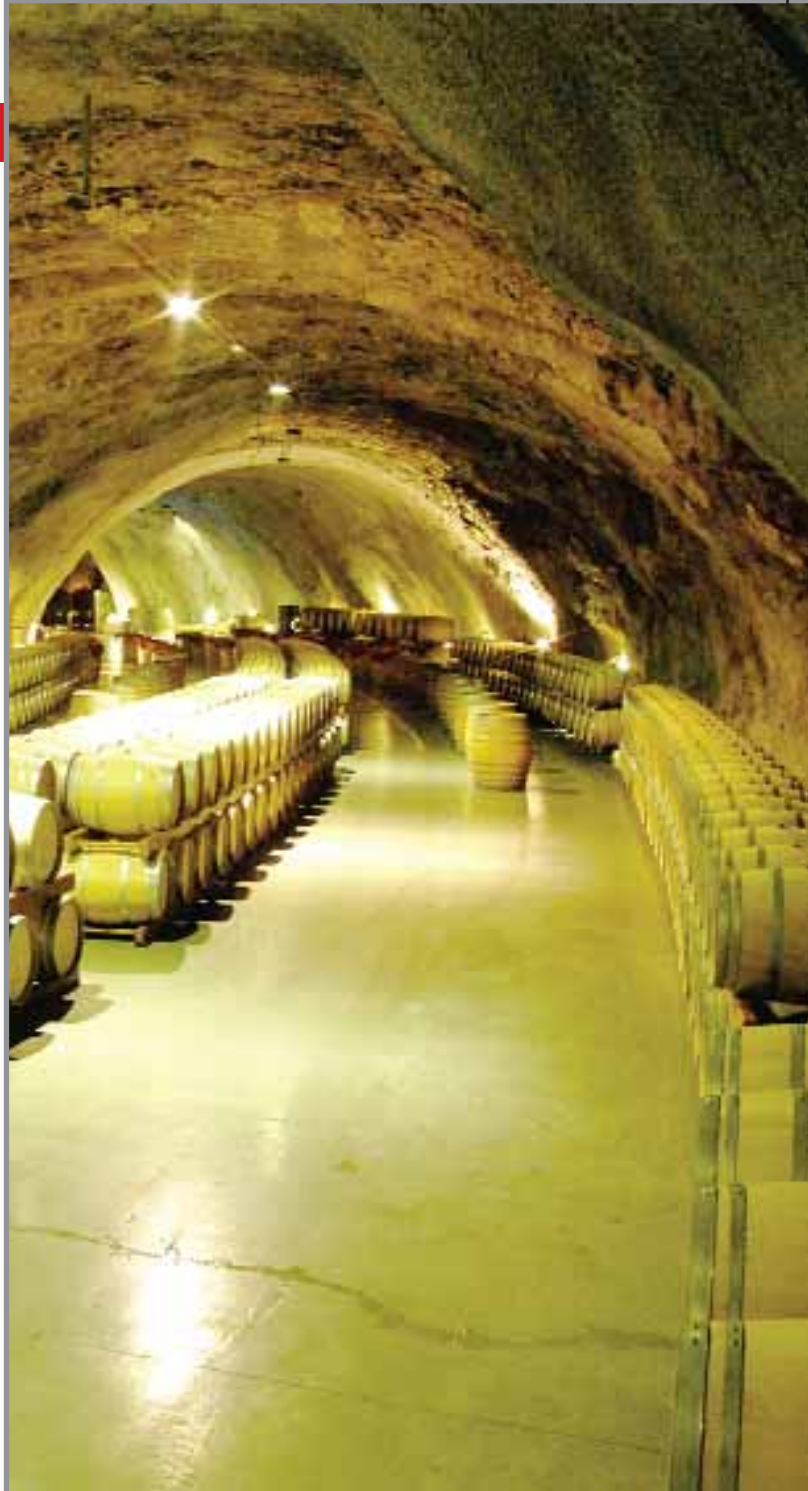
Duško Kankaraš.

U „Plantažama“ se nadaju da će im vino čuvano u ovom atraktivnom podrumu nastalom od vojne baze – dodatno poboljšati imidž proizvođača kvalitetnih vina.

„Ove godine, prvi put smo na tržište izašli sa barikiranim vinima, za čiju proizvodnju u ranijem procesu nijesmo imali uslova. Poštujući tradiciju i prateći današnje trendove na tržištu, „Plantaže“ su prije nekoliko godina nabavile veći broj barik bačvi, pa se u prostoru Šipčanika danas nalazi neophodna tehnologija za proizvodnju skupih i specijalnih vina, prema kojima se sve više usmjeravaju zahtjevi savremenih potrošača“, dodaje Duško Kankaraš.

Sa godišnjom proizvodnjom od oko 22 miliona kilograma, preduzeće „13. jul Plantaže“ je najveći proizvođač vinskog stonog grožđa, vina i lozove rakije, u regionu, a tržišno liderstvo na Balkanu potvrđuje plasman od oko petnaest miliona flaša godišnje.

Da je prenamjena Šipčanika jedan od pozitivnih primjera uspješne valorizacije, smatra i Željko Fušić, načelnik logistike vazduhoplovne baze vojske Crne Gore, koji napominje da za razliku od sličnih objekata u Prištini i Bihaću, koji bi i danas pružali visoku zaštitu, Šipčanik nikada nije bio tog

Dobro iskorištena nekadašnja vojna imovina

kvaliteta i namjene, već je služio samo za trenutnu i kratkotrajnu zaštitu vazduhoplova.

„Taj objekat, sam po sebi je, savršeno mjesto za potrebe kompanije, u čijem je posjedu sada i mislim da je na najbolji način sada iskorišćen“, zaključuje Fušić.

Posjetioci vino podruma Šipčanik, i oni koji uživaju u specijalnim turističkim turama nazvanim „vinski put“ uživaju u divnom ambijentu, odličnom vinu, ali i pričama o Šipčaniku i njegovim predašnjim životima.

Zamak
www.hotelzamak.com

tel. +382 33 46 46 01, 46 46 02, fax. +382 33 46 46 03, info@hotelzamak.com

Milan Jazbec

SLOVENIJA I NATO

Šta se naučilo?

IDEJA da Slovenija postane članica ili makar dio evroatlantskog prostora je prvi put stavljena na papir 1989. godine u Majskoj deklaraciji. Slovenski opozicioni pokret je istakao da ova ambicija predstavlja sastavni dio onoga što je kasnije de fakto djelovalo kao Deklaracija nezavisnosti. Usvajanjem amandmana na Rezoluciju o početnim koracima nacionalne bezbjednosti, Slovenija je januara 1994. godine zvanično objavila da je članstvo u NATO-u primarni spoljnopolitički cilj. Nekoliko mjeseci kasnije, Slovenija je među prvim partnerskim državama pristupila programu Partnerstvo za mir (PzM) i započela i druge aktivnosti unutar oblasti saradnje sa NATO-om, kao što su Proces planiranja i pregleda (PARP), Individualni program partnerstva (IPP) i dr. Na samitu u Madridu 1997. godine, Slovenija nije bila pozvana u članstvo, iako se to očekivalo. Velika očekivanja i razočaranje koje je uslijedilo su bili pogrešni i nepotrebni. Ovo predstavlja bitno iskustvo za sve. U jesen 1999. državama kandidatima je ponuđen Akcioni plan za članstvo (MAP) kao još jedna zahtjevna alatka za sprovođenje reformi koje bi trebalo da dovedu do članstva. Tokom tadašnjeg parlamentarnog perioda (2000-2004), nakon iscrpnog, sistematskog i intenzivnog rada, Slovenija je na Samitu u Pragu 2002. godine uspjela da dobije poziv za članstvo. Članstvo je stupilo na snagu 23. marta 2004, otprilike jednu deceniju nakon slovenačkog početka u okviru PzM.

Tokom razmišljanja o lekcijama koje smo naučili tokom ovog procesa važno je spomenuti da za Sloveniju članstvo u NATO-u nikad nije predstavljalo neku tačku u vazduhu koju je trebalo dosegnuti što prije i po svaku cijenu. Članstvo je prvenstveno predstavljalo alatku za uspostavljanje nacionalne bezbjednosti i sistema odbrane Slovenije, a prije svega formiranjem oružanih snaga Slovenije u skladu sa trenutnim evroatlantskim kriterijumima i praksom. Istovremeno, to znači da država mora bude sposobna da odbrani sebe, da ponudi podršku drugim državama i da učestvuje u aktivnostima Alijanse. Shvatili smo da bi jedino takav pristup razvio Sloveniju u državu zanimljivu Alijansi i podigao svijest među Slovencima o tome šta članstvo predstavlja. Aktivnosti u Sloveniji su bile koordinisane putem Međuministarske radne grupe za saradnju sa NATO, prvim tijelom takve vrste među državama kandidatima za članstvo.

Članstvo u NATO-u je prvobitno bilo zamišljeno kao državni projekat. Nije bilo predviđeno da samo Ministarstvo inostranih poslova (MIP) i Ministarstvo odbrane (MO) rade na izvršenju tog cilja. Iako su njihove aktivnosti bile najbitnije, cio skup procesa je doveo do članstva. Prema strukturi MAP-a, može se izdvojiti pet oblasti, i to: politička i ekonomska pitanja, odbrana, izvori, pitanja bezbjednosti i pravo. Povrh ovoga, državni i inostrani aspekti projekta su bili očigledni.

Bezbjednosni aspekt je mogao biti viđen kao najbitniji i najobimniji. U širim posthladnoratovskim terminima, prvenstveno je i najviše ciljano na bezbjednost. To ne čudi, ako shvatimo članstvo u NATO-u kao težnju za strukturnim preobraženjem sistema nacionalne bezbjednosti i odbrane, pogotovo oružanih snaga. Internacionalni aspekt proističe iz intenzivne harmonizacije i saradnje sa PzM i, posebno, Savezom. Time se produbljuje razumijevanje saradnje, institucije konsenzusa i solidarnosti, koji dovode do prihvatanja novih i drugačijih vrijednosti. U pozadini svega ovoga nalazi se razumijevanje odnosa između savremenih društava i vojski koje više ne vode ratove, već saraduju i integrišu se.

Članstvom u NATO-u do nacionalne bezbjednosti

Odbrambeni i vojni aspekt je najbitniji sudeći prema gledištu ministarstva odbrane. Članstvo pomaže da se izgradi nacionalni sistem odbrane koji predstavlja logički dio međunarodnog sistema sa jasnim pravilima koja su se pokazala u praksi. Takav sistem ubrzava obim i efikasnost aktivnosti. Vojska postaje brojčano manja i prilagođava se promijenjenoj prirodi bezbjednosnih prijetnji, sa jasnim uticajem mogućnosti angažovanja, ostavljajući za sobom koncept uske nacionalne teritorijalne zavisnosti koje su armije imale ranije. Promjena sa teritorijalno zasnovanih velikih oružanih snaga na koncepte za brza reagovanja, ilustruje kako se oružane snage članica Saveza nalaze u stalnoj promjeni. Ovo je još bitnije za nove članice i kandidate, koje su morale da restrukturiraju i preoblikuju svoje oružane snage od socijalističkih u savremene. Slovenija može predstavljati izuzetak, jer na početku svoje nezavisnosti ona nije imala oružane snage koje bi se mogle porediti sa velikim dinosaurusom. Takva situacija je omogućila državi da se odmah usredsredi na uspostavljanje procesa umjesto da prvo rasformira stare vojne struk-

REGION

nastavak na sljedećoj strani ...

...nastavak sa prethodne strane ture. Ovo je donijelo uštedu u vremenu, resursima i energiji.

Organizacioni aspekt je veoma bitan. Klasična ministarstva odbrane su u prošlosti bila veoma krute birokratske organizacije sa veoma niskom internom dinamikom. Fiksna hijerarhija i teška pravila napredovanja su uzrokovala sporo i neizvjesno napredovanje. Članstvom u Savezu se taj aspekt veoma brzo mijenja. Saradnja oružanih snaga i njihovih birokratija stimuliše dinamiku između i unutar njih. Organizacije su fleksibilnije, jer u suprotnom ne bi mogle da izvršavaju zahtjevne procese borbe protiv savremenih bezbjednosnih prijetnji. Restrukturiranje i brojčano smanjenje vojske dovodi do fleksibilnosti i omogućava osoblju češća unapređenja. Ovo postaje skoro svakodnevna praksa koja povećava potrebu za stalnim obrazovanjem i sticanjem novih vještina. Biti dio velike i efikasne političke, bezbjednosne i vojne birokratije znači da svi poštuju ista pravila. Prilagođavanje i promjena zamjenjuju prethodnu statičnost. Psihološki aspekt slijedi gore predstavljene činjenice. Članstvo u Savezu i način kako ono radi, vojnicima na dva načina nudi više mogućnosti za napredovanje. Unapređeni bivaju zamijenjeni novajlijama, koji povećavaju vertikalno unapređivanje, više pojedinačno učestvuje u horizontalnom unaprijeđenju. Umrežavanje se širi unutar većeg sistema, što više nije primarno povezano sa nacionalnim ograničenjima. Komunikacija sa kolegama unutar Saveza jača lični identitet, povećava znanje jezika i operativnu fleksibilnost.

Generalni sekretar NATO-a, Jaap de Hoop Scheffer i Minister Obrane Slovenije Karl Viktor Erjavec

pristup bi značio da počinjete od procjene bezbjednosnih prijetnji i rizika u svom okruženju, sagledavate koliko resursa imate na raspolaganju i šta možete da učinite (trupe, strukturu, logistiku) da biste se borili protiv tih prijetnji i rizika. Kako se bezbjednosno okruženje mijenja, trebaju da se mijenjaju procjene i planovi. Nikad nemojte obećavati ono što ne možete ispuniti, to bi bilo najbitnije iskustvo iz procesa proširenja. Svaki doprinos je značajan, bio on veliki ili mali.

Možda najbitnije iskustvo koje osoba upija kroz proces članstva jeste što postaje realistična. Iako ovo može zvučati jednostavno, to je bila veoma teška lekcija. Iskustvo iz prvog, a posebno drugog ciklusa MAP-a to veoma jasno pokazuje. U to vrijeme sedam država kandidata je brže-bolje stavilo na papir sve svoje moguće ambicije. Tek po okončanju prve godine su uvidjeli koliko toga nije bilo realizovano, jer je prosto bilo nemoguće. U svemu su željeli da djeluju veliko, značajno i sofisticirano, što je svakako bila greška. Umjesto toga je trebalo da istaknu samo ono što je bilo izvodljivo i za šta su imali resurse. Realistični

Drugo iskustvo jeste mogućnost stalnog prikazivanja napretka. Proces MAP-a je osmišljen na način da državu kandidata za članstvo sve vrijeme provjeravaju. Kroz niz konsultacija i diskusija na različitim nivoima (od stručnjaka do ministara) obje strane provjeravaju da li je proces u toku. Mnogo je lakše ispraviti razvoj na osnovu redovnih i čestih konsultacija uz reakcije koje uslijede nakon njih, nego izvršavati ispravke tek na kraju procesa. Stoga je transparentnost od najveće važnosti. A kroz transparentnost takođe dolazi solidarnost i znanje jednih o drugima, što dovodi do međusobnog povjerenja. U takvoj atmosferi veoma je lako diskutovati o slabostima i rješavati ih. I Savez i

država kandidat imaju zajednički interes u napretku, što predstavlja još jedan razlog zbog kojeg dijele informacije o slabostima.

Saradnja sa parlamentom je neophodna. Ovo je treće, veoma bitno iskustvo. Nacionalni parlament na kraju usvaja zakone i rezolucije iz oblasti nacionalne odbrane i bezbjednosti. On nadgleda ulogu oružanih snaga u društvu i sprovodi demokratsku kontrolu nad njima. Od izuzetne je važnosti imati neprekidne, plodonosne i transparentne odnose sa parlamentom i njegovih tijelima. Podrška koju nacionalni parlament može ponuditi ministarstvu odbrane je ogromna, značajna i neophodna. Redovni dijalog sa odborom za bezbjednost omogućava da se pojasne prioriteti, kristališe artikulacija i ohrabruje njihovo izvršenje. Parlament je taj koji donosi konačnu odluku o troškovima odbrane. O ovom pitanju ovoga postoje dvije vrste odnosa između parlamenta i ministarstva odbrane. Sa jedne tačke gledišta postoje stvari o kojima poslanici donose odluke i nakon toga moraju biti obaviješteni o njima. Sa druge tačke gledišta, postoje stvari za koje ministarstvo odbrane nema obavezu da obavještava parlament, ali bi obavještanje poslanika i o ovome značilo pridobijanje šire podrške i razumijevanje. Staviše, na taj način poslanici dijele odgovornost sa zvaničnicima ministarstva odbrane. Time ministarstvo odbrane postiže ogromnu podršku u javnom mnjenju. Kada i izvršni i legislativni dio vlasti dijele

iste poglede na neka pitanja, mnogo je veća vjerovatnoća da će javno mnjenje podržavati te poglede. U ovoj oblasti je iskustvo Slovenije u potpunosti pozitivno.

I posljediteljne, ali ne manje bitno, treba istaći i iskustvo sa medijima i javnim mnjenjem. Slovenija je jedina nova država unutar NATO-a koja je organizovala referendum na kome se glasalo o članstvu u NATO. To znači da je vlada, sa značajnom podrškom parlamenta pripremila i sprovela opsežnu kampanju podizanja svijesti među građanima. Ovo je predstavljalo dio posebne Informaciono-komunikacione strategije koja je bila usvojena 2001. godine, prije nego što je odluka o referendumu uopšte bila usvojena. Bilo je organizovano nekoliko stotina javnih diskusija, debata, okruglih stolova, televizijskih i radijskih programa uživo u kojima su učestvovali kako zagovornici tako i protivnici NATO-a. Za ili protiv članstva u NATO je predstavljalo temu ogromne javne debate koja je trajala skoro godinu dana prije nego što je referendum održan 23. marta 2003. godine, istog dana kada je organizovan i referendum o ulasku u EU.

Izlaznost je bila 60%, skoro 90% glasača je bilo za članstvo u Evropskoj uniji, a 66% za članstvo u NATO. Rezultat je potvrdio vladinu politiku i obezbijedio za Sloveniju jak politički kredibilitet kada je pristupila Savezu. Za samo Ministarstvo odbrane javna diskusija je bila značajna i sa druge tačke gledišta. Pomogla je da se uspostavi direktni kontakt između Ministarstva odbrane i javnosti. Ovo je povećalo razumijevanje projekata i planova, kao i podršku za njihovo ostvarenje. To je bilo veoma bitno za dalji uspjeh procesa reformi, posebno za profesionalizaciju Oružanih snaga Slovenije.

Biti nova članica je bitno – što se shvati poslije nekoliko mjeseci – da bi se pokazale korjenite, sveobuhvatne i stalne aktivnosti. Učestvovanje u stvaranju procesa evropske bezbjednosti zahtijeva pažljivo posmatranje, stalno učestvovanje i davanje inicijativa, posebno unutar strategije kapaciteta. Opremljeni svježim sjećanjem na proces pristupanja, svjesni smo neophodnosti da se podrže budući izgledi za proširenje NATO-a. Proširenje Saveza širi prostor sigurnosti i stabilnosti, produbljuje solidarnost i povjerenje na kontinentu, ali i ohrabruje procese reforme nacionalnih oružanih snaga. Ovo posljednje važi i za postojeće članice Saveza. Alijansa se nalazi u intenzivnom i zahtjevnom procesu transformacije koji, iznad svega, znači prilagođavanje promijenjenom bezbjednosnom okruženju i različitim prijetnjama.

Članstvom u NATO-u, Slovenija se našla u poziciji da poboljša i dodatno institucionalizuje svoju ulogu nekoga koji donosi bezbjednost i stabilnost u širem regionu. Možda bi najbolji moto za malu državu koja predstavlja igrača u oblasti sigurnosti bio "misli globalno, djeluj lokalno". Iako je posvojica stara, danas je ona još značajnija, posebno pošto nudi potrebnu podršku i ohrabrenje drugim državama - kako kandidatima, tako i onima koje tek iskazuju takvu želju. Nastavak bliske saradnje sa takvim državama iz regiona će svakako obezbijediti učvršćivanje bezbjednosne mreže i stabilniji razvoj.

Rame uz rame sa najboljima

Piše:
**Dušica
Tomović**

REGION

ANGAŽMANOM na obnovi i stabilizaciji Avganistana, odnosno učestvovanjem u misiji ISAF, svaka zemlja na direktan način doprinosi međunarodnoj borbi protiv najvećih globalnih prijetnji današnjice – terorizma i droge, kaže brigadir **Stanislav Linić**, komadant hrvatskog kontingenta u Avganistanu.

U intervjuu za magazin „Bezbjednost“ Linić kaže da je ISAF mirovna operacija koja u sebi nosi veoma visoke rizike za svakog učesnika pojedinačno, te da je važno da se vojnici ne izlažu bespotrebnim rizicima, već da se odrađuju samo pripremljeni i uvježbani zadaci. Učestvovanje u ISAF-u, smatra Linić, ipak je prilika biti rame uz rame s najboljim, najobučenijim i najspremnijim pripadnicima oružanih snaga u svijetu.

Shodno Vašem iskustvu, koliki su i koji su rizici za pripadnike vojske tokom učestvovanja u misiji u Avganistanu?

Kad se analizira ugroženost pripadnika 11.HRVCON po mjestima gdje sprovode svoje zadatke, zaista se ne može reći kome je lakše. Svaki dio Avganistana ima svoje specifičnosti i nigdje niste potpuno sigurni. Jedini način da mogućnost stradanja svedete na najmanju moguću mjeru je da se strogo pridržavate propisanih bezbjednosnih standarda - kaciga, pancirna košulja, naoružanje, blindirani automobili, najmanje dva čovjeka u autu, najmanje dvije duge cijevi u autu i najmanje dva auta po zadatku. Važno je da ne izlažete ljude bespotrebnim rizicima, već da se odrađuju samo pripremljeni i uvježbani zadaci. To sve nije uvijek moguće poštovati jer imate i niz neplaniranih situacija, ali je suština da svako zrelo razmišlja i da ima samodisciplinu, da ne izlaže sebe i svoj tim nepotrebnoj opasnosti. Do sada je kod prijašnjih kontingenata bilo nekoliko povreda ali, na sreću, bez trajnih posljedica. Mi, osim lakših zdravstvenih problema, nismo imali povreda i stradanja, ja se nadam da će tako ostati do kraja.

Koja je konkretna uloga hrvatskog kontingenta u okviru misije ISAF?

Uloga hrvatskog kontingenta, čija je zvanična skraćena HRVCON, u najkraćem je pružanje podrške avganistanskoj vladi i njenim snagama bezbjednosti u uspostavljanju i održavanju mira i sigurnosti,

kako bi se autoritet središnje vlasti proširio na cijelu teritoriju države. Time se stvara osnovni preduslov za bržu obnovu i izgradnju institucija društva i države i samim tim i podizanje nivoa regionalne stabilnosti.

Brigadir Linić (u sredini) sa kolegama

Ja sam, kao zapovjednik 11.HRVCON-a, odgovoran da svi pripadnici kontingenta, bez obzira kojoj su regionalnoj komandi operativno podređeni, izvršavaju svoje zadatke profesionalno i u okviru dogovorenih i potpisanih uslova angažovanja pripadnika OS RH u misiji ISAF. Takođe, zastupam nacionalne interese u kontaktima sa komandom ISAF i medijima.

Moje komandno mjesto je u kampu na periferiji Kabula, gdje je smješteno još dvadesetak nacija. Ovdje se nalazi i jedan poveći dio kontingenta, dok su ostali razmješteni na sjeveru i zapadu Avganistana, nekih 400-500 km od Kabula. Kako je moj zadatak koordinacija i nadzor rada svih djelova kontingenta, moram reći da mi je ponekad gotovo nemoguće obići i uskladiti sve. Ovo je zemlja sa slabom infrastrukturom, putevi su loši i ne previše sigurni, iako je situacija u posljednje vrijeme znatno bolja. Većina aerodroma je još uvijek sa zemljanom stazom za uzlijetanje. Ako padne kiša, nitko ne slijeće i ne polijeće i onda ste, pogotovo zimi, tjednima zarobljeni na jednom mjestu. Ljeti je neznatno bolje.

Od kolike je važnosti učestvovanje u misiji ISAF za državu, vojsku, ali i svakog profesionalnog vojnika ponaosob?

Republika Hrvatska učestvuje u operaciji ISAF-u od februara 2003. godine postepeno povećavajući broj pripadnika HRVCON kao i njegovu strukturu. Razlozi angažmana Hrvatske u operaciji u Avganistanu su višestruki.

Kao član međunarodne zajednice, Hrvatska, koja je svojevremeno i sama bila primalac međunarodne po-

Pripadnici HRVCON-a

moći, želi i treba doprinijeti izgradnji mira i stabilnosti u svijetu. Angažmanom na obnovi i stabilizaciji Avganistana, Hrvatska na direktan način doprinosi međunarodnoj borbi protiv nekoliko najvećih globalnih

prijetnji današnjice a to su: terorizam, budući da je Afganistan do 2001. bio jedno od glavnih svjetskih terorističkih uporišta i baza za obuku terorista i droga, jer najveći dio opijuma i heroina na svjetskom tržištu potiče iz Avganistana.

Za pripadnike OS RH ovo je jedinstvena prilika da uče, usavršavaju se rame uz rame s najboljim, najobučenijim i najspremnijim pripadnicima oružanih snaga danas u svijetu, i tako stiču iskustva koja će im koristiti kad se vrate u zemlju, ali i u budućnosti na zajedničkim zadacima u okviru članstva u NATO savezu. Činjenica da su OS RH u misiji ISAF zastupljene u veoma širokom spektru specijalnosti i rasponu činova

(od vojnika do brigadira) dovoljno govori o zrelosti HV kao oružane sile, nivou njene spremnosti, kompatibilnosti i interoperabilnosti sa ostalim modernim oružanim snagama. Hrvatski kontingent u misiji ISAF stalno dobija pohvale od najviših vojnih zvaničnika za visok nivo profesionalizma i kvaliteta kojom obavljaju sve zadatke, ponekad i one najteže. Hrvatski vojnici su fizički i, što je veoma važno, psihički potpuno spremni izdržati i najveće napore.

Kakvi su uslovi boravka jedinica u bazama u Avganistanu - smještaj, hrana, socijalni život, slobodno vrijeme....?

Može se reći da su uslovi smještaja i života na visokom nivou. Sad je već svuda standard da se vojska smješta u klimatizovane kontejnere, rijetko pod šatore. Naši prethodnici nisu bili te sreće, pogotovo prvih nekoliko kontingenata. No, uslovi se poboljšavaju iz rotacije u rotaciju, kako uslovi stanovanja, tako i ostalo što čini vojnički standard, veza sa domovinom, internet i slično.

Temperature su, za naše prilike, veoma visoke ponekad iscrpljujuće. Ovih dana temperature u Kabulu se kreću 35°C u hladu. Sretna okolnost je što je Kabul na oko 1.800 m nadmorske visine i vlažnost vazduha je oko 20% pa se može izdržati.

nastavak na sjedećoj strani ...
REGION

KAKO FUNKCIONIŠE HRVATSKI KONTINGENT

Hrvatski kontingent se sastoji od:

Komande i logističkog elementa

Namjenski organizovanih snaga vojne policije čija je komanda smještena u Kabulu. Hrvatska vojna policija ima ovdje vodeću ulogu, a komandant multinacionalne četa vojne policije (provost marshal) je hrvatski oficir. Poslovi koje obavljaju hrvatski vojni policajci su klasični vojno-polijski poslovi: nadzor, izviđanje, te praćenje i osiguravanje VIP osoba koje su u posjeti komandi. Oni djeluju u zonama povećanog rizika i opasnosti, najprije zbog improvizovanih eksplozivnih naprava i bombaša samoubica. Pripadnici NOS VP-a sudjeluju i u prenošenju svojih znanja pripadnicima Avganistanskih snaga nacionalne sigurnosti (ANSF) i Afganistanske nacionalne policije (ANP) s kojima blisko surađuju, povećavajući tako njihove sposobnosti, razvijajući dobre odnose i uspostavljajući

kontakate, čime povećavaju i nivo svoje sigurnosti u sprovođenju svakodnevnih zadataka.

Namjenski organizovane snaga pješadije i osiguranja (INF TF, HRV GUARD)

Tim jedinicama su namijenjeni zadaci nadzora i osiguranja instalacija i baza.

Kombinovani medicinski tim (CMT A-3)

On djeluje u sklopu poljske bolnice na kabulskom međunarodnom aerodromu (KAIA)

Operativni mentorski tim za vezu (OMLT)

To je namjenski organizovana jedinica odgovorna za obuku, uvježbavanje i mentorstvo jedinica Avganistanske nacionalne vojske (ANA) u svim funkcionalnim područjima. Povećavajući i održavajući standarde obuke želi se postići da ANA počne

samostalno djelovati bez strane pomoći. Ovaj tim i prati jedinice kojima pomaže u borbenim operacijama na području cijeloga Avganistana.

Mobilni promatrački tim za vezu (/MLOT)

To su namjenski organizovane snage koje djeluju u sklopu provincijskih rekonstrukcijskih timova (PRT). To je izuzetno mobilni, operativni dio vojne komponente PRT-a. Samostalno se udaljava od PRT-a i bez posebne zaštite obavlja kontrole po naseljima u području odgovornosti, skupljajući informacije, procjenjujući sigurnosnu situaciju i moguća ugrožavanja bezbjednosti. MLOT se u radu povezuje sa lokalnim stanovništvom radi distribucije informacija od strane zapovjednika PRT.

Štab oficira u HQ ISAF i regionalnim komandama (Regional Command Capital-Kabul i Regional Command North-Mazar-e-Sharif)

Oni sprovode svoje funkcionalne dužnosti.

...nastavak sa prethodne strane

Na sjeveru i na zapadu situacija je malo teža jer je nadmorska visina manja a vlažnost veća. No, ako se uzme u obzir da se svi zadaci izvršavaju u pancirnim košuljama i pod kacigom i potpuno naoružani, jasno je da ste poslije nekoliko minuta potpuno mokri. Hrana je standardno dobra, slobodnog vremena ima jako malo a socijalni život u ovim uslovima ne postoji. Na proslave državnih praznika, jubileja i slično, pozovu se prijatelji iz ostalih kontigenata, ali sve je to jako kratko i skromno.

Kakav je odnos lokalnog stanovništva prema pripadnicima misije ISAF, i posebno kakva su iskustva hrvatskog kontigenta?

U kontaktima sa lokalnim stanovništvom, posebno u ruralnim, zabačenim područjima Avganistana gdje OMLT, MLOT timovi i ostali obavljaju svoje zadatke veoma je važna zrelost, psihička stabilnost i pripremljenost. Važno je pripremiti se za kulturološki šok koji će vas dočekati, a morate biti svjesni da je i druga strana jednako šokirana vašom po-

Skupljaju donacije za škole i vrtiće

javom, nastupom, jezikom, vozilima, opremom i slično. U tim područjima još postoje sela gdje nije kročila noga stranca. Ono što svakako čini naše vojnike posebnim je da lokalcima prilaze sa uvažavanjem i poštovanjem različitosti kultura i običaja, i to je ono što Hrvatsku zastavu čini prepoznatljivom a istovremeno je i štiti.

Osim toga, mi smatramo da ovdje moramo ostaviti trag. U tom smislu je svaki kontingent do sada imao neku donaciju, humanitarnu akciju i slično, i to u raznim dijelovima Avganistana. Ove godine smo, na predlog jednog našeg pripadnika, odlučili napraviti donaciju dječjem vrtiću KCP(/Kabul City Police). Naš pripadnik je slučajno posjetio ovaj vrtić i bio je zaprepašten uslovima u kojima žive ta djeca, bez osnovnih potrepa i bez uslova za normalan rad i igru. Nakon toga smo dobrovoljnom akcijom uredili igralište, ofarbali zgradu, kupili štednjak, razvukli struju i preko naših supruga kod kuće prikupili odjeću i igračke za djecu. Ovdje se nalaze djeca službenica policije ali i zatvorenica koje su zatvorene u obližnjem ženskom zatvoru. Isto su samoinicijativno odlučili napraviti i naši dečki na sjeveru u Mazar-e-Sharifu. Sa vrlo malom svotom novca odlučili su poboljšati uslove života u osnovnoj školi u zabačenom selu koje često obilaze prilikom patroliranja.

Kako ocjenjujete nedavnu posjetu delegacije Vojske Crne Gore hrvatskom kontingentu?

Posjet kolega iz Vojske Crne Gore bio je u svakom pogledu interesantan, ugodan i na visokom profesionalnom nivou. Gospodin potpukovnik **Zoran Lazarević** i njegovi saradnici, potporučnik **Miloš Gačević** i stariji vodnik I klase **Branko Drobnyak** su se veoma dobro pripremili, imali su bezbroj pitanja i tražili su veoma konkretne odgovore. Mi smo smatrali da je bolje od svake priče da ih povedemo na nekoliko mjesta, pa da sve ono što ih zanima vide i dožive u stvarnosti. Tako smo ih proveli kroz Kabul, da vide kako naši vojni policajci obavljaju svoje dužnosti tokom patrole, kroz vojnu bolnicu i na kraju smo ih odveli u Mazar-e-Sharif da vide na djelu OMLT tim i INF.TF. Mislim da su bili zadovoljni jer su dobili odgovore na sva pitanja a, što je još važnije, uživo su vidjeli što mi ovdje radimo i mogli proživjeti dio našeg vojničkog života u Avganistanu. Potpukovnik Lazarević je iskusen vojnik i ugodan sugovornik i njegove pohvale na račun HV i načina na koji naše OS ovdje odrađuju svoje zadatke nisu bile samo kurtoazne.

Nadam se da je delegacija Vojske Crne Gore prilikom ove posjete stekla barem temeljna saznanja o pripremi za ovako zahtjevne i kompleksne zadatke.

Budućnost A3?

Piše: **Prof. dr. Lidija Čehulić Vukadinović**

Baltička povelja, model za Američko-jadransku, pristupanjem baltičkih država u NATO ispunila je svoj cilj. Ulaskom Albanije i Hrvatske u NATO, u okvirima Jadranske povelje ostat će samo jedna članica kojoj će, sigurno i dalje trebati američka pomoć i podrška za ulazak u NATO. Makedonija će to svakako od Vašingtona i dalje imati. Uostalom, pitanje imena makedonske države za SAD nije sporno

ALBANIJA, HRVATSKA I MAKEDONIJA spadaju u red postsocijalističkih zemalja koje su neposredno nakon proglašenja nezavisnosti i međunarodnog priznanja izrazile želju za ulazak u Sjevernoatlantski savez. Potpisivanje Američko-jadranske povelje 2. maja 2003. godine u Tirani, dokumenta kojim se formalizuje podrška najjače članice Alijanse, Sjedinjenih Američkih Država tim trima malim državama na njihovom putu u NATO, bila je svojevrsna nagrada demokratskim vladama u Tirani, Zagrebu i Skoplju za do tada učinjeno. Ali i svojevrsni instrument nadzora i potencijalni korektiv tranzicionih reformi koje je još trebalo sprovesti prije dobijanja zelenog svjetla za punopravno članstvo u elitnom krugu najmoćnije političko-vojne alijanse.

Idejna zamisao Povelje razrađivala se od samita NATO-a u Pragu 2002. godine temeljem obrasca tzv. Baltičke povelje koju je Vašington potpisao 1998. godine s Litvom, Latvijom i Estonijom, također s ciljem potpore njihovih nastojanja i reformi potrebitih za članstvo u Savezu. Tri baltičke zemlje primljene su u NATO 2004. godine, a s obzirom na veliku kompatibilnost sadržaja Baltičke i Jadranske povelje, može se zaključiti kako je američka administracija fokus svog djelovanja prebacila sa do tada rubnog sjeveroistočnog na jugoistočni turbulentni dio Starog kontinenta.

Po Američko-jadranskoj povelji zemlje potpisnice Albanija, Hrvatska i Makedonija mogu postati članice NATO-a prvom prilikom, nakon što ispune potrebne uslove. Dokument traži jačanje demokratije, prava manjina, suzbijanje terorizma, borbu protiv raznih ob-

lika prekograničnog kriminala, uključujući i proliferaciju oružja za masovno uništenje podstiču se za počete reforme oružanih snaga u trima zemljama te njihova saradnja (ne samo vojna) u ispunjavanju propisanih i potrebnih uslova za prijem u punopravno

Predstavnici zemalja Američko-jadranske povelje članstvo Saveza. Insistira se (identično kao i na Baltiku) na funkcionalnoj regionalnoj saradnji, ali u preambuli Povelje stoji kako će se tri zemlje za članstvo u Savezu procjenjivati u skladu sa njihovim individualnim dostignućima.

Većina analitičara vjerovala je, podstaknuta iskustvima Baltičke povelje, da će, bez obzira na pravo individualne procjene, svake od tri zemlje potpisnice

... nastavak sa prethodne strane

Američko-jadranske povelje, Albanija, Hrvatska i Makedonija upravo u Bukureštu, zajedno dobiti pozivnicu za pristupanje Savezu sljedeće godine. Neugodne glasine kako članica NATO-a, Grčka, zbog spora oko imena države Makedonije, neće glasati za pristupanje te zemlje Savezu, koje su se sve intenzivnije širile u diplomatskim, akademskim, novinarskim krugovima neposredno pred sam samit, te kulminirale u Bukureštu, pokazale su se tačnim. Niti intenzivna javna ni tajna diplomacija nisu odvratile Grčku i Makedoniju od njihovih prvobitnih čvrstih stavova, te su pozive za pristupanje Savezu na proslavi njegovog šezdesetog rođendana sljedeće godine u Kolnu i Strazburu dobile samo dvije članice tzv. A3 skupine – Albanija i Hrvatska. Makedoniji vrata članstva ostaju otvorena ako i kada riješi sporni problem imena s Grčkom.

Nakon takvog raspleta u Bukureštu postavlja se opravdano pitanje šta će biti u budućnosti sa Američko-jadranskom poveljom? Tim više što su Albanija i Hrvatska nakon Bukurešta žurno krenule s administrativno-pravnim procesom institucionalizacije svojih odnosa sa NATO-om (potpisivanje Protokola o pristupanju) kako bi se do sljedećeg samita NATO ispunile sve zakonske obveze propisane za širenje Alijanse.

Baltička povelja, model za Američko-jadransku, pristupanjem baltičkih država u NATO ispunila je svoj cilj. Ulaskom Albanije i Hrvatske u NATO, u okvirima Jadranske povelje ostat će samo jedna članica kojoj će, sigurno i dalje trebati američka pomoć i podrška za ulazak u NATO. Makedonija će to svakako od Vašingtona i dalje imati. Uostalom pitanje imena makedonske države za SAD nije sporno.

Tako će dogodine, najvjerojatnije, Američko-jadranska povelja, za koju se upotrebljavao i sinonim A3, u

praksi postati A1. To nam otvara mogućnost predviđanja budućnosti projekta za sada još uvijek zvanog Američko-jadranska povelja.

Dva su moguća scenarija: prvi da se ide na totalno ukidanje cijelog projekta, i drugi, po kojem bi se projekt nastavio samo sa različitim, novim akterima. U oba slučaja presudnu riječ imat će Vašington, a u Bijeloj kući u to doba upravo će se ustoličavati nova administracija. Bez obzira koji predsjednički kandidat uđe u Bijelu kuću, malo je za vjerovati da će američko-jadranska inicijativa doživjeti pesimističan krah. Ne treba zaboraviti ni da je rascjep Američko-jadranske povelje svojevrsni udarac američkoj politici naspram NATO-a, ali i u samom NATO-u. Odluka o neprimanju Makedoniju u Savez rezultat je politike odlučivanja konsenzusom, jednim od temeljnih postulata Sjevernoatlantskog saveza. Koliko god to bilo bolno i neugodno za jednu malu državu, NATO je dokazao da u praksi može i mora djelovati kao savez država u skladu sa Ugovorom o Sjevernoatlantskom savezu iz 1949. godine. Na političkom planu najmoćnija članica Saveza, koja je ujedno bila i veliki zagovornik makedonskog ulaska u NATO poražena je od mnogo manje i slabije članice Grčke. Totalno povlačenje iz Američko-jadranske povelje označavalo bi daljnji gubitak političkog uticaja SAD na tom planu.

Zato, treba vjerovati da će prevladati optimističniji scenarij, te da će Vašington možda već dogodine pronaći i ponuditi neke nove oblike saradnje na jadranskom području u cilju približavanja preostalih zemalja NATO-u. Interes za to postoji i u samoj regiji. Naime, nije tajna da su predstavnici BiH, Crne Gore i Srbije bili pozivani, i odazivali se, na neke od sastanaka i aktivnosti Američko-jadranske grupe. Na tim zajedničkim sastancima tretirani su kao posmatrači. Bilo je čak i pokušaja da se skupina A3 proširi na A5. Uglavnom se kalkuliralo sa pristupanjem BiH i Crne Gore, ali Vašington do Bukurešta takve najave nije službeno komentarisao. Ipak, posredno je članicama A3 dato do znanja da je svaka izvangranična funkcionalna saradnja sa susjednim zemljama moguća i dobrodošla.

S ozirom na to da je NATO učinio prvi značajniji korak institucionalizacije svojih veza sa tri zemlje regije (BiH, Crna Gora, Srbija) primivši ih u Partnerstvo za mir moguće je da i Washington pokaže svoju dodatnu inicijativu. Naravno da i od političkih elita spomenutih zemalja zavisi u kojoj mjeri će se vezivati uz SAD. Ukupni američki angažman na području istočnog Mediterana kao i potreba stabilizacija prilika na Balkanu zadržat će američki interes za ovo područje, a A3 u ovom ili u nekom izmijenjenom obliku može biti svakako koristan instrument za realizaciju američke politike.

SEER NEXUS
SOUTHEAST EUROPEAN RESEARCH NEXUS

ULOŽITE U DONOŠENJE PRAVE ODLUKE

Prikupljanje raspoloživih informacija je tek prvi korak u postizanju uspeha u tranzicionim društvima. Samo pravovremena interpretacija i prezentacija tih informacija garantuje uspeh u poslovanju.

Ko smo mi :

- SEER Nexus je konsultantska kuca koju predvode stručni poznavaoци prilika u Jugo-istočnoj Evropi. Saradujemo s privatnim i javnim sektorom i pokrivamo široki spektar tema.
- Ljudi koji razumeju kompleksnost tranzicionog društva, sa ciljem da ono radi za Vas, a ne protiv Vas.

Šta radimo :

- Analize političke i bezbedonosne situacije u Jugo-istocnoj Evropi
- Reformu javne uprave, sa fokusom na strateške i operativne probleme
- Investicione analize i analize rizika, naročito za strane ulagače
- Pravovremeno pružanje saveta, kao i realizacija i evaluacija složenih projekata.

Za više informacija posetite nas na
<http://www.seernexus.org>

RAT
U
GRUZIJI

Odmjeravanje Snaga

Piše:
**Momir
Krivačević**

Još jedan rat u Gruziji je završen.
Jasno je ko su poraženi, a ko pobjednici

SUKOB u Gruziji je pokazao da je Rusija snažna i odlučna. Sporazum o prekidu vatre potpisan je tek nakon što je ispunjen njen cilj - potpuna kontrola nad Južnom Osetijom. Ruski premijer **Vladimir Putin**, izjavama i potezima, pokazao je da i dalje rukovodi Rusijom i da novi predsjednik **Dmitri Medvedev** neće uticati na poboljšanje odnosa Rusije i Gruzije. Rusija je ovakvim ishodom dobila kontrolu nad novim teritorijama, oslabila susjeda koji je u bliskoj vezi sa Sjedinjenim Državama i poslala poruku ostalim susjedima da je u tom dijelu svijeta i dalje najveća sila.

Sukob je pokazao da su neke članice EU-a i NATO-a, poput Njemačke i Francuske, koje su izrazito oprezne po pitanju ulaska Gruzije i Ukrajine u NATO bile u pravu. Te države smatraju da državu poput Gruzije koja ima probleme sa granicom ne treba primiti u NATO dok se problemi trajno ne riješe. (NATO savez je 1955. napravio presedan kada je u Alijansu primljena Zapadna Njemačka iako se tada smatralo da pitanje njenih granica nije riješeno.)

Zasigurno, najveći gubitnici u ovom sukobu, kao i u bilo kom prethodnom ratu, su mrtvi, ranjeni i izbjegli. Njihov broj za sada je nemoguće znati jer su i Rusija i Gruzija ograničili pristup medijima. Iz ruskog Ministarstva spoljnih poslova saopšteno je da je više od dvije hiljade ljudi ubijeno u Južnoj Osetiji. Ruski vojni izvori saopštili su da je ubijeno 13 a ranjeno 70 vojnika. Na drugoj strani, 10. avgusta, predsjednik Gruzije **Mikhail Sakašvili** tvrdio je da su ruske bombe ubile najmanje tri stotine civila. Prema podacima UNHCR - a, gotovo sto hiljada ljudi je raseljeno.

Rusija je dala sebi za pravo da upotrijebi pretjeranu silu reagujući na napad Gruzije. Na takvu odluku, između ostalog, uticalo je dugogodišnje protivljenje prema širenju NATO-a, zatim ljutnja zbog priznanja nezavisnosti Kosova, kao i američki plan postavljanja protivraketskog sistema u Evropi. Još jedan od razloga je i izvještaj sa posljednjeg samita NATO-a održanog u aprilu u Bukureštu u kojem se navodi da će Alijansa ponovo razmotriti uključivanje Gruzije i Ukrajine u Akcioni plan za članstvo (MAP - Membership Action Plan) u NATO u decembru ove godine, što je žestoko razljutilo Kremlj. Istovremeno, Rusija ima veliku odgovornost zbog nastale krize i zbog velike podrške Južnoj Osetiji i Abhaziji jer je stanovništvu tih regiona nudila rusko državljanstvo i navodno naoružavala separatiste, dok se pretvarala da je pošten posrednik. Sa političke i vojne strane, najveći gubitnik je gruzijski predsjednik Sakašvili. Slaba je utjeha to što ga neki vide kao čovjeka koji je bio do-

Tjelohranitelji prate gruzijskog predsjednika Sakašvilija, u skloniste u toku ruskog napada na Gori, Gruzija, 11. avgust 2008

voljno hrabar da se suprotstavi Rusiji. Realnost je da nije uspio da nametne kontrolu nad Južnom Osetijom. Nakon ružičaste revolucije i izbora za predsjednika 2004, Sakašvili je pokrenuo seriju reformi kako bi vojno i ekonomski ojačao Gruziju i povratio kontrolu nad autonomnim republikama.

Nekoliko je mogućih scenarija i razloga koji su pokrenuli ofanzivu Gruzije. Na papiru prilično mala gruzijska armija nije takmac ruskoj vojsci. Međutim Sakašvili je vjerovao da će ga prijatelji sa Zapada, naročito Amerika i Britanija, podržati i zaštititi, ako napadne Južnu Osetiju. To se pokazalo kao prilično nerazuman potez. Dimitri Simes, predsjednik i osnivač Nixon centra u Vašingtonu, nekadašnji nezvanični savjetnik američkog predsjednika Ričarda Niksona, kaže da je Bušova administracija prilično zaslužna za gruzijski napad.

Simes smatra da je američka podrška Sakašviliju navela gruzijskog predsjednika da povjeruje kako će pokušaj vojne akcije u cilju preuzimanja potpune kontrole nad Južnom Osetijom proći bez velikih posljedica. Petog juna ove godine, tri američka senatora u zajed-

ničkoj rezoluciji navode da bi međunarodna zajednica trebalo da razmotri kontrolu ruskih mirovnih snaga nad gruzijskim odmetnutim regionima J. Osetijom i Abhazijom.

U rezoluciji koja je pripremljena pod pokroviteljstvom demokrate senatora Džozefa Bajdena i republikanaca senatora Ričarda Lugara i Mela Martineza, Rusija se optužuje za pokušaj 'podrivanja teritorijalnog integriteta' Gruzije i navodi da bi zamjena sadašnjih mirovnih snaga pod vođstvom Rusije bio dobar način da se smanje tenzije u regionu.

Američki predsjednički kandidat Barak Obama 23. avgusta izabrao je Bajdena za kandidata za mjesto potpredsjednika. Na

” **Sakašvili nije imao podršku Amerike za napad na ruske vojnike u Južnoj Osetiji, ali mu sigurno nikada nije direktno i jasno saopšteno da će ukoliko to ipak uradi, ostati sam** ”

Dimitri Simes, predsjednik i osnivač Nixon centra u Vašingtonu, nekadašnji nezvanični savjetnik američkog predsjednika Ričarda Niksona

nastavak sa prethodne strane
Sakašviljev poziv, Bajden je nedavno boravio u Tbilisiju i kritikovao ponašanje Rusije tokom sukoba. Istovremeno je pripremao i provjeravao spoljno političke stavove za predsjedničku kampanju Baraka Obame. Istraživanja javnog mnjenja u Americi pokazuju da su nedavni sukobi u Gruziji promijenili odnos mogućih glasova za budućeg predsjednika.

Svakako, Rusija nije prijetila Gruziji, odgovorila je na očekivani napad na Južnu Osetiju. Da je napad bio očekivan potvrđuju i izvještaji britanske Obavještajne službe objavljeni ranije ove godine u kojim se predviđa da je vrlo moguć sukob u Kavkazu, a pažnja se fokusira na Gruziju i njen naftovod koji jedini nije pod ruskom kontrolom a preko kojeg nafta ide iz oblasti Kaspijskog do Crnog Mora.

Tokom druge polovine jula ove godine, Rusija je izvela vojnu vježbu koja se pokazala kao proba za akcije sprovedenu u Gruziji nekoliko sedmica kasnije.

Pod imenom 'Kavkaz 2008', u vježbi je učestvovalo više od osam hiljada vojnika i sprovedena je blizu granice sa Gruzijom. Jedan od scenarija tokom vježbe bio je i hipotetički napad neimenovanih snaga na regione Abhazije i Južne Osetije.

Gruzijsko ministarstvo inostranih poslova protestovalo je zbog toga navodeći da je scenario vježbe napravljen tako da izgleda kao prijetnja invazijom. Istovremeno, i na drugoj strani zveckalo se oružjem.

Oko hiljadu američkih i šest stotina gruzijskih vojnika kao i mali broj snaga iz Jermenije, Azerbejdžana i Ukrajine, sproveo je vježbu pod imenom 'Direktan odgovor 2008' u Gruziji. Cilj vježbe bilo je usaglašavanje vojne međusobne operativnosti za NATO operacije i akcije koalicije u Iraku.

Na kraju, Rusija nije okupirala glavni grad Gruzije, nije zbacila tamošnju vladu (iako će možda to željeti da urade neki Gruzijci kada shvate kakvu je grešku napravio Sakašvili) Rusi su bez sumnje upotrijebili pretjeranu silu, ušli duboko u teritoriju Gruzije, ubili veliki broj ljudi da bi se na kraju povukli u Južnu Osetiju.

Ruski parlament je 26. avgusta donio rezoluciju kojom se

predsjednik Dmitri Medvedev poziva da prizna nezavisnost Južne Osetije i Abhazije. Dan kasnije Medvedev je priznao nezavisnost te dvije oblasti želeći da na taj način povрати uticaj na bivše sovjetske republike i odbrani se od planova Gruzije i Ukrajine da se pridruže NATO-u.

Nakon diplomatske ofanzive Sjedinjenih Država i većine članica EU izostali su konkretni potezi koji bi na bilo kakav način kaznili akcije Kremlja u Kavkazu. Lideri EU-a nijesu željeli da rizikuju sljedeći Putinov potez koji bi mogao dovesti do prekida dotoka gasa i nafte iz Rusije. Zemlje EU u velikoj su ekonomskoj krizi, i nijesu im potrebne dodatne poteškoće.

Vrijeme je da međunarodna zajednica preispita kompoziciju mirovnih snaga u Abhaziji i Južnoj Osetiji. Rusija nije neutralan posrednik u ovom aranžmanu – obaranje bespilotne letjelice i preduzimanje radnji kako bi pribavili teritorije koje su im povjerene u totalnoj su suprotnosti sa duhom mirovnih misija 5.6.2008.

Više od 40 odsto gasa i gotovo 35 odsto nafte koja se uvozi u EU dolazi iz Rusije. Početkom septembra na hitno sazvanom samitu, lideri EU odbili su da nametnu sankcije Rusiji čime su priznali da na njihovu ekonomiju ruski gas i nafta imaju veliki uticaj.

Očekivano, u saopštenju Evropske komisije o energetskej politici za Evropu, još od 10. 01. 2007. navodi se da energija mora biti centralni dio svih spoljnih odnosa Evropske unije. Američki pokušaji da okupe što više saveznika ovog puta nisu urodili plodom.

Rusi su odigrali nekoliko dobro proračunatih poteza. Iskoristili su nesmotrenost Mihaila Sakašvilija, otuđili dvije teritorije ne brinući se za posljedice zbog energetske zavisnosti Evrope.

Kako se situacija neće skoro promijeniti, sve su manje šanse da će Gruzija i Ukrajina biti pozvane da se uključe u Akcioni plan za članstvo u NATO na godišnjem sastanku ministara inostranih poslova Alijanse koji će se održati u decembru.

Vrlo je moguće da će Njemačka, Francuska i neke druge države na čiju ekonomsku situaciju najviše utiče uvoz energenata iz Rusije, ponovo biti uzdržane.

Čini se da su Rusi našli polugu kojom možda mogu zaustaviti proces širenja NATO-a ka svojim granicama.

Piše:
**Heli
Tiirma
Klaar**

Povećati otpornost

ESTONIJA je prva zemlja u historiji koja je iskusila masovne, politički motivisane sajber napade koje je odlikovala koordinacija do sada neviđenih razmjera i nivoa. U maju i aprilu 2007, odigrali su se u nekoliko talasa napadi velikih razmjera preko interneta, sa ciljem da poremete ili manipulišu sadržajem vladinih sajtova, da blokiraju sve internet servise medijskih kuća, banaka i drugih organizacija koje su se našle na meti ovih napada. Upotrijebljeni su brojni metodi napada, a najčešći je bio metod blokade internet servisa, pri čemu su u nekim slučajevima korišteni veoma veliki botneti (softverski roboti, tj. kompjuteri koji su putem virusa, tipa worm ili trojan, potčinjeni jednom centralnom serveru i čine dio mreže kompjutera-robova, koja može da se koristi u različite, uglavnom nelegalne svrhe). Nekoliko napada je moglo da bude fatalno i da prouzrokuje ozbiljnu štetu na kritičnim informatičkim strukturama države u slučaju da primjena brzih protivmjera nije uspjela.

Iako su se sajber napadi i upadi u sajber prostor dešavali i ranije, napadi u Estoniji su poslužili kao otkrivenje za mnoge druge zemlje podsjetivši ih na ranjivost svih modernih društava. Svjesne rastućih prijetnji koje vrebaju u sajber prostoru, mnoge napredne zemlje, koje u velikoj mjeri zavise od informatičkih tehnologija, ponovo pokreću inicijative na svojoj teritoriji za podizanje nivoa bezbjednosti sajber prostora. I Evropska unija i NATO su pokrenuli inicijative za poboljšanje bezbjednosti sajber prostora svojih zemalja članica, a i nivo međunarodne svijesti o prijetnjama i rizicima u sajber prostoru je u porastu.

Glavna lekcija naučena iz napada 2007, potvrđuje zaključak da ranjivost sajber prostora predstavlja ozbiljnu asimetričnu prijetnju bezbjednosti, koja pogađa sve nacije i kojoj se mora suprotstaviti na globalnom nivou. Međunarodna zajednica mora, u globalnim razmjerama, moralno da osudi sajber napade koji narušavaju ljudske živote i funkcionisanje društva.

Takođe je potrebno ohrabriti pristupanje međunarodnim konvencijama koje se odnose na sajber kriminal i sajber napade, na što širem planu, i potrebno je sadržaj tih konvencija obznaniti međunarodnoj javnosti. Sve nacije moraju aktivno da rade na tome da stupi na snagu međunarodna politika bezbjednosti sajber prostora, da sarađuju unutar multilateralnih inicijativa koje se tiču sajber bezbjednosti, kao i na ob-

likovanju globalne sajber kulture. Kako bi se postigli ovi ciljevi, zemlje moraju da unaprijede međunarodne norme, mjere i instrumente usmjerene na jačanje globalne sajber bezbjednosti, kao i da podrže mreže kooperacije koje se bave ovim pitanjem.

Jedan preduslov za postizanje bezbjednosti sajber prostora, i u Estoniji i globalno, jeste efikasno civilno društvo, u kom svaki građanin shvata svoju odgovornost da informatičke sisteme, koji su mu naraspola-ganju, koristi na svrsishodan i ispravan način. Zadržavajući svijest o rastućim bezbjednosnim prijetnjama u sajber prostoru, tehnološka zajednica ipak treba da služe kao motor ekonomskog razvoja i prosperiteta.. Takođe, jednako je važno da borba protiv sajber prijetnji ne bude shvaćena kao pokušaj ograničavanja ljudskih prava i demokratskih sloboda. Kako bi unaprijedila bezbjednost sajber prostora Estonije, estonska Vlada je usvojila Strategiju sajber bezbjednosti, u maju 2008.

Estonska Strategija sajber bezbjednosti usmjerena je na smanjenje ranjivosti sajber prostora nacije kao cje-line. Ovo se postiže kroz primjenu domaćih akcionih planova ali isto tako i kroz aktivnu međunarodnu saradnju, koja podržava unapređenje sajber bezbjednosti i kod drugih nacija.

Estonska Strategija sajber bezbjednosti identifikuje sljedeće težišne ciljeve:

1. Razvoj i primjena sistema bezbjednosnih mjera: povećati otpornost kritične infrastrukture i sa njom povezanih službi na prijetnje u sajber prostoru; ojačati fizičku i logičku infrastrukturu Interneta; unaprijediti bezbjednost kontrolnih sistema unutar kritične infrastrukture Estonije, a naročito elektroprivrede, snabdijevanja gasom, vodom i u drugih distributivnih sistema, kao i sistema kontrole saobraćaja; utvrditi i primijeniti dodatne mjere bezbjednosti; intenzivirati međuresornu saradnju i poboljšati koordinaciju u uspostavljanju sajber bezbjednosti i nastaviti saradnju javnog i privatnog sektora u zaštiti kritične informatičke infrastrukture.
2. Podići nivo kompetentnosti u sajber bezbjednosti: Obezbijediti visok kvalitet i pristup

u sajber bezbjednosti, i u javnom i u privatnom sektoru.

3. Unaprijeđenje pravnog okvira za uspostavljanje sajber bezbjednosti: donijeti zakone i regulativu koji se tiču zaštite sajber bezbjednosti kritične infrastrukture i obezbijediti njihovu primjenu; učestvovati u razvoju međunarodnih legalnih instrumenata na polju sajber bezbjednosti i preduzeti korake na predstavljanju i promovisanju pravnih rješenja razvijenih u Estoniji.
4. Razvoj međunarodne saradnje: Postići svjetsku osudu sajber napada, uzimajući u obzir to da borba protiv sajber prijetnji ne bi trebalo da služi kao opravdanje za ugrožavanje ljudskih prava i demokratskih sloboda; prijaviti se za učešće u konvencijama koje se tiču sajber kriminala i sajber napada i obznaniiti sadržaj zakvih konvencija

bezbjednosno orijentisanoj, informatičkoj obuci kako bi se dostigao zadovoljavajući nivo kompetentnosti, i u javnom i u privatnom sektoru, i, sa istim ciljem, standardizovati zahtjeve koji se tiču nivoa kompetentnosti informatičkog osoblja, u oblasti sajber bezbjednosti, te uspostaviti funkcionalan sistem za obuku i evaluaciju na radnom mjestu; intenzivirati istraživanje i razvoj sajber bezbjednosti kako bi se izgradila odbrana na tom polju, na nacionalnom nivou; intenzivirati međunarodnu saradnju u istraživanjima i obezbijediti kompetentnost na polju obuke visokog-nivoa; postići visok nivo spremnosti za upravljanje kriznim situacijama

međunarodnoj javnosti; razviti mreže saradnje na polju sajber bezbjednosti i poboljšati funkcionisanje takvih mreža.

5. Podizanje nivoa svijesti o pitanjima sajber bezbjednosti: podići nivo svijesti kod svih korisnika kompjutera kad je u pitanju informatička bezbjednost, sa posebnim fokusom na individualne korisnike i mala i srednja preduzeća, obavijestiti javnost o prijetnjama koje vrebaju u sajber prostoru i unaprijediti znanje o tome kako na bezbjedan način koristiti kompjutere; Koordinisati aktivnosti na podizanju svijesti i distribuciji informacija u privatnom sektoru.

NATO i
RUSIJA

Širenje alijanse na istok

Piše:
prof.dr Radovan
Vukadinović

GLOBAL

Najveći otpor na koji američka politika nailazi dolazi, prirodno, iz Rusije koja je svjesna američkih intencija i koja uporno nastoji sačuvati svoju sferu uticaja. Bez posebnog položaja Rusije u Zajednici nezavisnih država nema niti obnove velike Rusije, niti njenog mjesta u svjetskoj politici, pa se Rusija odlučno suprotstavlja širenju NATO-a na Istok uvjerena da bi nakon Ukrajine i Gruzije taj proces mogao lako krenuti i dalje

DOSADAŠNJA širenja NATO-a nisu izazvala nikakvo oduševljenje u Moskvi. Jasno im je dato do znanja da se političko-vojni zapadni uticaji šire i da se nakon članstva u NATO-u tim zemljama otvaraju vrata za ulazak u Europsku uniju, čime je na nov način cementirano euro-atlantsko zajedništvo u post-hladnoratovskom svijetu.

Prvo proširenje (Mađarska, Poljska, Češka) bilo je izvedeno u Jeljcinovo doba i Rusija je primijenila seriju prijetnji, pomirujućih ponuda i, na kraju, rezignirano je prihvatila postojeće stanje. Slično je bilo i s velikim proširenjem od četiri istočnoevropske države i tri baltičke bivše sovjetske republike koje je NATO značajno približilo Sankt Petersburgu. Rusija tu, također, nije imala

konkretnih načina da zaustavi taj proces. No, najave novog širenja dobijaju sada posebno na

značenju jer se radi o širenju koje može, kako ga vide u Moskvi, biti vrlo opasno. Jer, širenje prema Istoku sada zahvata zemlje članice Zajednice nezavisnih država čime se teritorija Zajednice postavlja kao veliko

područje buduće političke konfrontacije NATO-a i Rusije.

Među dvije zemlje koje su sada pozvane da prošire saradnju s NATO-om i da pristupe radu na MAP-u (što je zapravo početak realizacije uslova za dobijanje poziva) nalaze se Ukrajina i Gruzija - zemlje obojenih revolucija koje imaju vrlo delikatne odnose s Moskvom.

Ukrajina bi se mogla nakon više od 350 godina jedinstva s Rusijom naći na suprotnoj strani. Iako je Gruzija nešto drugačiji problem ipak bi i ulazak te zemlje otvorio mogućnosti daljnjeg NATO-ovog širenja u azijskom području Zajednice nezavisnih država. Iako američke političke analize pozivaju na širenje NATO-a na Bjelorusiju, Moldaviju, Ukrajinu i Gruziju, prve dvije zemlje zasada su izvan dometa praktičnog djelovanja. Bjelorusija je pod kontrolom snaga predsjednika Lukašenka i nema nikakvih naznaka da bi se NATO mogao približiti Bjelorusiji.

Istovremeno, osjećajući potrebu za jačanjem svojih pozicija, Lukašenko stalno poziva na još tješnju saradnju s Rusijom. Moldavija bi možda i imala želja za približavanjem NATO-u ali ona ipak ima veliki neriješeni problem - Pridnjestrovlje čija se sudbina ne može riješiti bez Rusije. Na taj način, nalazeći se u specifičnoj situaciji između želja i određenih realnosti, rukovodstvo u Moldaviji ne pokazuje znake bržeg ulaska u NATO.

nastavak na sljedećoj strani ...

.. nastavak sa prethodne strane Ne treba zaboraviti ni da pojedini američki analitičari vidjevši opasnosti pozivaju da se zaustavi širenje NATO-a, prije nego što se dođe do ukrajinskih granica, ali je očito da će se nastaviti napori za ulazak Ukrajine i Gruzije u NATO. To će ujedno biti i dalji put za novo veliko konfrontiranje Amerike i Rusije i to sada na prostoru Zajednice nezavisnih država s tendencijom širenja na nova područja.

.. Američki interesi za širenje NATO-a na Ukrajinu i Gruziju

Od raspada Sovjetskog Saveza američka politika je nastojala pružiti pomoć novom ukrajinskom rukovodstvu stalno ističući potrebu razvijanja dobrih odnosa. Ukrajina se u Washingtonu vidi kao najveća evropska država koja graniči s Rusijom i kao zemlja koja može biti ključni akter u postavljanju zapadne politike prema Rusiji.

Zagovarajući snažno ukrajinski ulazak u NATO, i kasnije u EU, Zbigniew Brzezinski smatra da je to pravi put kako da se "pritisne" Rusija i da se onda

fazi zapleta koji će se odvijati oko NATO-a. Na drugoj strani postupno stvaranje modernije vojske, profilisanje kadra koji postaje sve više ukrajinski te poboljšanje materijalnih uslova, mogu upravo od vojske učiniti onu ukrajinsku snagu koja će biti najzainteresovanija za povezivanje s NATO-om i ulazak u moderni svijet.

Amerika vidi ukrajinsku vojsku kao veliki rezervoar ljudstva upravo u akcijama međunarodnog karaktera. Vojska od nekadašnjih gotovo 800 hiljada vojnika smanjena je, ali je značajan podatak da je po broju vojnika poslatih u Irak (1.600) Ukrajina na četvrtom mjestu u koalicionim snagama. U fazi kada ta vojska bude bolje opremljena i obučena ona može biti značajan dodatak američkim snagama u nekim sličnim operacijama.

Ukrajina se između Rusije i Zapada sigurno neće moći tako lako izjasniti za zapadnu opciju ali je sigurno da će američka politika upravo NATO koristiti kao pogodan instrument za djelovanje prema onim snagama koje u toj organizaciji vide sredstvo uspješnog i modernog djelovanja evropskih država. Gruzija je strateški važna zemlja za koju je američka politika posebno

stvore uslovi da se ta zemlja ponaša onako kako Zapad to želi.

Nakon narandžaste revolucije u Ukrajini značajno je porastao američki interes za tu zemlju, a u aprilu 2005. godine, Kijev je pozvan da uđe u NATO.

Izbori 2006. godine i pobjeda proruske stranke Partija regiona zaustavili su taj pravac da bi ponovno izborom Juščenka ojačali američki napori da se Ukrajina pozove u MAP, a nakon toga i u punopravno članstvo.

Specifična ukrajinska interna situacija stvara probleme oko realizacije bržeg povezivanja. Stanovništvo je podijeljeno na izrazito poljski orijentisane građane, na Ukrajinke evropski orijentisane i na proruske Ukrajinke, te Ruse koje žive u Ukrajini. Podrška NATO-u u Ukrajini još nikada nije prešla 30 odsto i to je nešto što će vjerovatno ruska strana moći koristiti u daljoj

zainteresovana. Ta zemlje je viđena kao ključni američki saveznik na području crnomorske regije koju žele povezati s NATO-om u geostrateški i geoekonomski cjelovit sistem što se prostire od Evrope do Centralne Azije i Avganistana.

Taj značajni strateški interes Amerike za Gruziju bio je manifestovan na nekoliko načina. Gruzijska vojska dobila je značajnu pomoć od SAD-a u opremi, naoružanju i obuci, američka politika odlučno je podržala jačanje veza Gruzije s NATO-om, a u sadašnjoj fazi zagovara MAP kao posljednju stepenicu prije ulaska u NATO, SAD podržavaju gruzijske stavove o Osetiji i Abhaziji s naglaskom da ta situacija ne smije "vječno trajati", američka politika uložila je napore kako bi se nastavio politički pravac gruzijske ružaste revolucije i kako bi se ojačala borba protiv korupcije, nepotizma i kriminala.

Senator McCain na čelu je onih američkih političara koji tvrde da Gruziju što prije treba primiti u NATO i EU i da je njezin geografski položaj vitalan za zapadnu bezbjednost. Tu se u prvom redu misli na potrebu da Gruzija ne potpadne pod neke terorističke aktivnosti i da se stvori takvo stanje da Kaspijsko jezero bude sigurno za eksploataciju i transport energata u Evropu.

Američka politika posmatrana u širem strategijskom kontekstu u slučaju novog širenja NATO-a uz svoje postavljene ciljeve konfrontira se s nekoliko novih elemenata izvana. U prvom redu tu su stajališta niza zemalja iz NATO-a i EU-a (Poljska, baltičke zemlje) koje snažno zagovaraju da se NATO dalje širi, da se time slabi Rusija i da se na taj način, kako to misle, jača njihova pozicija i ujedno evropska sigurnost. Formula "slaba Rusija snažna Evropa" trebala bi da omogući da se i širenjem NATO-a na Ukrajinu i Gruziju realizuje ta politika u ova dva važna dijela Zajednice nezavisnih država.

U drugoj grupi su one evropske zemlje koje imaju dobru tradiciju odnosa s Rusijom ili koje su toliko vezane uz energetska bezbjednost naslonjenu na Rusiju (Njemačka i Francuska) da ne žele nikakvu

mjesta u svjetskoj politici, te se tu Rusija odlučno suprotstavlja širenju NATO-a na Istok uvjerena da bi nakon Ukrajine i Gruzije taj proces mogao lako krenuti i dalje.

Međutim, ako se nastavi spoljna politika koju je vodila Bušova administracija, znači da će se širenje NATO-a na Istok i dalje javljati kao jedan od bitnih ciljeva američke spoljne politike i to, posebno, u namjeri da se ojača euro-atlantizam u novim uslovima. To je politika koju će tzv. novi američki saveznici iz istočne Evrope zdušno podržati dajući svoj doprinos u približavanju bilo Ukrajini ili Gruziji i stvaranju uslova za njihov ulazak u NATO. Uklapajući se u američki program akcije "novi saveznici" s Istoka uvjereni su da pomažu američkoj politici i da svojim akcijama na Istoku utiru put novom evro-atlantizmu, što će svakako američka politika znati cijeliti. Kritike od strane nekih evropskih država američka politika neće moći tako lako riješiti jer se ne radi o nekim sentimentima već o jasnim ekonomskim interesima te će se morati uložiti mno go više napora da se npr. privoli Francuska i Njemačka da daju svoj pristanak za članstvo Ukrajine i Gruzije u NATO-u.

dodatnu destabilizaciju odnosa, niti su spremne olako pristati na ulazak Ukrajine i Gruzije u NATO. One su uvjerene da će to iritirati Rusiju; da će se stvoriti nestabilna situacija u regionu i da će se to odraziti i ne energetska situaciju u Evropi. Upravo zalaganjem Njemačke i Francuske na sastanku NATO-a u Bukureštu osim Albanije i Hrvatske nitko nije primljen u NATO. Naravno, ako se gleda omjer političkih snaga u evroatlantskom savezu danas onda je očito da je ulazak Ukrajine i Gruzije odložen i da se ne postavlja pitanje da li će – već kada će Ukrajina i Gruzija u NATO.

Najveći otpor na koji američka politika nailazi dolazi, prirodno, iz Rusije koja je svjesna američkih intencija i koja uporno nastoji sačuvati svoju sferu uticaja. Bez posebnog položaja Rusije u Zajednici nezavisnih država nema niti obnove velike Rusije, niti njezinog

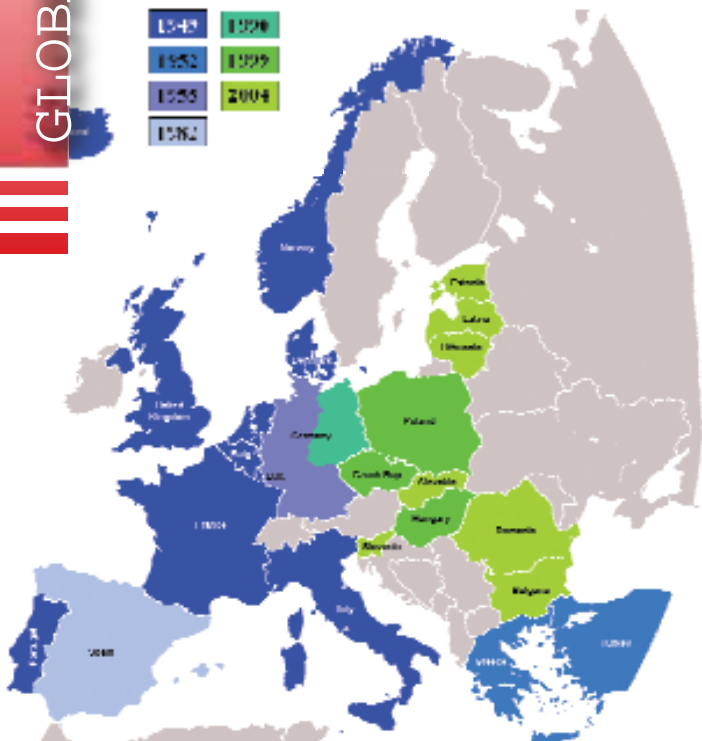
Ruski pogledi na širenje NATO-a

Budno prateći akcije NATO-a u istočnoj Evropi, a nakon toga i na Baltiku, ruska politika sa sve većom zabrinutošću analizirala je američke ciljeve u odnosu na "bliže inostranstvo", odnosno na zemlje Zajednice nezavisnih država. Ideja, koja se rodila u doba predsjednika Jeljcina o stvaranju Zajednice nezavisnih naroda trebala je da bude veliki ruski odgovor na dezintegraciju Sovjetskog Saveza i tada se smatralo da će se zbog privrednih, kulturnih, naučnih i socijalnih veza i kontakata bez većih teškoća održati Zajednica kao neka vrsta saveza u kojoj će Rusija imati vodeće političko mjesto, biti promoter i organizator saradnje na svim područjima od politike do privrede, tehnologije, saobraćaja, kulture i sl. Na taj način područje Zajednice nezavisnih država će biti "bliže inostranstvo" za Rusiju i njene građane, a za rusku

politiku to će ostati primarna sfera interesa.

Međutim, unutrašnje promjene u Ukrajini i Gruziji, kao i snažna aktivnost američke politike podržane od nekih novih američkih saveznika u Evropi (Poljska, baltičke države, Češka) doveli su do toga da je, bar što se tiče ovih dviju zemalja, Zajednica nezavisnih država počela gubiti na značenju i da im je postala pretijesan okvir za njihove političke ambicije. Toga je postao svjestan i predsjednik Putin - koji je na tlu promjena koje su nastale izjavio 2004. godine da se pred Zajednicu postavlja pitanje: ili će postati funkcionalna i uticajna regionalna organizacija ili će doći do erozije čitavog geopolitičkog prostora. Koncept zajednice iz 1992. godine svakako je danas bitno izmijenjen ali i ugrožen približavanjem NATO-a.

1949	1998
1952	1999
1955	2004
1982	

Za rusku politiku postavlja se odmah pitanje kakva je to Rusija koja nije u stanju kontrolisati svoje bliže inostranstvo. Na vojnom planu to bi trebalo značiti da se ne ulazi u saveze koji su upereni protiv ruske sigurnosti, da se ne otvaraju strane vojne baze bilo one američke ili NATO-ove, i na kraju, da se ne ulazi u NATO. Ruska politika svim političkim sredstvima nastoji dokazati nepotrebnost takvog ulaska. Ukrajini i Gruziji želi poručiti da će se produbiti podjele u njihovim zemljama, da će sve to imati odraza i na odnose s Rusijom. Članicama NATO-a i Americi uporno se ponavlja da će te dvije zemlje unijeti svoje podjele, probleme i političke polarizacije u NATO i da organizacija neće imati koristi od takvih novih članica, koje će svoje nestabilnosti nastojati da prebace na alijansu. Uz političke poruke i upozorenja ruski lideri

imaju i važna ekonomska sredstva u rukama. Oni su nastojali stvoriti neku vrstu slobodne trgovine unutar Zajednice u kojoj najviše profitiraju zemlje koje su najbliže Moskvi. Primjer Bjelorusije tu je više nego očit. Moskva stalno nastoji da stvori tješnju ekonomsku integraciju. Rusija je još uvijek vodeći trgovinski partner u regiji i glavni dobavljač energije kojom se može vršiti pritisak na pojedine zemlje. To su osjetile i Ukrajina i Gruzija. Eventualni ulazak u NATO bitno bi promijenio pravce političkih odnosa Ukrajine i Gruzije s Rusijom i toga je Moskva više nego svjesna. Ulaskom Ukrajine u NATO zapadna političko-vojna alijansa došla bi u direktan dodir s Rusijom, promijenili bi se svi ruski vojni planovi i vjerojatno bi trebalo tražiti nove mogućnosti za neko strateško povlačenje u azijsku dubinu. To potiskivanje Rusije bilo bi izvedeno preko Ukrajine koja bi, ako bi izdržala politički takvu promjenu, mogla sigurno računati i na neke druge nagrade, a posebno na ulazak u Europsku uniju.

Eventualnim ulaskom Ukrajine u NATO Crno more bi postalo sigurnom zonom za NATO članice i bio bi uspostavljen strategijski koridor između zapadnih interesa u centralnoj Aziji i na Bliskom istoku. To bi praktično značilo da se preko NATO-a proširuje američki interes i da Crno more postaje još jedno more u kome dominira američka flota. Istovremeno bi se postavilo i pitanje ruske baze na Krimu, a kako je upravo u tom dijelu Ukrajine većinsko rusko stanovništvo, koje je već jednom tražilo autonomiju, lako je predvidjeti šta bi se moglo očekivati s ruske strane. A Moskva reaguje i na širenje NATO-a u drugim pravcima. Nakon što je Crna Gora najavila svoju želju za ulazak u NATO iz Moskve su odmah upućene kritike pa čak i upozorenja koja su javno stavljala do znanja da u slučaju crnogorskog ulaska u NATO prestaje rusko-crnogorsko prijateljstvo. Nakon bukureštanskog sastanka i poziva Albaniji i Hrvatskoj da postanu članice NATO-a, ruska diplomatija oštro je osudila taj potez tvrdeći da ulazak ovih dviju zemalja u NATO vodi destabilizaciji područja i daljnjem zaoštavanju odnosa. Zanimljivo je da ruska diplomatija do sada niti jednom prilikom nije kritikovala atlantsku politiku Albanije i Hrvatske i da je bila sasvim pasivna u posmatranju tog procesa. Sada u fazi lošijih američko-ruskih odnosa i širenje NATO-a dobija posebno značenje pa se ruska politika pokušava suprotstaviti ne samo širenju na istok, već isto tako i novim članicama NATO-a na jugoistoku Europe.

Nepromišljan Sakašvilijev potez prema južnos Osetiji izazvao je oštru i odlučnu reakciju Moskve koja je jasno pokazala da njezina upozorenja nisu pusta retorika. Čak pod cijenu ulaska u nova zaoštavanja sa zapadom, Rusija se odlučila pokazati kako je spremna braniti svoju sferu uticaja.

Piše:
Miroslav
Rajković

Svemoguća borbena platforma

Rafale (eng. SQUALL) u svojim verzijama B,C i M , u toku jednog borbenog leta, uspješno može djelovati po ciljevima u vazduhu, na zemlji i moru, uz primjenu aktivnih elektronskih dejstava i to danju i noću, u svim meteo uslovima, na malim ili velikim udaljenostima. Ovakvu univerzalnost omogućavaju izuzetna konstrukcija, sposobnost nošenja velike količine goriva u unutrašnjim i spoljnim rezervoarima (uz mogućnost dopune u vazduhu) te širok spektar elektronskih sistema, naoružanja i ubojnih sredstava koji pilotu stoje na raspolaganju u svakom trenutku leta

ŽELEĆI lovca koji će izvršavati cijeli spektar različitih borbenih zadataka, francuski proizvođač Dassault Aviation stvorio je borbeni avion zaista sposoban da odgovori ovoj premisi.

Rafale (eng. SQUALL) u svojim verzijama B,C i M , u toku jednog borbenog leta, uspješno može djelovati po ciljevima u vazduhu, na zemlji i moru, uz primjenu aktivnih elektronskih dejstava i to danju i noću, u svim meteo uslovima, na malim ili velikim udaljenostima.

Ovakvu univerzalnost omogućavaju izuzetna konstrukcija, sposobnost nošenja velike količine goriva u unutrašnjim i spoljnim rezervoarima (uz mogućnost dopune u vazduhu) te širok spektar elektronskih sistema, naoružanja i ubojnih sredstava koji pilotu stoje na raspolaganju u svakom trenutku leta.

Na osnovu dobijenih ugovora i u skladu sa tim potrebnim razvojem, posebno nakon izlaska Francuske iz programa "Eurofighter" 1985. god., Dassault Aviation je realizovala projekat "Rafale", čiji je rezultat bio prvi let prototipa Rafale A verzije 1986. god.

Poređenja radi, kada je projekt "Eurofighter" doživio svoju promociju 1994. iza Rafala je stajao ogroman broj opsežnih testova i značajna etapa operativne upotrebe. Rafale A je povučen 1994. god. A 1988.god. dolazi do prve porudžbe za vazduhoplovstvo Francuske, sada već verzije Rafale C, lovca jednosjeda (single-seat-fighter) a potom i prvog leta maja 1991. godine. Iste godine u decembru, realizuje se i prvi let varijante Rafale M,

lovca jednosjeda namijenjenog mornaričkim snagama Francuske. Tokom 1992. i 1993. god., Rafale M prolazi intenzivne testove usmjerene na sposobnost slijetanja na palube nosača aviona i stan-

... nastavak sa prethodne strane

dardizacije u tom smislu. Aprila 1993. svoj prvi let ima i Rafale B, lovac dvosjed (twin-seat-fighter) namijenjen vazduhoplovnim snagama. U godinama koje slijede, vrše se testiranja sa mogućnošću nošenja najrazličitijih vrsta naoružanja, pripadajućih oružnih sistema i opreme. Rafale M - 2001. ulazi u mornaričku upotrebu i to sa deset operativnih aviona na nosaču aviona "Charles de Gaulle", dok Rafale B i Rafale C ulaze u upotrebu za vazduhoplovne snage juna 2006. kada se i formira Prva eskadrila (First squadron). Prvo slijetanje Rafale M na američki nosač aviona "USS Enterprise" desilo se 2007. godine od kada ima licencu "fully compatible with US NAVY aircraft carriers". Tokom 2007. šest Rafala je određeno kao podrška NATO snagama u Avganistanu i to tri varijante za vazduhoplovstvo, stacionirani u Dušanbeu (Tadžikistan), dok su druga tri, Rafale M, određena kao pripravnici na nosaču aviona "Charles de Gaulle".

Do kraja 2008. planira se operativno uspostavljanje Druge eskadrile (Second Squadron) opremljene Rafalima i to po standardu F3 (u vrijeme pisanja ovog teksta, posade Druge eskadrile prolaze intenzivnu obuku za upotrebu nuklearnog oružja nošenog na Rafalu). Pojasnimo ovdje i pomenute standarde: Standard F1 podrazumijeva sposobnost aviona samo za vazdušnu

Reintegracija Francuske u NATO

Predstavljajući zaključke iz "Bijele knjige" o novoj bezbjednosnoj strategiji Francuske, sredinom juna ove godine pred oko 3.000 pripadnika oružanih snaga, predsjednik Nicolas Sarkozy je objavio namjeru da se Francuska reintegriše u komandnu strukturu NATO-a. Polazeći od premise da je Francuska nezavisni saveznik odnosno slobodan partner, Sarkozy je iznio principe koje je dodao uz načela koje je nekada definisao Charles de Gaulle. Ukratko, to su:

- Ništa ne stoji na putu učešća Francuske u vojnim strukturama NATO-a,
- U vrijeme mira, Francuska neće staviti niti jedan vojni kontingent pod komandu NATO-a,
- Francuska će u svim okolnostima zadržati sopstvenu slobodu procjene u vezi slanja svojih vojnih efektivna u vojne operacije,
- Francuske nuklearne snage ostaju strogo nacionalne.

Sarkozy je pojasnio da se uz poštovanje ovih principa mogu obnoviti odnosi sa NATO-om bez bojazni da Francuska bude uvučena u rat protiv svoje volje.

Podsjetimo se da je 1966. god. Francuska koju je u to vrijeme pedvodio Charles de Gaulle, izašla iz zajedničke NATO komande, te je i sjedište NATO-a premješteno iz Pariza u Brisel (Bruxelles). Francuska je tada, ojačana sopstvenim nuklearnim programom, osvojila nezavisnu odbrambenu strategiju. Najava reintegracije je, kako se smatra samo simboličan čin, jer Francuska je oduvijek bila aktivan član Transatlantske zajednice. Ipak, ovaj se korak sagledava kao značajan spoljnopolitički zaokret Francuske. Generalni sekretar NATO-a Jap de Hop Shefer je pozdravljajući ovu najavu Francuske rekao da je na Francuskoj da sama odredi kada i na koji način želi zauzeti mjesto u NATO-u koje joj pripada.

Izbor iz Rafale arsenala

borbu (air-to-air combat). Standard F2 dopunjava mogućnost vođenja vazdušne borbe kapacitetima za dejstva iz vazduha po ciljevima na zemlji ili moru (air-to-ground capability). Standard F3 podrazumijeva opremljenost 3D radarom koji omogućava kretanje na osnovu konfiguracije terena (terrain-following 3D radar) te konačno i sposobnost lansiranja nuklearnih sredstava sa aviona.

Napomenimo da prodaje Rafale varijanti drugim zemljama do sada nije bilo, mada interesovanja postoje.

Rafale direktno konkuriše avionima MIG-35, F-16, F/A 18 Hornet, EUROFIHTER Typhoon, JAS-39 Gripen,..... Proizvodnja Rafala se planira do 2025. god.. Da li na buduću plasman Rafale-a na spoljno tržište može uticati najava Francuske o punoj reintegraciji u NATO? Pokazaće vrijeme.

Borbeni sistemi i senzori

Da su verzije Rafala zaista avioni zadnje generacije, govori mnoštvo primijenjenih najsavremenijih sistema i opreme. To su:

- HOTAS (Hands on Throttle and Stick) sistem namijenjen izvođenju istovremenog dejstva po ciljevima u vazduhu i na zemlji (moru), čime je smanjeno ekstremno opterećenje pilota pri

- ovakvim dejstvima
- CAREFREE sistem za upravljanje i nadzor leta koji omogućava pouzdano upravljanje avionom od najmanjih brzina npr. prilikom infiltracije u neprijateljski vazdušni prostor ili pri slijetanju na nosač aviona pa sve do nadzvučnih brzina
 - SPECTRA elektronski borbeni sistem namijenjen uspješnom preživljavanju aviona u borbi. Obuhvata podsisteme za detekciju radarskog i laserskog zračenja, odnosno mogućnost detekcije napada vođenim raketama, kao i podsistem za ometanje više izvora napada, odnosno elektronske protivmjere. Pored toga, obezbjeđuje precizne podatke za pravovremeno lansiranje projektila vazduh-vazduh na napadača koji dolazi iza ledja
 - Thales RBE2 radar koji omogućava istovremeno praćenje ciljeva u vazduhu na zemlji ili moru. Korištenjem AESA (Active Electronically Scanned Array) antene, može istovremeno pratiti do 40 ciljeva u zoni pretraživanja i osam izvan zone, dok prilikom pretraživanja površine mora omogućava klasifikaciju ciljeva po veličini radarskog odraza
 - FSO (Front Sector Optronics) je sistem koji mogućnostima moćnog radara dodaje kombinaciju IRST (Infra Red Search and Track), TV/IR identifikacije i laserskog daljinomjera. Ovakav sistem umanjuje sposobnost cilja koji se brani snažnim elektronskim dejstvima da eskivira napad. TV mod omogućava identifikaciju ciljeva na velikoj daljini, te u kombinaciji sa laserskim daljinomjerom daje sposobnost pilotu da bez radara otkriva, prati i napada ciljeve.
 - MIDS (Multifunction Information Distribution System) podržava bezbjednu razmjenu podataka sa NATO C2 stanicama i AWACS platformama i brodovima.
 - Thales TLS 2000 kao navigacioni sistem koji integriše ILS (Instrument Landing System), MLS (Microwave Landing System) kao i VOR (VHF Omni-directional Radio-ranger).
 - HUD (Head Up Display) je kabinski širokougaoni holografski displej, zatim, tu su i dva kabinska MFD (Multifunction Display) a u punoj opremi je i HMD (Helmet-Mounted Display) što znaci da pilot na viziru kacige ima pregled borbene situacije.
 - Martin-Baker 16F "zero-zero" ejection seat je sjedište sa sistemom za katapultiranje koje može biti uspješno korišteno i pri nultoj brzini i nultoj visini.
 - fiksni sistem za dopunu goriva tokom leta, kojim su Rafale-i opremljeni nakon što se uvidjelo da ovakav dodatak bitno ne narušava aerodinamiku i radarski odraz aviona, a ostvaruje se velika

Tehničke karakteristike

-Posada (crew)	1 ili 2
-Težina praznog aviona (empty weight)	
Rafale C	9,1 t
Rafale B	9,5 t
Rafale M	9,8 t
-Maksimalna poletna tež. (max.takeoff)	24.500 kg
-Visina (height).....	5,34 m
-Dužina (length)	15,27 m
-Raspon krila (wingspan).....	10,90 m
-Površina krila (wing area)	45,80 m ²
-Rezervoari (fuel capacity int./ext.)	
.....interni	5.325 lit
.....spoljni	6.600 lit
-Maksimalna nosivost (max. payload)	9.500 kg
-Maks. brz. visoko (max. speed at altitude).....	
.....	2.150 km/h na visini 11.000 m
-Maks. brz. nisko (max. speed at low alt.)	
.....	1.390 km/h iznad površine mora
-Minimalna brzina	220 km/h
-Brzina propinjanja (rate of climb)	305 m/sek
-Maks. oper. visina leta (service ceiling)	17.000 m
-Borbeni radijus (combat radius)	preko 1000 nm
-Pogonska grupa (powerplant)	
.....	2 x SNECMA M88-2 turbofans motora
-Potisak (thrust dry / with afterburner).....	
.....	48,70 kN posebno
.....	73,00 kN posebno

ušteta u prostoru unutar trupa aviona u odnosu na hidraulički sistem koji se izvlači.

Naoružanje

Rafale može nositi veliki spektar naoružanja i to okačenog na 14 podvjesnih tačaka u varijantama za vazduhoplovstvo i 13 tačaka u mornaričkoj varijanti.

To su:

- Mica IR/EM, Magic II, Sidewinder, ASRAAM i AMRAAM rakete vazduh-vazduh,
- Apache, AS30L, HARM, Maverick, PGM100 , GBU12 Paveway II rakete vazduh-kopno,
- AM39 Exocet, Penguin 3, Harpoon protivbrodske rakete,
- Za misije strategijskog značaja tu su MBDA Storm Shadow, Scalp EG stand-off krstareće rakete, MBDA Meteor BVRAAM (Beyond Visual Range Air-to-Air Missile), ASMP i ASMP-A nuklearne rakete, kojima je Rafale opremljen tokom 2004. i 2005. god.,
- Sagem AASM precizno navođene bombe i to sa GPS, infracrvenim i inercijalnim navođenjem, uvedene kao naoružanje Rafale-a tokom 2007. i 2008. god,
- Top 30 mm GIAT 30/791B cannon.....

**Prvi dan
filatelističke
izložbe
"Montenegrofila
2008"**

**Grčka i
Turska su
ušle u NATO
20-25.
februara
1952.**

**Predsjednik
Truman
odobrio plan za
odbranu Sjevernoatlantskog
područja 27.
januar 1950.**

Međunarodna filatelistička izložba „Montenegrofila 2008“

Međunarodna filatelistička izložba „Montenegrofila 2008“ održana je u hotelu «Grand» na Cetinju od drugog do petog oktobra. „Montenegrofila 2008“ je prva filatelistička izložba koju je Crna Gora organizovala otkada je 15. decembra 2005. godine obnovila pravo da samostalno izdaje poštanske marke. Takođe, ovo je prva filatelistička izložba takmičarskog karaktera održana u Crnoj Gori.

Crnogorski filatelista Tomo Katurić osvojio je nacionalni gran pri za izložak «Poštanska istorija Boke Kotorske 1809 –1875». Žiri izložbe, kojim je predsjedavao dr Jovan Veličković, odlučio je da uruči 18 zlatnih i pozlaćenih medalja i posebno istakao dobar kvalitet izložaka.

**Državni sekretar Dean Acheson bio je
ključna osoba u pripremi
Vašingtonske konferencije**

Izložbu su, pod pokroviteljstvom predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića, organizovali Pošta Crne Gore i Savez filatelista Crne Gore. U takmičarskom dijelu izložbe učestvovalo je 68 izlagača iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Italije, Hrvatske, Makedonije, Slovenije, Srbije i Crne Gore.

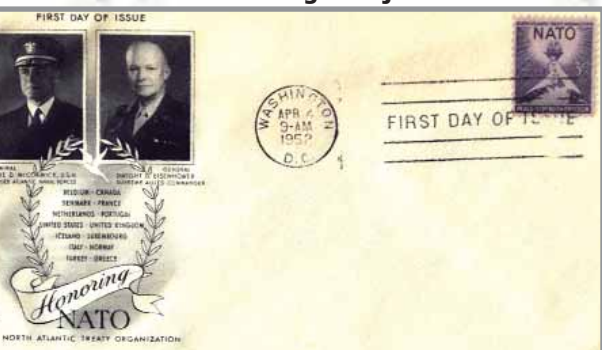
„Montenegrofilu 2008“ su, prepoznajući značaj koji ova manifestacija ima i za Crnu Goru i za filateliju, podržali FEPA (Federacija evropskih filatelističkih asocijacija – Federation of European Philatelic Associations), Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost i sponzori izložbe: Prva banka Crne Gore osnovana 1901. i M:TEL.

Desetogodišnjica NATO-a

Prema odluci međunarodnog šestočlanog žirija filatelističke izložbe «Montenegrofila 2008», gran pri na internacionalnom nivou dodijeljen je Pjeru Santandelu iz Italije za izložak «Living athletics track and fields».

Filatelističke izložbe su manifestacije od izuzetnog kulturnog značaja. Filatelija i poštanska marka imaju veliku komunikacionu moć i predstavljaju dobar način za prezentaciju kulturnih, istorijskih i društvenih vrijednosti jedne države. Poštanska

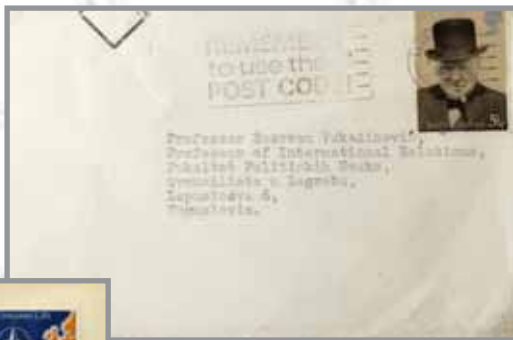

**Imenovanje vice-
admirala LD McCormicka
za prvog zapovjednika
Združene komande na
Atlantiku SACLANT**

**Saveznička
komanda u Evropi
je povezana sa
Vrhovnim
stožerom u Evropi
(shape) od 1951
godine**

**Sjevernoatlantsko
vijeće imenovalo
generala DD
Ajzenhauera Vrhovnim
zduženim komandan-
tom SACEUR 19
decembra 1950.**

**"Staljin je sa svojom
politikom bio u stanju
da ujedini Zapad" -
Vinston Cerčil**

Spoj dokumenta i umjetničkog djela

Poštanska marka spoj je postanskog dokumenta i minijaturnog umjetničkog djela koje u adekvatnom obliku predstavlja sve ono što određena država želi prezentirati. Ne govori se bez razloga da je poštanska marka slikovni ambasador svoje zemlje, jer u stotinama hiljada primjeraka odlazi širom svijeta prenoseći poruke o prirodnim ljepotama, značajnim ljudima, događajima i znamenitostima. Na nedavno održanoj filatelističkoj izložbi MONTENEGRO FILA na Cetinju među ostalim tematskim izloščima prikazan je i kratak izvod iz velike filatelisticke zbirke

NATO TEMELJ EUROAT- LANTSKIH INTEGRACIJA.

Služeći se poštanskim dokumentima.: MARKAMA, KOVERTAMA PRVOG DANA, PISMIMA I ŽIGOVIMA prikazan je poviesni razvoj atlantske orgnizacije u prvih deset godina postojanja. To je bila prilika da se posjetioci izlozbe upoznaju s mogućnostima koje pruža filatelija i da vide na koje je sve načine NATO inspirirao brojne umjetnike iz raznih zemalja članica.

**Prve marke
povodom treće
godišnjice
NATO-a 1952.**

marka je svojevrsan simbol države u kojoj nastaje. Prva filatelistička izložba takmičarskog karaktera "Montenegrofila 2008" predstavlja značajan trenutak u poštanskoj i filatelističkoj istoriji Crne Gore. Crna Gora je, 1874. godine, sa još 21 državom svijeta, učestvovala u osnivanju Svjetskog poštanskog saveza i tada izdala prvu poštansku marku. Blistav trenutak u poštanskoj istoriji je i 9. jul 1903. godine kada je Crna Gora, kao prva zemlja u Evropi, uvela automobilski prevoz pošte.

Crnogorski filatelisti su od davnina učestvovali na najvećim međunarodnim filatelističkim izložbama. Posljednjih godina učestvuju na svim svjetskim, evropskim i regionalnim izložbama i poštižu izvanredne rezultate. Gotovo nakon jednog vijeka, prvi put poslije 1913. godine, Crna Gora je 15. decembra 2005. godine ponovo samostalno izdala poštansku marku. Naredne godine, 26. jula 2006. obnovila je svoje članstvo u Svjetskom poštanskom savezu.

**Otvoreno NATO-vo
središte u Parizu u
Palais de shailot,
16. april 1952.**

**Potpisivanjem Pariskih sporazuma
SR Njemačka je pozvana u NATO
23. oktobra 1954.**

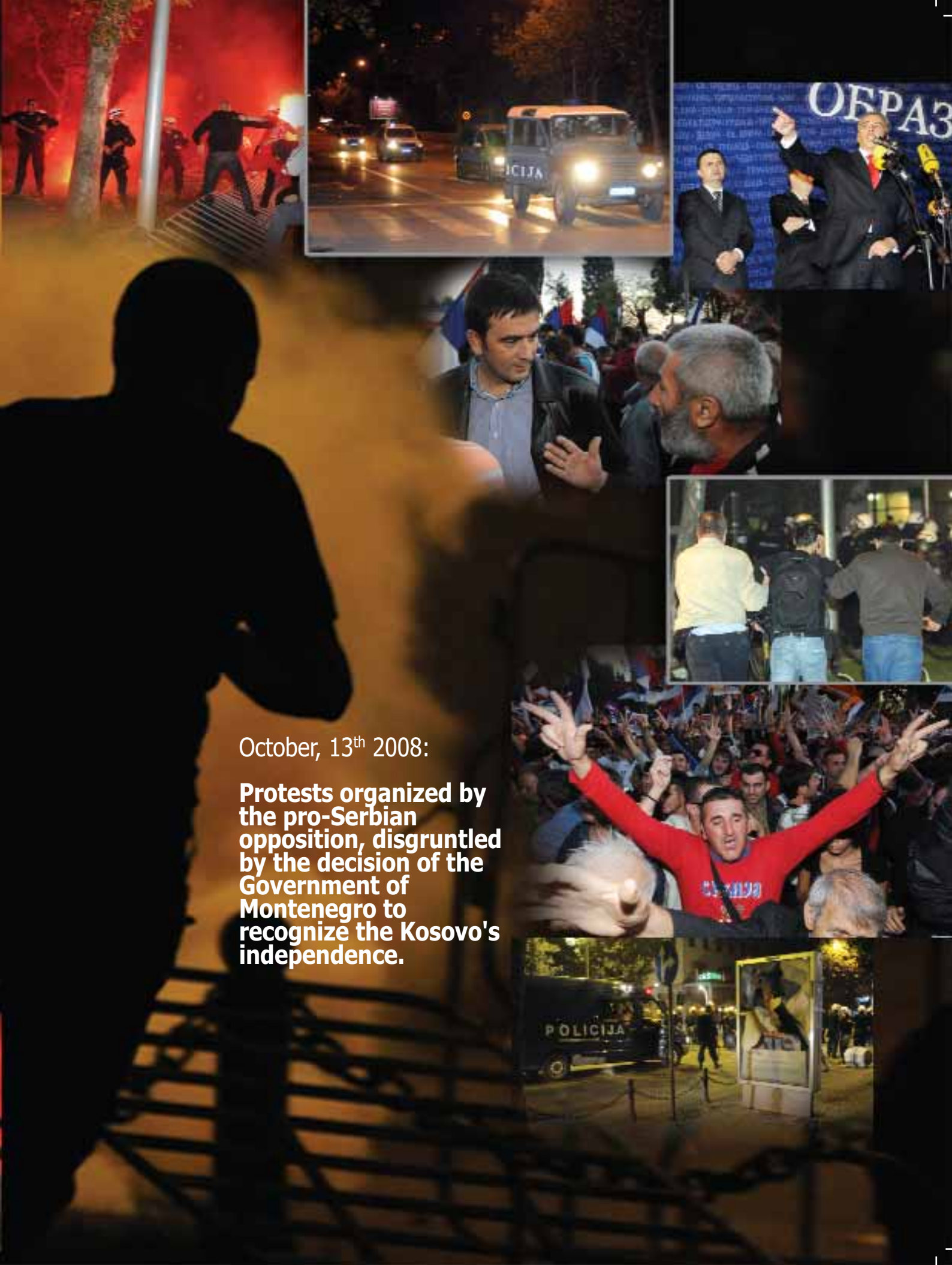
**Paul Henry Spaak postao je
drugi generalni sekretar
NATO-a, 16. maj 1957.**

13. oktobar 2008:
Protesti koje je organizovala prosrpska opozicija nezadovoljna odlukom Vlade Crne Gore o priznanju kosovske nezavisnosti

October, 13th 2008:

Protests organized by the pro-Serbian opposition, disgruntled by the decision of the Government of Montenegro to recognize the Kosovo's independence.